CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Sarasmanjari by Sankara Misra
Folio - 66

INDIRA GANDHI NATIONAL CENTRE FOR THE ARTS

RECORD NO. 114	LANGUAGE Samskrit
ROLL NO. 8 Date of Filming 2-12-95	
ACC NO. 15302	SCRIPT Devanagri
CAT No. 16073-	
Bundle No.	
DEC NO. /R. NO.	MATERIAL Paper
DESCRITIVE CATALOGUE/TRIENNIAL CATALOGUE VOLUME : V	
AUTHOR JAYADEVA	NO OF FOLIOS ~~RECTO~~ 66
TITLE GĪTAGOVINDA	COMPLETE/~~INCOMPLETE~~
	DATE V.S. 1746
WITH OR WITHOUT COMMENTARY With commentary by Sankara Miśra S/o Dineśvara Miśra	REMARKS Comm. Sarasamanjari
SUBJECT Laghukāvya	LOCATION Vrindaban Research Institute VRINDABAN

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Digitized by Siddhanta eGangotri Gyaan

श्रीगोशापनक्षः इहस्वलुनिर्विघ्नपारिप्रितसमाप्त्यर्थमेतत्काव्यप्रतिपाद्यप्रणाम्यरूपंमंगलमाद्यादाचरतिमनसेत्यादिकःग्रविघ्नेदो
मानस्यनेनसहगोदोरहस्थानेगतःसबंरगोपीगणिकांप्राहरुधामाधवयोरहःकेलयःएकान्तक्रीडाजयंतिप्रकर्षेणवर्तंतेतत्कथंभूतंवर्तंतेतत्कथंभूतयोःइत्यर्थअनेन
रणानंदनिदेशोनंदस्याज्ञापालितयोःप्रस्थितयोःकोदृशोनंदनिदेशइत्यत्राहत्वमेवेत्यादिहिरायेतन्नस्मात्वमेवाइमेकलंगदहेमायययनः
एवकारःकोयोगोवालोपेयत्वयाश्रुतावनदुरमानतलस्मात्वमेवगृहमपिप्रायपेत्यभिप्रयाता।कुतेपतयेकलंकोनकुरुतेनीमुःशिश्रुताकृयशाल
येहेलंतरमाहाभेहेरत्यादिःअंवरमाकाशमिवेमेदुरंलिंगंतथाबदनमुखकांतनमसयतलमालंकुर्मेलमालंहरुनेःशपनमःकुरुतेयंतोत्यतआहश्रय

श्रीनमः मेघैमेदुरमंबरंवनभुवःश्यामास्तमालद्रुमैर्नक्तंभीरुरयंत्वमेवतदिमंराधेगृहंप्रापयाइत्युनंदनिदेश
तस्मुलितमोःप्रत्यूषकुंजदुमोराधामाधवयोर्जयंतियमुनाकूलेरहःकेलयः १

दिग्यमुनायाःकुलेनत्यधकुंजदुमे।अथनिअधनिकुंजेकुंजेदुमेइत्यर्थःमद्धा अधनःकुंजाःद्रुमास्तूलकुंजाःकुत्सितत्यर्थः।अत्रअर्थनकुंजमाहू
यहेमायथेत्यतत्रस्तस्यवान्वादेशइतिताथायोवेनहरिणस्त्रेणएवादेशःकथंनसवतीतिनवाच्यः।अन्वादेशेविषयलाभावात्।तत्रकृत्रिमादिवि
त्वेनकथितस्यपुनःकथनमन्वादेशइतिहिनल्लक्षणं।इहतुनतथात्वंतेनप्रकारांतरविशिष्टतयाहिइष्टतयाविशिष्टस्यपुनःकथनमन्वादेशइतिनियमात्।
पाघतेनतुत्रिमोतएवविशिष्टतयाकथितस्यान्यत्रिमादिविशिष्टतयापुनःकथनमितितथाविधआग्रहोदृश्यतेयत्रकमादिकतयाकश्चिदर्थोयत्रपुन
यतेसोन्वादेशइति।अवरंवेणिवासप्रात्यपरःअथदोषानक्रोडेकृतेतिवाक्यलेमालंकुर्मीलुकारत्यधिनिदेशःशासनंवचनंइतिवानिकुंजकुंजे
द्वालंवेलतादिपिहितोदरइतिवाएकतार्थैरहोवयमितिधी ॥ ॥ ॥

CC0. In Public Domain. Digitizagtion by eGangotri

मङ्गलजनमनोरथपूरणायैवभगवतस्तदा... कारपरिणतहृदयो हयग्रीवमर्मभिल्लविनेभगवतेलिवरानिनयेकर्म्मणिसंनाविनवदुःप्रहाकरणंसम्बन्ध
प्यतोत्पाशयेवभगवतावतारणामसंख्यत्वेपिप्रवानतयादृशावतारपुरस्कारेणवश्याह्लादलक्षणेकरिष्यन्नादौभीनरूपंलोकेलिलपेतेत्यादिगद्यमुपन्यस्यन्
लयणारूपनालल्लकरोतु...रूपकेसादृतंलक्षहतिसंगारलोकः...गातायैकहेकेशवलपअतिशयेनसवीलकर्षणवृत्तेस्वानवद्यमसवीलकर्षण
हस्तोकुरुसामर्थ्यमित्यनाह।।तमद्रीधरितिजगतोहेतुहे शबुवनानाथ...शनियेतंतावद्वतुहे शबुवनत्रयेतेतत्रकर्यंनुतामर्थ्यमितिभावः।।तत्रे
वत्रमेप्याहहेहरेइतिहरतिपङ्कानालक्ष्मीतिहरिः...तादृशकादृशथतमानशरीरथतेस्वेछयापरिग्रहंतानमस्पशरीरेयेनतादृशेणतनुग्रकरपद्
अथकाऽधिजलेजलयेभविष्यसुकेशवसंसारणजलाङ्गभविष्यसरिसञ्जीवकेशवेचतुहेसत्रजलशायिवेरथतव

वहित्र-

गौरग्रामलवणगेरूपकतालेमलयपोधिजलेधृतवानसिवेदम्...विहितंवहित्रचरित्रमवेदम्...केशवधृतमीनशरीरजयजगदीशहरे
ध्रुवपदम्।।।।

नसिनयाचष्टुनिःयोनह्मणोविदधातिपूर्वंयोवेदान्मुहरतिनामवेतेचस्रोतियेनयुरासरखेतनेनग्रहहेहरितिप्रतिपदमनुवर्तनेनसम्बन्धः
नातहुनंध्रुवलाद्यक्षवाक्येपरेति...अत्रयद्यपिद्वयोरपिनकुल्ययत्रेत्यादिभिन्नेपदेपिनयथापिनयत्नगदीशहरेरत्यत्रा...मत्रिपदमनुवर्तेमानत्वात्ध्रुव
त्वेनतुशरीरमात्रमेवनिर्घातेतेतिपीयूषमिवनादिशरीरंतेनसयाह्लादिशरीरेतेनसयाह्लादिशरीरेणसमुपादायधृतवानसिकथयत्यास्मान्।विहितवहित्रचरित्रेणपुरा
लीलाःपरस्परमिलितायेयेयेधयःसमुद्रास्तेयोनालवेवेहिमम्लातमतीनाशरीरमुपादायधृतवानसिकथयत्यास्मान्।विहितवहित्रचरित्रेणपुरा
स्यान्।विहितंहेतुर्यस्यतेविहित्रस्यचरित्रेणयत्रतत्रयाश्रयेयोपियदेतेवत्रलवलवेत्रेणसंछेदनंतद्रूपंयदायाह्लादयतत्रद्रुपादिरहितेनचिआत्मस्थलमात्रवस्त
स्यान्।विहितंहेतुर्यस्यतेविहित्रस्यचरित्रेणयत्रतत्रयाश्रयेयोपियदेतेवत्रलवलवेत्रेणसंछेदनंतद्रूपंयदायाह्लादयतत्रद्रुपादिरहितेनचिआत्मस्थलमात्रवस्त
चयितुंतत्पयोनिधिलवेचयितुंयोवेदधृतवानसातिवेदधारणाथमेवतेशरीरंस्वरूपंहरइतिभावःपुरोणाःवेषांसंस्थानोवेसारिणोजातइत्यनाः

कच्छपरूपंलोतिःघृतनकच्छपरूपेतिः।केकेशवधृतकच्छपरूपंस्वरूपंयेनतादृशजयजगदीशहरे।।तत्रश्लोकेतिनिरितिरितवरइतिनिः
एवोतिरेतिः।तिपूर्वोतिवर्त्तमानकालेनिर्देशेनाधुनातिवरइतिरितिएतौतिकच्छपोनारसयोजनंतस्यवर्तुलोकश्चसिद्धेवेतिभावः।।नन्वयंजगन्नाथोलोकोद्धरणा
पीमसएवैकश्चर्यास्थितेसुतआहाःअतिविपुलतरइति।।अतिशयेनएषिअयंपेक्षयापि।।अधिकविस्तीर्णोयः पुनःकीदृशोधरणाधरणाकिराचक्रेरिधरणाः एषिन्याधारणो
नयनिकिणाचक्रेरक्षाकृतिमृतनरधिरमेडलंतेनगारिहे।।गौरवसत्रे।।कूर्मेकमठकच्छपाविसमरः।।अणाचिरेधृणोकिराइतिहारावलिः।।वरादत्तवतारंस्तोतिः।।धृतमन्दरः

स्थितिरतिविपुलतरेतवतिष्ठतिपृष्ठेधरणीधरणाकिराचक्रगरिहे।।केशवधृतकच्छपरूपजयजगदीशहरे।।वसतिदशनशिखरेधरणीतवलग्नामपि
तिरूनलकलंकनिमग्ना।।केशवधृतसूकररूपजयजगदीशहरे।।

पेतिहेकेशवधृतसूकररूपधृतसूकररूपंयेनतादृशजयनयेवसतिदशवतारपरिश्रद्धपोजनमाह।।वसतीरीशारेसारिः।।तवदशनशिखरेशिखरेदरणीपृष्ठोवसतिरूक्ष
रीएष्ठोवसतिरूक्षकेवशारिःनिचरेहिरिमग्नाकलंकलवलोछवलेवाहयश्रत्रनिमग्नोपदादानेनबालचरेलाहरपेदशनेप्राप्यनो।।तत्रैवचरेक्रूलकलंकलेशस्यविमग्नत्वात्।।पुरा
चरेक्रूलकलंकस्यैवस्यत्वात्।।अतएववनोलचरेस्यादीद्यतयालाहरणामपिसंछन्ने।।अतएवनलनिमग्नापदवेयर्थमपि।।।।रदनादंतादसमरः।।अग्रेमितरंभिसाहारिःसंगीचतन्व
तपिति धरणीः।।।।कलास्यान्म्लरेरुद्रोशिल्पादारंशनाशक्रेषोडशांशेचचंद्रस्यकलनानाकालयोः।।कलेतिविश्वप्रकाशः।।

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

नृसिंहरूपंस्तोतिघृतनरहरिरूपेतिहेकेशवधृतनरहरिरूपजयजगदीशहरे नरहरेनरसिंहस्यरूपयेनतादृशजयजगदीशहरे नरसिंहावतारस्यत्रयोदशमाहात्म्यंवेत्यादिनवकरकमलवरेकरोरः
स्तः सरसंकमलवरंकमलमेवलक्षणंनरत्वेतिपदं। कीदृशम्अद्भुतम्शोभनंअद्भुतमाश्चर्यमतएवशोभनंशस्यमाणम्अद्भुतत्वमेवाहलिलेनेत्यादिलिलेविदारितोहिरण्यकशिपोः
दैत्यस्यतनूर्देहः सएवभृंगोभ्रमरोयेनतादृशं। अन्यत्रकमलेतन्मकरंदपानरहितेभृंगालोलमिवभृंगमेवविदारितवक्षसं
कृतत्वेअत्रयथा। अन्यत्रकमलपत्राद्यिभृंगेनविदार्यतेअत्रनृकमलमेवभृंगेनविदारितवक्षसिकृतत्वं। अत्रनृसिंहकरस्यकमलत्वरूपणेनहिरण्यकशिपोर्दैत्यस्यचभृंगत्व
रूपणेनचदृढतोहिहिरण्यकशिपुनाप्रस्यश्रीनृसिंहकरावृज्ञापेक्षयाअतिसूक्ष्मत्वंध्वनितं। पुनर्भवंकरकरहरोस्त्रीनरकरोस्त्रियामिसमरः शोभनंखुलेशिरस्करंवि
हेकीडोवृषंत्रकेविधायगोलकंधर्मोवाग्मेशंगः स्योत्कर्षेशीर्षकरंविदिचंद्रकाशः तनूः कायंहरोवाञ्छेविरलेवाविवाच्यवदितिहिरेरद्भुष्यालिङ्गायद्वदंत्रमरानयं।

नवकरकमलवरेनखमकुलशृंगदलितहिरण्यकशिपुतनुभृंगंकेशवधृतनरहरिरूपजयजगदीशहरे ४ छलमसिविक्रमणेबलिम
द्भुतवामनपदनखनीरजनितजनपावनकेशवधृतवामनरूपजयजगदीशहरे ५

ध वामनरूपंस्तोतिघृतवामनरूपेतिहेकेशवधृतवामनरूपजयजगदीशहरे वामनावतारत्रयोदशमाहात्म्यंवेत्यादि। हेअच्युतवामनरू
अच्युतंस्वरूपंवामनंविक्रमणेबलिदैत्यंछलसिवेचयसि। भगवानपरोवामनरूपेधृतवामनरूपेबलेःसकाशात्त्रयपदीमितांधरणिमाक्रम्यपश्चाद्दृढरूपंकरीकृत्यचतनुंदैत्यो
द्भवनैरपिपदत्रयापूरणेतदापरोक्षमेवतिदैत्यंछलसिवेचयसि। भगवानविक्रमणेबलेःसकाशात्पदनखविनिसृतनखस्त्रीरंगंगाजलंनेनजनितपुनातीतिनेनजा
नोपावनपादिन्यंघेनेदृशअत्रापिपदंमानुस्यभगवतसिविक्रमण्यचरणोनुपूर्वनअंगाविदीर्णत्रोत्रंशोऽस्यअंघ्रमेपाणिंबाचरणेबवल्लेनात्तद्वरणारविंदंघनश्य
यागतेपहिनीयावरणाजलेनत्रस्तादद्यानलेनेकीनतेकमेणमंतुलोकंयाप्तोगोतिपत्तिहेलोकान्याव्रजतीतिपुराणात्सिद्धेः अतएवभूलोकस्थितेनतापायनेन राम
पितेनत्रस्तोऽनलस्याज्ञानमनादाच्चेर्ष्यअंगोगंस्तोपपरणीयनीरस्त्रीरावृणवरंस्मरः

परशुरामावतारंस्तोतिघृतभृगुपतिरूपेतिहेकेशवधृतभृगुपतेःपरशुरामरूपेणतादृशजयजगदीशहरेत्यादिरुक्तत्रयोदशाध्यायेत्रिःसप्तकृत्व
याणांधिरणियत्रतादृशंयत्तिसुरुक्षेत्रेजगत्यांपंचेत्रेजगत्यांपंचेत्रेजगत्यांपंच

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

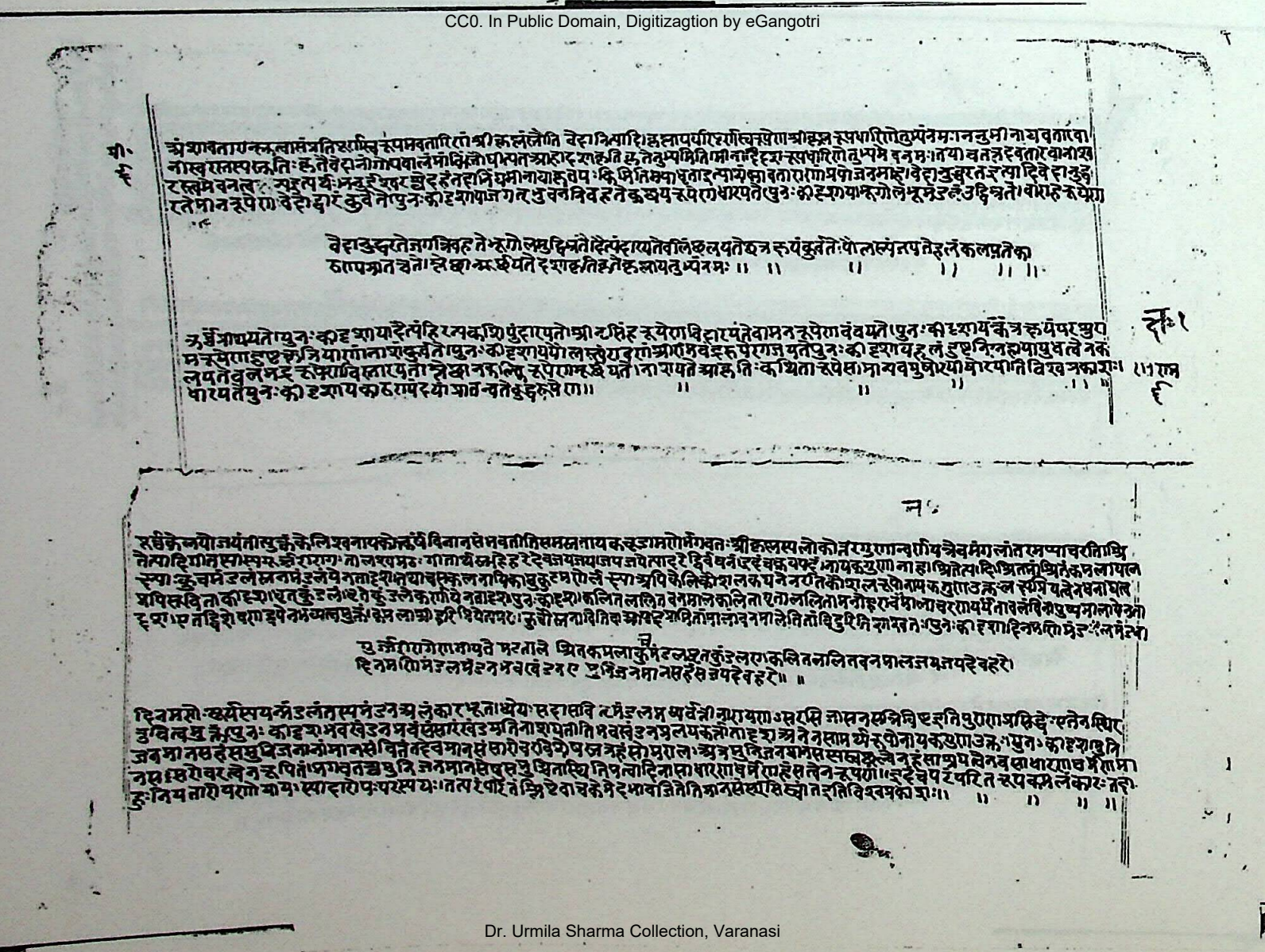

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

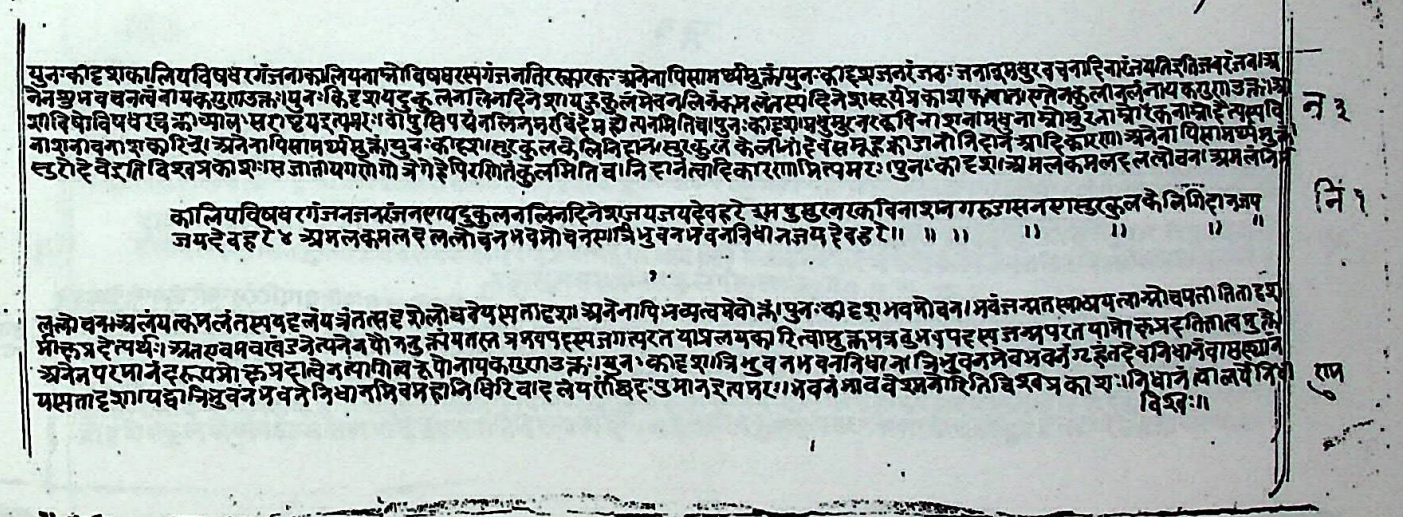

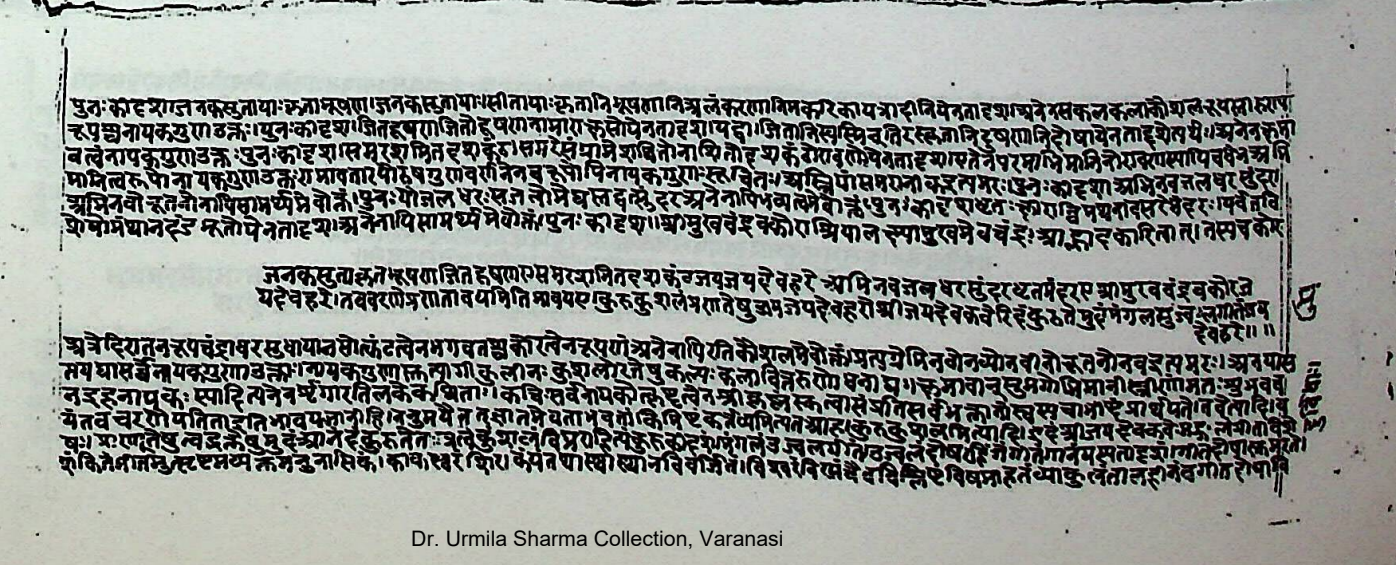

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

किंशुकैरत्यन्तमाललितेत्यादिगीतमासवसंतराजोपनिबद्धम्। तालरूपकेणनिर्वृत्तं हलपर्यंतालेलहृदयो ह्लिनिगदाभिधेयकः। इदमिवसंतेमंगलं सवथानेवसंतेहरिः श्रीकृष्णोविहरति कुंजाद्यकारमाह। हरसनीति युवतिजनेनसमंसहहरसमिति कर्तृ। ऐवसंतेविहरिजनसविधेगीतेजनस्यदुरंतेऽवेतनःसमासिर्येसनादृशेनिरवधावित्यर्थः। अथवसंतेविरहिणांदारुणानवयुवतिप्रियसहकारजन्मकुसमास्त्रंचविहरिणायदिकुसुमानुसारिव्यक्तिरयंतवापिदुरंतोभविष्यतीतिभावः। इदंचक्रवयदसमेहत्यपुरावसंतसमरसाताप्राहुःललितेत्यादि। ललितामकेहरिणायालवंगलतातस्यापरिशलनेनसेपर्कणकोमलोमरुलोमलपल्लवेनमलयचलसेवधीवापुर्यत्रनादृशेपुनःकीदृशेवसंतेमधुकरनिकरणझमरसमूहेनकरंबितापेकोकिलाले

वसंतराजगरुसकतालेललितलवंगलतापरिशीलनकोमलमलयसमीरेमधुकरनिकरकरंबितकोकिलकूजितकुंजकुटीरेविहरतिहरिरिहसरसवसंतेनाहतियुवजनेनसमंसविधिरहिजनस्यदुरंतेऽवपदं। उन्मदनमनोरथपथिकवधूजनजनितविलापेऽलिकुलसंकुलकुसुमसमूहनिराकुलबकुलकलापे॥ ॥ ॥ ४

कूजितःशब्दयुक्तःकृतःकुंजस्यकुटीरेऽलाकुंजयत्रतादृशेसमीरमारुतमरुत्तत्रगत्वाणसमीराइत्यमरः। मधुव्रतोमधुकरोमधुपालिरुद्गतिवलेमौद्गनिकरत्रातयःसंघातसंचयाइत्यपिनिश्चितेपिकरंबितमिश्रितेशब्दनःश्रुत्वा। अत्रकुलकुकुटीरःसाहित्यविवसंतेस्मदुरंतमाहुरुन्मदत्यादिश्लोकेन। रुन्मदुरंतोमदनोयत्रतादृशेमनोरथेयेषांतादृशायेपथिकास्तेषांवधूजनाःतैर्जनितोविलापोयत्रतादृशेपुनःकीदृशेऽलिकुलेभ्रमरसमूहेसंकुलेव्याप्तायःकुसुमसमूहःतेननिराकुलोनिःशेषणाआकुलेवकुलकलापःकेसरसमूहोयत्रतादृशेपद्मातादृशेवकुलएवकुलायस्थूणायस्यतादृशेसंकुलेचाम्रवद्यत्रेविप्रशाचैववसपतिनिवसंतकाइत्यमरः। अथकेसरेवकुलरत्नमरः। कलायोभूषणोमहैलरागरसहलायथातिव॥ ॥ ॥

पुनःकीदृशेमृगमदस्यकस्तूरिकायायःसौरभसंकसौरभवेगःतस्यसंवहाआलिनिआपतताबाहिनावस्तमालानूतनपत्रयोर्निर्यासतादृशेलमालेयत्रतादृशेपुनःकादृशेपुवजनानांहृदयंविदारयंतीतियुवयनहृदयंविदारणंतस्मादृशायेमनसिजस्यकामस्यनखालेषांतिरुविदांतिर्यंषांतादृशायेकिंशुकापलाशकुसुमानितेषांजालेसमूहोयत्रतादृशेपुनःकादृशेआयुद्धाःतादृशानिकिंशुकजालानांयेलाशकलिकायत्रतादृशे। अत्रपलाशकोरकस्यचकलिकानागरकवेनचहृदयविदारणादुदिरक्तमनसिजनखसमादृशंपदोद्वयोर्द्वंद्वमागनामिमृगमदकस्तूरीचेत्यमरःरमसीवेगहर्षयोरितिविश्वप्रकाशः। कामःपंचशरःस्मरःशंवरोरिपुर्मनसिजइत्यमरः। रुविर्मयूखशोभायामितिविश्वप्रकाशः। पलाशेकिंशुकरत्नमरः। जालंगवाक्षेआनायेकोरकेदंतरुचिके

मृगमदसौरभरभसवशंवदनवदलमालतमालेयुवजनहृदयविदारणमनसिजनखरुचिकिंशुकजालेमदनमहीपतिकनकदंडरुचिके
सरकुसुमविकासेमिलितालिकुलाकुलवयाटलियटलकृतस्मरतूणविलासे॥ ॥

योरितिविश्वप्रकाशःपुनःकीदृशेमदनएवमहीपतिःतस्ययःकनकदंडःसुवर्णवृंतिदंडइत्युभयत्रसेवरुचिर्यस्तादृशस्यकेसरसनागकेसरपुष्पस्यविकाशःप्रकाशोयत्रतादृशेपुनःकादृशेमिलितालिकुलाकुलवयाःमिलितालिकुलाकुलवयाइतिचासम्यग्दृश्यंतेयत्रतादृशेपुष्पसमूहहेतुनाकृतःस्मरतूणस्यकंदर्पतूणीरस्यविलासोयत्रतादृशेअत्रपरमव्याजनकुलेनचभ्रमरेणाचणासाम्यंवाच्यंयःकेसरोनागकेशरःकोचनाढ्यरत्नमरःअलिवाभोशिलाघुरवाचितिचासम्यग्दृश्यंटलेनतेनापिहरणायासेगतत्वान्निषंगारत्नापि॥ ॥ ॥ राम रम॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनः कीदृशे। विगलितं गतं लज्जितं लज्जायस्मिंस्तादृशमप्रतिजगतः प्राणिगणस्यापलोकिनेनदर्शनेनतस्याकरुणोः नवीनकरुणावृक्षैः पुष्पविकाशव्याजेनरुद्ध
तोहासेपुत्रतादृशेवसंतेऽत्रहासरसस्यखेतत्वाद्। पुष्पविकाशशब्दोयदाहसरतः खेतोहासःप्रकाशिनरतियद्वा। विगलितलज्जितानांविश्वयोगिजनां
नांअवलोकितेनतद्दरणोःअर्थात्अविद्योगिभिः करुणाकरुणारसहितैर्यथास्यात्एवंकृतोहासोयत्रतादृशेविरहिणोदराकःकष्टप्राप्तवतांविकरुणा
लज्जांहित्वाविलपतांतिवहासलेषांतिभावः। बालास्त्रानप्रियास्त्वंबहुमन्यसेवंहिकांतेचरणेअतःतदरणेपुनःकादृशेवसंते। विरहिणांवि
योगिनांनिर्दयनायविदारणायकुंतमुखवाद्भिःकुंतआयुधविशेषःतेसमुखेअग्रभागःतस्मैवाद्भिर्तियेसतांरिष्टशयनंतत्रतेनदंतुरितव्याप्तायाआशादि

विगलितलज्जितजगदवलोकनतरुणाकरुणाकुलहासे। विरहिनिर्दलनकुंतमुखाकृतिकेतकिदंतुरितेशे ५ माधविकापरिमललालितेनवमालि
कयातिसुगंधौ। मुनिमनसामपिमोहलकारिणिहरुणाकारणवेशे ६ ॥ ॥ ॥

शेयस्मिन्नतादृशेवसंतेऽहंवितेकतकिंस्तुरितायाइतिपाठःतयाकारणेस्त्रीकृतौऽस्त्रीकृतिवितयहरणासलज्जकुरुणार्द्रीत्वात्कृतऽस्त्रेनकेतकीशरेणसमर्थ
नायःलक्षितेतत्रअवलोकितेत्यत्रवनयुसकैभावेक्तः। करुणाकरइहकेरूपायोकारणंतेतिविग्रहेकाश्यः। आशास्त्रकुंतरत्यमरः। त्रिलोचन
तेतयाव्याप्तेदंतुरेकथनेदुर्गेतिघरणिः। अशोतत्सादृशेतिविग्रहेकाशः। हरतिछेदनंरतिहेस्त्रानुवेषोयस्यातिकेवितस्यवुद्ध्यायाप्तिहे
जनमितिप्रयोगसाधुः पुनःकादृशे। माधविकायावासंत्यापरिमलेनसेवनेनललितेमनोहरेपुनःकादृशे। नवमालिलिकयानवमालिकायुव्यंजनेअ
तिस्तुगंधौअतिशयेनसेवनेप्रयुक्तेपुनःकादृशे। मुनिमनसामपिमोहनकारिणिमोहनंकेअन्येषांकिंवक्तव्यमित्यपिशब्दार्थः। पुनःकीदृशेनहर
णानांविलासियुवजनानांअकारणवेशेस्त्रीभाविकमित्रेविनदृष्टेत्यपरिमलोगंधोजनमनोहरइत्यमरः॥

पुनःकीदृशेवसंतेसुरंतीशेषमानार्कपमानाचयाअनिमुक्तानावासंतालतातस्यांपरिसरेरणेनअलिंगनेनमुकुलितपुलकितेमुकुलितेषुकुलंतदेवपुलको
द्गमोयत्रतस्मिन्मुकुलितआश्लेषत्रतादृशे। अत्रलतानामिकापरिरंभणेनतत्कंतेतिअनिमुक्तपदेनध्वनितेएतावतावसंतसमस्तसंकेतदूतनावोक्तायाःस्थानविशेषणा
रंतत्वंकथितेअतिशयेनमुक्तानामपिपरिरंभणेत्युक्तेअतिमुक्तपदेनध्वनितेएतावतावसंतसमस्तसंकेतदूतनावोक्तायाःस्थानविशेषणा
हरितेदावनेत्यादि। हरिदादनंनामविविधेवनेहरिविहरतात्यनुयः कादृशेविविधेवनेपरिसरेसमीपप्रदेशेरतिःसर्वतोगतेनयमुनायाजलेनहरतेयविनेअतिमुक्तःपु
ष्पुकःस्याद्वासंतीमाधवालतेत्यमरः। मुकुलंकरोतीतिअत्रततःकर्तरीतिक्विप्वहरतीतिहरिःवहरतीतिनंतात्हरावेक्तेसतिमुकुलितमितिवीप्सायांद्वेमुकुलितमेवपुलकः

स्फुरद्दतिमुक्तलतायांरंभणामुकुलितपुलकितहरितेहेदावनेविविधेपरिसरेयमुनाजलहरतेश्रीजयदेवभणितमिदमुदयतिहरिचरण
स्मृतिसारमसरसवसंतसमयवनवर्णनमनुगतमदनविकारं॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

संजातोऽसेतिताकादित्वादितिवा। आम्रस्यतरत्नमंजर्यपमंतेऽत्रपरिसरेरणासंधिःसंप्रतिगतार्थीमधुसंहरत्रेकावत्यत्रद्यंथीखलगिरितेऽत्कर्षेणाहआम्रप
देत्यादि। श्रीजयदेवकवेःदरंभणितेगतेऽस्यतितत्रहेतुःहरिचरणयोःस्मृतिःस्मरणंतेनसारंश्रेष्ठंयद्वा। हरिचरणस्मृतिरवधारणयत्रतद
शेषसंभोगरसप्रधानंवसंतसमयसंवर्णनंयत्रतादृशेअनेवानुगतमदनविकारेअनुगतःसेवद्वेमदनसविकारेयस्मिन्त्रतादृशे॥॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

नन्दुसकुलशृंगारकेलिमिश्रः श्रीकृष्णकर्णेहावाद्यनभिज्ञप्रियोपाधिः सहृदयैकलिङ्गनवाङ्मित्यतआह। विशेषाणामित्यादिहेसखिहेरावेभवोयंसतेनुशोभतोहरिकृष्णइतिकिंकुर्वन्विशे
षाणांपात्राणांनानाअनुरंजनेनआनंदजननयत्पुनः किंकुर्वन्हेरावाद्यनोनालंकमलंनालंयाअथा पंक्तिःलक्षुतश्चपानलेनालेकोमलेः। सकुमारेरंगेरंयत्वेअंग
मस्काममस्तत्सर्व-उपवनपुंमस्थायथचंद्रकाहरणेहारेःअंदितःउमपतः वातेरवयवेअंगेश्रंतेसाप्रत्येगंअंगंपतिस्वंहेरंयथासांतोयएवंहरजनसुंदराभिरालिंगितःकरवक
ग्निमानशरारःशृंगारस्वशृंगारसरस्वःशृंगारस्याशरीरिलोकानुरंजनसंभवतोनिर्वृतिमानित्युक्तं। अत्रशृंगारसस्यशुक्लमंडलत्वात्। आह्लादात्मकत्वाच्चंद्रकरणेनोपमा

विशेषामनुरंजनेननवनानंदंजिदंगवरश्रेणीश्यामलकोमलेनपवनयनेगोरनेगोत्सवे ४

व

नवहेतुशृंगारमितोहासश्रवणीयतायथासुखोमनोहरःशृंगारोरसोमधौसंतेनीजतिसर्वेत्रविलसतिकिंकुर्वन्अनुरंजनेनहरेतोयरस्परानुरागंजनयन्नेवंवि
शेषाणांपात्राणांनानाआनेरंजनयन्पुनःकिंकुर्वन्शृंगारस्वशृंगारसरसंगमहेतुकरणकारणादिभिरनुभावैःशृंगारादिभिःसेवाद्यैश्चसुख
गोत्सवेउनपवनकेवलमेतेविभावैरपीत्याहहेरावेरत्यादिःहेरावरश्रेणिभिःकमलपंक्तिभिःशशमलैः।गालेषकारःकोमलनीलनिचोलतमालवनादिभिःको
मलैःमृदुश्यामादिभिः॥ ॥

अत्रहेतुभूतविशेषणमाहसहृदयेत्यादि। सहृदयैर्युथाद्यादेवंवृन्दसुंदराभिः शृंगारशृंगारपतिस्त्रीलिंगिनःश्रेष्ठिनः शृंगारसस्यशृंगारोविभावादिनामपेक्षयाशृंगारत्वं
कृतसत्कारनाट्यहावभावरूपंकृतविनयसंभ्रमंनटकुट्टाकाद्यनुभावरूपंकृतयाचिकरंकादिसहकारिरूपंकयाचिद्योषामाचक्षेदासानिकभावरूपंश्रृंग
स्यशृंगारस्याश्रयेणाभिनेयभावः विभावादिनामगानेनृत्तेनभावेश्चभावुकाःसांतिकेःसानिनोवेदिनःस्फीताबहुःशृंगाररसंव्यनक्तिविभावसामान्यंश्रृंगारशृं
गारेणभिन्नभावः विभावादुल्लक्षणातुरसरसत्वंपरंकिंकायभावपेक्षयाविशेषाणांरसान्यमेलाहारान्तेविभावोक्तंकथंनानाद्यशास्त्रविशारदैः।तत्रशृंगारेरसेभ्यः
शृंगारेणनोक्तः।अनुमालयालंकरेःप्रियजनगंधर्वकाव्यसेवाभिःउपवनगमनविहारैः।शृंगाररसेसमुद्दीपनोऽनुभावसामान्यलक्षणायथा।स्त्रियंनरोरसाभ्यक्
लोकानुभवगोचरानेनुभावान्तरकथनेनाद्यशास्त्रविशारदैः।तत्रशृंगारेनुभावाःनपनेदनघसादेःस्मितमधुरवचोहृद्यभेदैश्चमधुरैश्चांगभंगकरेलसत्

सच्छृंदवृंदसुंदराभिरभिन्नपत्यंगमालिंगितःशृंगारसरिवमूर्तेर्मानविवर्तोयो

अभिनयपदेनकृत्याव्यभिचारिसात्मानंपलक्षणरूपंकरोतीत्यादिनाभिनयेनचरितोनाट्यधर्मीत्यनेनचयोक्तः।तत्रव्यभिचा
रिणःशृंगारनिलकेशंकासूयानसूयाश्रमौग्र्यविबोधाद्यास्त्रयस्त्रिंशत्।स्थायिनोभावाःरतिहासशोकक्रोधोत्साहभयजुगुप्साविस्मयाःशृंगारनिलकेस्तंभस्वेदो
रोमांचस्वरभंगाश्रुवैवर्यप्रलयइत्यष्टौसात्विकाःस्तंभनादीनांनिर्वाणपर्यंतानांलक्षणंभरतादिभ्योविज्ञेयं।अत्रसकलकलामंडितस्पष्टिमत्रसमुद्दीपनविभा
स्मयनदेहजन्यहर्षनिमासांतर्थवानुरंजनाभावेनविशेषाणामनुरंजकत्वंतत्समस्याकमितिभावः॥ ॥ ॥

रासोल्लासभरेणविभ्रमभृतामाभीरवामभ्रुवांपक्षपातरहसिस्मयंहरहरेवेधाध्रुवंवंचितः।
धूत्वंवदनसुधामयमितिव्याहारिणातस्करीमानंदुतमटसावेतस्मितमनोहरीहारिणा

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

स्वनीशाद्रुशाद्यमेवर मपितुर्मूलादिदु स दनामदाच्युतगेशरं श्रवदशेलानिलोमलयपवनमंवुधीयवन ॥ रेणचलेरेणसमहादेवस्याचलं पर्वतोहि
मालयंत्रनुसरेन कस्मादिवृद्धेः मलयस्यउन्नतेरंकेडवसनेयेसुजगा सर्पाभोगाकवलनानिनायकेश सनायूसमीरवनहिंहिमाद्रिंमिनिवृमनोन्यान
आहपालयेत्यादि पालितंयेनुधारनस्यस्यवन मवगाहनेनस्येछ्या अत्रयेः कवृक्षेनाद्दा गोस्यपवनस्यनदेवसेपकुंरविकांशेरहिणांसनायकनवधू
तिनकनकेवलंमदमेवदुः सहेवसंनेअपरमपीत्याह किंचेत्याह किंचिन्यिकान्तेकोकिलानाकुहूः कुहूरितिगीः कुहूः कुहूरेत्यनुरूपाः सदृशाउन्मालंतेवकुरी
सेभरमिकोदृश्यः कलोन्मालः कलाच्यक्तमधुरउन्मालउद्यत्कमधुरोस्तिषांयेसालाः वृक्षास्तेषांयेमोलाश्चपुष्पाणांगोः तेत्रयोनिमुत्पत्तिर्नानिश्रि

श्रयुक्तंगवसद्भुजंगकवलक्लेशादिवेशादिवि[illegible]दत्वलंपालेयलवनेहयानुसरिभ्रांरवउशेलानिलः किंवक्ष्यन्वरसालमौ
लिमुकुलान्यालोमहर्षादयादुन्मालेनिकुकुटोनिकलोक्तालः पिकनांगिरः ॥ रणिश्रीगानगोविंदपुष्पमः सगः ॥

लोक्यवाच्छयोहर्षादयः श्रानेदस्यआदिर्भवः तस्मात्तेन श्रवद्धविंदेहोनसंगेनसमयाद्धः तवश्रद्यवसंतदत्यर्थः उत्सारस्तहिंसमंपालंयंभिहिकावेत्यम
रः उन्मालोहर्षकुंभेस्याद्भेदेवान्मालउत्कटे श्रेष्ठेर्थेत्रिकरालेपिस्यादुन्मालः प्रवगमयूरोनिवृत्तेस्वपुकुरः पोनवृत्तपरमार्थेपिवृतनमावेद्यानुरागरहनस्या
मपिपरस्मिन्पिः समभवत्समानादरेकापरः नानानेकुनेमः पुनर्लिनयुगेमनस्यासपत्नावेकुलानश्रासमंजरीयमधुनावेनसमाकवैनिः शेनश्रीयहोमहीपा
ध्यायश्रीशंकरमिश्रोवरविनयाश्रीसविनाथकाव्यिनापागोनगोविंदाकयारसमंजरीनामधेनयायंपञ्चमः सर्गः ॥ ५ ॥ ५ ॥

तन्नदेवचनेःसंख्यापूरेवितायाःसमक्रमन्यन्निहनिमरंकीउंनहरिंदृष्ट्वयेहमानानायाच्युनस्यकृविलुंनानरगतायीषायाच्युस्यानंतरगोपिनुमाहविहरतीत्या
दिगोपासरंडीरतिवद्धमानउवाचउनलतीकोस्यारंभ्यावृक्षेनच्युनेनः च्युनपत्रगतःएष्यायोहेतुमाहविगलितेनेत्यादिः विगलितेनेनिनः द्वीपुष्पलाभः चहसे
वहसेनिषुणापिनीयेवंभूपनःसमानःसनिहरीनत्यवनेविहरतेसनिकादेशहरीसाधरेणाधरेणन्यगेपागनासमानः पुराणयेमयस्यतादृशेः च्युतएवरीन

विहरतिवनेराधासाधारणेपरौकिगालिनि निजोनसीदीर्घ्यावशेन गतान्यनाःगवि
दधिलनाकुंजेगुंजन्मधुवनमरंलामुखरशिखरेलानादानापुवाचरहःसखी ॥ ॥

दुःखितायुक्तःकृष्णकृचिदीलनाकुंजेलनाभिरतिभिविहंकुंजेलानानिमनंस्थिनाकारेशेकुंजेगुंजंतंनाशरणमानेपेमधुवनाश्रमणस्तेषांयामंड
लीयंतेनपामुखंवाचालंशिखरंमयूरभोगोयस्यनादेशेत्यंवकुंमपदेनैवंनोछुरितगरहपापेलनापदमतिनिविडंनसूचनायप्रणयः प्रेमणिविश्रंभ
रतिविश्रब्धकाशः ॥ इत्यंदुः समानेषुमानेरनादमधुगः ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनः कीदृशं जनयं ठलेमनसमेवम्- सदेदृ चलनसंवस्परंडुसंदसमस्यविनिंदकुलछो भितिशयपोनंदनमंदं भ्रलक्कानिलकंपवनादृशेलनलाट
येसनादृशपुनःकीदृशं पीनोमांसलो योयोधरेमलोनयां पृथिसरस्यपयनमाणस्यमर्दननिर्दृयंदृदयकपाटंकुर्वती तादृदयंसनादृशं
पुनःकीदृशं मुणीमपे मणिकविनेनंभम कारवनमनोहरेपुकं डलेनाश्मंदिनोगडोकपोलोयेस्यनदृशं पुनः कीदृशं उदारनिर्भरादर्यपुगपुनश्चनरहरि
मयायद्यद्यविनंनदसंदनंदकणामनुषंगनवामिनिसकंथनमंयनंनिधुनिने सुनःकीदृशं पीनंवसनेवकेपस्यनादृशं चौरांणेपयादकुंवेशंधरणमाहुंड्र

जलदयलचलत्तडिदिविनिंदकचंदनतिलकललाटंयानयपोधरगुरुभरमंदनिर्दयहृदयकपाटंपामीणामयमनुरमनो
हरकुंडलमंडितगंडमुदारंपीतवसनमनुगतमुनिमनुजसुरवरपरिवारो ६ ॥ ॥ ॥ ॥

गतेत्यादि। अनुगताः अश्रितायेमुनयोनारदादयोमनुजामनुष्याभीष्मादयः सुरादेवादयोसुरब्रह्मादयश्चतेषांवरः श्रेष्ठः परिवारः परिजनोयस्यसोऽतएवंभूतोयोऽसौ
तथाचेतरेष्वपिगतस्वस्वामिमनपत्तेःस्मनसंसत्यनरतिस्तोदार्यंस्यात्तमेवेतिभावः परिवारः परिजनोयस्यसोऽयंपरिच्छदस्तेनविश्वपूजकाःदानमधुपुपपन्नश्चनथाचोपपभाषणंस्वप्नेपिपरेणापनदोदार्यमितिस्मृतमितिनायकोदार्यगुणलक्षणं ॥ ॥ ॥ ॥

पुनःकीदृशंविशदस्यनिर्मलस्यकदंवस्यतलेमूलेमिलितंमलयम्। मांसकेतीकाकदम्बतलेमदयेकृपायातएवगत्वाकेवलंमांमपश्यन्निति मत्स
तारणायवनिलियस्थितंकृष्णममनःस्मरगतार्थः पुनःकीदृशंकलिःपापंकलहश्चतस्माद्यत्कलुषंचित्तेकश्मलंहंसकोनिसमागतागतंपा
यशोऽन्यवस्त्रंभासकोभवेणपतःयेरयुद्यायास्यतिततदामयनंसभायांयेऽपेवंरूपंकिंनकथमनेनिहामीतिचभयंपरगतदृयकदंवमूलादृयेण
वादृक्किंमिःशमयंतामितयथः।यद्वाकलःकलियुगस्ययत्कलुषंपापंतत्समंयेशमयंतमितयथः।पुनःकीदृशं किमप्यनिर्वचनीयंयथाग्रामीदेवतेरंगड
वचेरंवतारंचारमुदारंनगःकांगोपचरणादृशादृष्टामनसाचमामपिरमयंतमिजपथः।मामपीत्यपिशब्देनसोकोक्याद्यहमयिहरेःकस्यचिल्लो

विशदकदंबतलेमिलितंकलुषभयंशमयंतं मामपिकिमपिरंगदनंगदृशामनसारमयंतं ७ श्रीजयदे
वभणितमतिसुंदरमोहनमधुरिपुरूपाहरिचरणस्मरणंप्रतिसंपतिपुण्यवतामनुरूपं ८

कोनरपरायस्यपरामंनलेगादृशेवेंतिचेन्निगोकलिःस्याकलहेशूरेकलिरंत्यर्थुधीविविश्वकाशःकलुषंलावविलेनसोरितिचःश्रीजयदेवेत्या
दिःश्रीजयदेवकवेरिदमाणितयुपपवतांकृष्णस्मरणानुकूलंहरिचरणस्मरणंप्रतिसंपतिकलोत्रत्रयंयोगंकीदृशंश्रुतिसुंदरमोहनंगा
पवधूमोहकारिमधुरियोःकृष्णस्यरूपंवर्णनंयत्रनयत्रश्रीकलोरागिणीएववहुवृत्तयश्चगायंतिदिरमास्वादनार्थंमपिजयदेवकवाणीश्रव
णपटुतानामनायणहरिस्मरणंभवतीतिभावः॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

ननुकुत्सस्तत्रविहायान्यगोपीभिःसहविहरतित्वंकिमितिंस्मरसीत्यतआहगुणागायतीत्यादिममममनःकुत्सेपुनरपिकामभिलाषंकरोतिनतुलिंक
रामिकिंदृशंकुत्सयन्युवतिभिर्युक्तंवधूयुवलनाभिर्वहुमानाद्दृश्यतेयस्मात्तादृशंत्वमविहायिगोपवारखारविहरणाशलनन्नविहरणंकीदृशमनो
तमववामचतिकूलंवामत्वहेतोर्नरमणाहरणागायतीत्यादिनास्यगुणानांसौंदर्यादीनांयोगमसम्बन्धंहरणायतिपरिसख्यातिभामंकोध्वस्मालपिनहतन
कुतिदोषमद्दिष्यकाभिन्यवधारणादिकंहरतीतिसूचयति।तत्रहेतुमाहःवहतीति।पवित्रोषसंगोवहतिः।यत्रविभावनावशेषोंकोऽलंकारोनिजगुण

गणायतिगुणागायंभंभादपिनेहतेवहतिचपरितोषंदोषंविमुंचतिदूरतः युवति
षुवलनाहल्लीकक्रमविहारिणीभावितानुपरिमनावामंकामकरोतिकरोभिकिं॥ ॥

गारस्यानुरागहेतुंविनाप्यनुरागप्रकाशनात्।अन्यानुरागप्रकाशनेतुरागकथनात्स्वतथाचकाव्यप्रकाशकारस्वेयंकारिकाकियायाःप्रतिषेधेपि
फलवत्त्वंविभावना।विशेषोक्तिरखंडेषुकारणेषुफलावचः।यत्रकाव्यप्रकाशकारेतावत्यारब्धातत्रहेतुरूपक्रियायाप्रतिषेधेपिफलरूपकार्यजनन्यभि
वनामिलितोयंप्रकारःपुनःकार्यस्यकथनविशेषोक्तिरितिग्रामःतुरंसंवत्सरंस्थूलदंशइतिविशेषोक्तिप्रकाशकः।भामःकाव्यरत्नाकारस्तुविजिचा
वामसंवयत्नतीयेचेतिचाकामःस्मरेभिलाषेचेत्यपिपठ्यते॥ ॥

अथोत्कंठितराधासंलीनंमनोरथानाहनिभृतेत्यादिहेसखितिमयामरुकेशिमथनंकृतस्मरमयंकादृश्यामयामदनमयोमनोरथोरुद्धानद्धक्रोधोभावोत्यारूढ
ज्ञातोऽस्योन्नादृश्यः॥पद्य॥मदनमनोरथेनभावितयाराधयाः।ननुकोवेत्सयाराधयनेतुहेतुकंदर्पविज्ञापनात्मनआहउदारउदारयुगयुक्तः।नयाचन्द्रस्यत्वत्यर्थंत
मप्रकाशतासदास्यानंचेतिभावः॥कादृशंकृत्वा।सःकृष्णःविकारविकारोमानसोभावस्तन्तोहेतुएतदप्यस्योन्मादरागयुक्तंकथनंसूचयतिरसिकस्यस्वरूपं।अन्यथारसाभासो
द्वासविकारमिश्रिकिंकृत्यापिशेषः॥ननुभावविकारलक्षणाभ्यांदृष्टकटनंतन्तदिनंपथाप्रादेवमुदनमनोरथभावितेयत्रचपरःदुन्नरसिकसंस्तेन।नाभीमूलकुचोदरस्तकटन्यात
नयोःपिनासाकंकमुटुरोरुसंचलिःनानोवेनिवेशस्यकशंश्रोणसंयमोचकृमितमित्रदृष्टेनःसौभाग्यादियुगाप्रशस्तिकथनेनस्मासंतरागोदृष्टेनभितिसूचनेन

गौडमालवरागेगीयकनालीनालेःनिमज्जनिकुंजगर्दंगतयानिशिरहसिनिलीयवसंतोचकितः।विलो
कितसकलदिशारभसेनहसंतेःप्रपिबेहकेशिमथनमुदारंरमयमयमहमदनमनोरथभावितं
मयासूविकारे॥कुतएवम्॥

मथनपदेयदानंसम्मर्थ्यारब्धापनायनंत्वयेत्यनेनकालप्रतिपादनंभावितस्यचपूर्वमव्याप्यानेनातरक्तादिनाहिनाहिनूहिनायपक्षेभावितंरक्तिमेवपूर्वप्रेरितिसमु
दायः॥पुनःकादृश्यामयाविभूतमेकांतयाविजनेवृंदावनेवनेयः।कादृशंकृत्वा।नीरागोरहसिएकांतविलासयोग्योहिनोहिनूयवसंतेः।यत्रभूतमप्राप्तोमायस्यांवे
तिकुतुकेनमन्यमानोरागोयस्तुरतंमात्मानंकृतःस्थितमितिचानुरागेणकृत्वास्थितमितिभावः।पुनःकादृश्या।चकितंयथास्यादेवंविलोकिनाःसकलादिशोयत्रतादृश्याःगो
पिकुलस्योन्निलीयनिभृतंकृतोनिसरतीमांमत्वाकृतपरपुरुषत्यक्तिभावेःकादृशंकृत्वा।रतोयोरभसउपलक्षणत्वात्कृतोयोरसःशृंगारोयस्यतेनहसंतेःजायां
कोलेपासहेसतपोत्पत्तिकरेनार्थपुरःस्थितमपिमाधवंयत्रयत्रपतीतिकृत्वाहसंतीतिभावः॥नेमनोरहएकांतमेश्वरेणः।रभसोवेगउत्साहस्मरः॥ ९॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनः कीदृशमया प्रथमसमागममज्जितया पुलकावलिमेदुरया पुनः कीदृशया मया मदुक्तमिति मधुरस्मितभाषितया पुनः कीदृशया मया मदुक्तमिति मधुरस्मितभाषितया पुनः कीदृशया मया मदुक्तमिति मधुरस्मितभाषितया पुनः कीदृशया मया मदुक्तमिति मधुरस्मितभाषितया

प्रथमसमागमलज्जितया पुलकावलिमेदुरया मधुरस्मितभाषितया शिथिलीकृतजघनदुकूलया

शिरोमणिश्रीः [illegible] दृष्ट्वा पुनः कीदृशं दृष्ट्वा [illegible] दृष्ट्वा [illegible] दृष्ट्वा [illegible]

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनः कीदृश्यामया। कोकिलसकलोन्मत्तमधुरोयोऽशब्दस्तद्वत्कूजिता शब्दितायस्यासया च नेनकूजिताव्यक

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनः कीदृश्यामयारनि सुरवसमयेसरसरुहपाणिकालेलोकेनानुभवकाङ्क्षापाप्तोयः तंभोगंकुर्वाणा त्वोरसतेनालसयामंथरयाकीदृशंदरघनमु
कुलेनमुद्रितेननयनसरोजेनैकमेलयन्तंपश्यन्ते। एतेनयुगपद्दृष्टयोरानंदवशंप्रः सूचितानदुक्तः। तिरहस्येषद्धं नामीलनेचक्षुषोश्चुंबनकालस्यलक्षणमिति
पुनः कथंभूतयामयामनि सहाऽसमग्रीचुनएवकिंशुलंपुनर्नवपल्लवानतुलनायस्यास्तयाचुंबनसुरतानसमर्थः पुनः। ओष्ठः स्वेदः इलथन्त्वक्लेशयुक्त
दसनक्षतिः। ओष्ठचुंबनसुरवेनाधिरमेछुचनाघनदृष्टिनन्दनैभिसारविद्युत्तुल्यानथप्रेमा वृद्धिकृपाकलापः संभविष्यतीतिनस्मरन्मधुसूदनमिति। मधुनामन
रेत्यमूदितवान्यस्मात्। सारविद्धनिवारणकिपान्यारश्रुतइतिभावः। कीदृशंमधुसूदनं। दृष्टिनलालसंदृष्टिनमुक्ताहारकरकोपीरागस्वस्थानेपुनर्नसंदृष्ट्य

रतिसुखसमयसालसयारमुकुलितनयनसरोजमुखिनः सहनिपुणतनतुलनयामधुसूदनमुदितमनोज्ञो
जयदेवभणितमिदमतिशयमधरीपुनिधुवनशीले। सुखमुरुकृतगोपवधूकुचविनिवेशनानुसलीलम् ८

संज्ञानपुपोधरस्त्रोणीरासस्य २० शीघ्रिनातेत्रतः। मिलनाधोपोयंविलोक्यनाएनावपुनरगमिष्यतेमनोजः कश्चिपायस्यतेनदृष्टेनवास्यापनेः। श्रीवसतेपिवपुनिचुपरेसयोस्त्र राम
नासंविशेषकृधापाणेरनेननयनेनपरामोदेनुकंएतानाद्यनाथेनाथेनाथे

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitizagtion by eGangotri

कस्मानुता पमेवगतेन कथयसि मामियमित्यादि। गीतस्मास्मयु र्जरीगः यतिमृगनालः॥ गीतार्थस्तु हरिहरिहाकष्टसारा धाहतादरतायानष्टचक्षुर्भानतयादु
पितेवगता। ननुमाकुपिताप्रातिकथंतयाज्ञातमित्यत आह। मामियमित्यादि। मावदूनिवरेनगो। पवक्षुरसमूलेनहतविलेक्ष्यदृष्ट्यावलिता प्रस्थितावलोकेसवय
विहत्य पर्वकालेक्ष्यपायस्तेनगोपवक्षुर्वेष्टितमाहुः अवहित्थकालस्यपतास्खलितातोज्ञायतेकुपितेनतिभावः। ननुसागच्छतीत्यु कि मितिनं निवारितेत्या आ
।मापराधतयेत्यादि मयातेऽभयेनातिशयितभी त्यामानम्बिता। मपहेतुमाह। मापराधतयेति। मयमयाहेतो धा विहायान्य गोपतिः मद्रकीडारूपरलक्ष्यतया
साधिरधिरहेणा धिरकालंनृपमहियोगेनकंकरिष्यतिविहरनायूयाकंकमृगायंकरिष्यतीत्यर्थः। अथवाकिंचिद्दिष्यतिकिंममशंकयावादविष्यतिदोषावानदिष्य

गच्छंतीग पतिमतालि। मामियंचलिता विलोक्यवनंवदूनिचयेनासापराधतया मयानिवारितातिभयेनाहरि
हरिहतादरतयागतासाकुपितेव कांककरिष्यतिकिंवदिष्यतिसाचिरधिरहेणा किंजनेनधनेनकिंममकिंगृहेणा

रेवन॥

तीत्यर्थः। पढ्या काकुस्वरेणाकिंवदिष्यति। मयासहकदा विद्वा नांकथयिष्यतीत्यर्थः। तयाविनाममजनेननकिंत्रा श्रितेनयरिजनेनकिंप्रयोजनमित्यर्थः। ननुपरि
जनविनागोधनादेरहाकथंभविष्यतीत्यत आह। धनेनेतितत्पविनाममधनेनापिकिंनवृधनेविना गृहरक्षाकथंभविष्यतीत्यत आह। ममगृहेणाकिंननु गृहे वि
नासासाप्रिकभोगः कथंभविष्यतीत्यत आह सखेनेतितयाविनाममसुखेनापिकिंसुखंकंदनादिजनेनकिंप्रयोजनमित्यर्थः। इयंचसखीसाख्याद्गीयाव
स्था। तदुक्तसाणवस्थाकरी। चर्यथानामनुभूतानांदेशकालानुवर्तिना। मातेनपरामर्शो मानसः स्यादनुस्मृतिः॥ अत्रचानुभावानिःश्वासोध्यानेकृपंविह
स्तताराजमनादिविद्वेषद्वयाद्यास्मरकल्पिताइति॥

अहंतादाननंवितयामिसमामिकोदृशंरोषभरेणा कोपतिशयेनकुटिलभ्रुकुटिंविभ्रत्यचताहशंकिमिवउपरिसमतासंवत्ताश्रमेनआकुलंया
पेशाणायद्यमिच। अत्रचरोषाद्याःसुखशेषाएवसमहशएवोक्ता वाक्करोवाहकोभवतीश्वभवोभमेरोयमावोक्ताअत्रननुरागकीर्तनात्स्थावहुर्थी
अवस्थाकथितातादृक्। अत्रापपगलालाभवाकंक्षाहमितिकरणीः नतस्यसदृशःकश्चिदित्यादिगुणाकीर्तनमिति। शाणाःकोकनदछविरिवरम
णामहमित्यादि। अहंवनेकिंगाअनुरागमिकिमितातस्याअनुरागंकरोमि। इदृहृथाकिंविलपामिकिंमितिहृथाविलापंकरोमि। हृदिसगतात्
दृश्यनिहनाअनिशंतिरंतरंसदृशंतातिशयेनातोरमयामिकोडयामिअथवाकिंशब्दःपश्चात्अहंतादृदिसगता। अनिशंकिंरमयामिकिंवनेवा

शेषभ

चिंतयामितदाननंकुटिलभ्रुकुटीभीषणंशाणायद्यमिवोपरिसमताकुलंसमरेणा हृतामहृदृदिशंतामनिसंमहृशमपामिकिंवनेनुसगामि
तामिहृकिंहृयाविलपामि ५ तत्विरिवनमसूययाहृदयंतवकलयामितन्नवेद्मिकृतोगतोसिनाऽनुनयामि॥ ५ तनतेः॥

तामनुसरामिहृयाविलपामीत्यर्थः। हेतुंचिंतयहृदयंत्रसूययेति। मथिदोषाविष्करणेनखिन्नंखेदंप्राप्तंकृत्वाकलयामिपश्यामि। इयंचउहृेभावःस्या
तदकैतवेगणतिलकयंस्मिन्रम्यमभयाप्तनचहृदयंकिंचनविहृयः पारिणतद्यातिसंवेहृगःस्मतायंतितत्रवृद्धाप्रादिकृतानुगता सततंग्रहन
वेशितंतवननेनयंगतापानुनयामिवामित्यर्थः। कुंचेचुतेनीतिपारंखेदातेनुतनतवकरुणाऽनुनयामिवामितिपूर्वः। यहृानुईतिचित्तंकृतंनतिलकु
णोऽयंतयाचयंकागलंकहृीदृष्टत्यगताप्रियेनतमार्गलंकहृीदृष्टगलातेनुनयामितवानुनयंकरोमितेइतिसंबंधमात्रविवक्षयोपपद्यो। अनेनविलापाव
स्थाकथिताउदूक मृगारतिलकंयश्रमातिमनोपस्मिन्पन्नास्खलदितस्तताःवाचःविपाण्डुपाण्डवसपलापःस्मृतायस्येति॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

कुसुममायकत्वेनकामःप्रमिहोऽजइमानेवंस्मरजीवयन्नाशानधनुष्यारोप्यमोताडयिष्यतीतिशंकयापुनरपिकामायैवदैन्यंकरोतियाणाविद्यादिनाहै
मनभिजमदनब्रह्मपुरःस्थितेचूतसायकमामपुष्पमूर्पणाणापाणोहस्तेमाकुरु। वापंचनुर्माच्यारोपयपुष्पेविकायुक्तमाकुरुयद्वा। चूतसायकंहस्त
माकुरु। हस्तेपिचकरोषितदाचूतसायकवापमाशोरोपयपुष्पमाप्रथमंहीत्यर्थः। चूतमानभिजयदेनमन्मथंशोजातस्तेमहाप्रापकात्वमहविनभि
तिश्वेनिताहेकोडानिर्जितविश्वकीडयालीलयानिर्जितोविश्वजनाद्यतनादृशमूर्छितस्यमूर्छाप्राप्तस्यजनस्यमादृशस्य। अद्यतनपहरोयाणवाकंयारु
पद्मपिवनकिमर्थात्पर्यः। यद्वा। मूर्छितजनाद्यतनतवाकंपोरुषकुत्सितपोरुषइत्यर्थः। मूर्छितत्वेहेतुमाहातस्याश्वेतपादितस्याश्वमृगोदृशाह

पाणोमाकुरुहेसायकमंसमावायमारोपयधीडानिर्जितविश्वमूर्छितजनाद्यतनकिंपोरुषंन
स्याश्वमृगादृशोमनभिजप्रेक्ष्वकटाक्षाश्चुगश्चेणिजर्जर्रितमनागपिमनोनायुपिसंधुक्षति॥ ३

रिणादृशःप्रेक्षणतश्चसंधयतेयेकराकाक्षतस्वाशुगावाणाक्षेषांश्रेणिभिःपंक्तिभिर्जर्जरितंखंडीकृतंमनोमनागपिस्वल्पमपिनसंधुक्षतेनस्तब्धंभ
वतिनाथाद्यतनकटाक्षरूपवाणैर्याहन्मूर्छितःस्यात्सपतिर्मयहतमर्ज। रूपमायकंपहारोमर्जमाणामाचार्यतिभावः। लीलयेवयंनविप्लवमपि
जिता। तस्यतेमूर्छितजनेषुपहारायशरःनिकरहस्तपिधेनितमायकः शरावहयोरितिश्वपकाशः। अथहित्वोक्षायाविद्यमरःकिंपोरुषमित्यचहि राम
तीयवाक्यापेक्षेकिंकुपदत्यनेननिंदायासमासः। आभुगोमाहतवाणइतिविश्वः॥ २४

स्व२

संपतिरागंगविलसितानेवस्मरवाणरूपाणिमांपीडयंतीतित्सायदोयालंकरोमीत्याशयेनकामंप्रतेकथंभावनयापुरःस्थितामिवजायाणांधो
सवोधाहभूतापेरुपेक्षदुर्विनिहिताप्पितोकटाक्षविशेषकथंकटाक्षरूपवाणाममंवयांममंपहानिमांतुकरोतुधनुषोरोपितस्यवाणस्यमर्मपहानम
वर्मडांतनद्देतिभवत्यथचकुटिलावक्रःशरोमामाप्राप्तःनाशहेतुरूपयत्मरणादृशःकवरीभरोपिपर्युपितवेणीकृशमेचयोपिमोद्यमुमारणाप्र
ज्यमपराक्रमकरोत्। यद्वा। मारस्यफालस्यइवमंकरोतियोन्मीलनःकुटिलश्चभवतिमान्यमागणायपतत्पइत्यपनानुचित। अथचहेनन्नित्रपु
विवाधरोविपकलनल्पोधरोमाहसद्वानुनतनातुकारशोरागवारक्तनाविशिष्टः। इदमपिनानुचितायतोयारागवान्मांत्रयंयुक्तः सपरमोहकरो

मर्मापिनिहितःकटाक्षविशिखोनिर्मातुमंवयथा श्यामामाकुटिलःकरोतुकवरीभारोपिमारो
ध्रुवंमाहतावद्यचोचितानुनाविवाधरोरागवान्सद्दनक्ष मगुलक्तवकथंपाणौमंकोडी॥ ४

रेचेतिअयंतवमद्रोधोगंडलःस्तनमंडलःकुचविस्तारोममप्राणोःकथंकिमितिकीडतिधारणाग्रहणान्पंचडांकिमितिकरोतिमद्दृदयस्यसत्व
रतामाधरागणाद्दिसमतोचतमितिभावः। विश्वनाथायमलकाएः। मद्दृनत्वरूपरागणायापरागागृहणाक्रियया विरोधकथनात्तदुक्तकार्यप्रका
शाविरोधःमाविरोधिविरुद्धत्वेनपद्यचष्टइति। विशरवरोत्तमरजइतिविश्वपकाशः। श्यामानितिकृत्यर्थेरितिधरोणाः। आमाद्दहमनोबद्धरागस्य
वष्टःनवुद्धिरितिविश्वपकाशःकावरीकशवशइत्यमरः। मारोमन्मथोविश्वेनद्दइतिविश्वपकाशः। क्विफलेविविकायाःसनिमंडलेइतिचायंगोनुरक्तो
मान्तस्यइति। वारितेवर्तुलेनत्रमितिशाश्वतः॥ ॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

नृतुतस्याच्चपिनपत्रायोनवयमस्यकिंतादंगस्यशीदि विषयलाभाद्व चलतेचेतस्यंहः रवीकरोतीत्पोभाक्तव्यापुरः स्थितांमचानन्यादृ तांनीत्पोश्रि
शंसुखवानितदगसुशंजन्यानिसुखवानिइदानीमनुभूयमानानिनानास्वएवानुभूतान्येवानुभूतान्नत्व गोदियविषयलाभः कथितः इदानंतयास्तल्ला
चलाः स्वग्धः स्निग्धाभाविभ्रमाःचलालोलास्तयावपुर्वदुभूतास्त्वं त्रनेनवक्रेविषयलाभेक्तः वक्रंइनमोरभतस्यसुखवयंयमोभतंवज्ञा द्वाणस्
विषयपाप्तिवक्तागिरातहचसाक्षुधास्यदीमधुधामगतंयदंतिश्रवतीवेशालावकिमाचक्रत्वभिदानीश्चाणाःरसनाभागाःसएवएवानुभूतारव
त्रनेनश्चेवंदियविषयसाधिक्तवक्तावंवंधेरमाधुरांतस्पाविषफलपाप्तयाश्चस्योरसंयोमाधुरंमधुरांधुनामयास्तायमानास्तएवानुभूतंव त्रनेनस्
नेदियस्पविषयलाभःकथितः इदानंवपकारणावपुयासगंपातनदियगाःतत्रस्वविषयसे धंपिमानंसमनत्रनस्यारायांलयसमाः धितदकाश
तात्रिस्पर्शस्तुतानिचारलाःस्निग्धाहशोविभ्रमाःतद्वत्कुचशैरमंतत्रस्पशेदृगिरावकिमासाविवाधरमाधुरीतिविषयास
इंपिवन्मानसंतत्रयोलुब्धसमाधिहतनविरहधाधिःकथतंतत्॥ ॥इतिश्रीगीतगोविदेतृतीयःसर्गः समाप्तः॥ ॥

यदिहंतनिवेदेतदविरहव्याधिःकथंवहेतात्रापिशब्दाविरोधमालंकारस्तवनार्थः वाक्येदियविषयासंगेसतिमाधवसंमवात्तावद्वेंदियतृप्तिनि
रोधसंतिसवसंगकाग्रतायाएवसाध्यदाथत्वात्तथा चतत्रदिद्दियाणांहृत्वस्वाभिमतेविषयलाभेसत्यविरहःसमवतिमसमवतसतिदियाणां
विषयविछेदस्याभावत्रनमत्रसाक्षितिनेकयस्वतत्रयासहविभूषयत्रनतातिकथंविरहजन्यव्याधिसम्भवइतिभावःगंधन्यायेनस्पर्शशब्दस्वरूपया
त्रमाइत्यमरः त्रयंपुदियमगायकमीणानमतृष्णामुत्रे गोविषजलालोलांत्रमाप्यसन्यपिसदास त्रष्टुकाकोकिलः मंद्रोमंदेरवैरिसकुणास्वेषांरुधं रम
विहानुकूणासम्पकस्तयेयानमपुपक्तकिंशालिनाथलयः इतिश्रीमहामहोपाध्यायश्रीशंकरमिश्रविरचितायांगीतगोविंदटीकायांरसमंजरीनाम २५

धयार्थतृतीयः सर्गः समाप्त

एवंसर्गोक्तिकस्यविरहजनितात्रवस्थावर्णिताअत्रचतुर्थपादयारक्तामाह्यायमुनेपादिनायाकिंकायाःसखीमाधवंकंसंबोधयंत्यवहमणामुवानम
धिकेत्यनुकपायांकःकांहशोमाधवंयमुनायास्तीरेहरिंनीरनिकुंजेवनेलतांत्रिवनंतत्रमंदेमंदेरवेणाश्रितमासीनांतत्रहेतुगर्भविशेषणमाह दि
मेतिषमभरेणागाधाविषयकरूपेसाविषेकेनउद्भूतंउद्भूतंहिंगुंतथावदेमभरेणातद्यानेपतनयोगांकांक्षांकृत्वापतदन्यपणांविहायलतांगतइहेश्वा
तिभावः व्यथवतमरेणाभूषणेवृंदन्यर्थातवानेरवंकुलाः मदःवलेमदगतेमूरवहेरिणारागिणांतिविश्वपकाशः निदतीत्यादिहेमाधव
सारंगधात्रहरेहत्रहिप्रेषवदनेनिदतिअथवइदुकिरणाःत्रनुचद्रकिरणात्लक्षीकृत्यश्रीरत्रस्तत्पतिवदेदुःखंविदतिमाप्नोतिमलयसमी
यमुनातीरधनेनिकुंजेमंदमास्थितंपाहत्रेमभरेद्रुतंमाधवंराधिकासखीकाचनराराधे एकतालीलाले विंहतिवदनमिंदकिंणामनुवि
हंगीरवदमधीरावालनिलयमिजननगरलमिवकलंपतिमलयसमीर २ मारिरहेतवदीलामाधवमनसिजविशिषभयाविश्वभावनयाल पिली
रंमेलयपर्वतसंवंधिवांयालनिलयमिलनेनव्याजानांसूर्यागांनिलयेनिवासम्बंदनहक्षस्यमिलनेनसंसर्गेणागारलीलाकृष्णपदमु
मिवकलयतिमन्यतेचदनहहास्थितमधुःपीलोइणांएतमलयवायुवोःतरुवरविषयमयाःकथमन्यथाशरीरंरूपंकांदेवसछायांजनयतीति
मन्यतइतिभावःकुलस्तथामन्येतइत्यतोहतुगर्भविशेषणमाहदीनांतादीनांस्वतात्तथावदःस्वतएवसुखहरःपदःस्थापकभवती
तिभावःपुनःकांहशीभावंवयायानेचपिलानमन्यांकस्मादिवप्रेमजसकांमर्यायविशेषणाणाहृद्यादिवाव्यालोसुजंगमेकुरुसेतपदंदृ

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

मास्वहृदयमर्म्मणिस्वहृदयरूपेमर्मस्थानेविशालंसज्वलनलिनीदलजालंज्वलद्विरहिकमलिनीपत्रसमूहंवर्म्मकवचंकरोति किमर्थंमिवच्चि
रंलग्नयास्मादविरतिपतितोयंमदनशरः कामदेवशरः स्मरादहंवदनायैवभवतीरक्षणायैवतस्मात्हृदयंतत्सर्वतोभिन्नंछिन्नंविरलनिपतितोहिमंद
नशरस्वरूपोडामाभूदितिहृदयंत्रिनोपत्रसमूहमिवसाकरोतीतिभावः हेचित्रकीदृशंवर्मत्रंविरलनिपतितमदनशरादहंवदनायस्मरक्षणायभवंद
वंसपद्मपत्रमिवतिव्याकरोतीति अथवनरक्षणायेतिवाविश्वप्रकाशः साकुसुमशयनीयंपुष्पशय्याकरोतिस्वयंतिकीदृशीअनल्पविलासक

अविरलनिपतितमदनशरादिवभवदवनायविशालंस्वहृदयमर्म्मणिवर्म्मकरोतिमन्नूनंलिनीदलजालं २ ७
कुसुमविशिषशयनल्पमनल्पविलासकलाकमनीयावतमिवतवयारक्षभसखाकरोतिकुसुमशयनीय
मु ३

लायावद्वनरक्षाडाकलायांकमनीयंकांक्षणीयंदेवस्यगतिर्जानंहनशक्यतेकोवेदाकस्मादेवभवानागच्छतीत्याशयाकुसुमशय्यामारचयत्व
न्मार्गदत्तदृष्टिरवतिष्ठतीतिभावः किमिवकरोतिकुसुमविशिषः कामस्यस्यैशरः कुसुमस्वरूपोसौयतोनल्पशय्यायांतत्स्वरूपवतमिवपरि
रंभसुखायतवालिंगनजन्यसुखायप्रयत्नंकरोति।तल्पवशयनीयस्यात्नल्पमदकलत्वयोरितिविश्वप्रकाशः एतैः चिभिः पदैउद्दीपनविभा
वव्यवस्थाकथितातल्लक्षणंवाक्यपाक्क॥

वहतीत्यादिप्रासादारोहाननकमलंचेदंमुखपद्मंवहतिधारयतिकीदृशंवलितोन्मार्गेपेक्षणायतिर्यक्प्रसारितेविलोचनेनेत्रमेवजलधरौमेघौय
त्राहृद्यंरुचिरंतराकरपविक्षननेत्रयोर्जलधरत्वनरूपणाकथंचिद्विधुमिवचंद्रमिवकीदृशंविधुविकराःकरालाविशालावायुविधुंतुदस्यरा
होर्हरंतेयदलनंखंडनंतस्मात्प्रलयापत्कथंगामितस्थारायतस्तादृशः अत्रसुखसविधुलानंजलमेघोमनोधरयामाहृद्यशब्दकथनंधैर्यमनोधा
विकारस्फुरंदरोक्तोविशालविकरालयोरितिविश्वप्रकाशः तमसंकरोतुः स्वभर्तुःसंहिकेयोविधुंतुदइत्यमरः इयंचान्यादारवासप्रभम्यवस्था

वहतिचवलितविलोचनजलधरमाननकमलमुदारंविधुमिवविकटंविधुंतुददृढदलनगलितामृताधार
मु ४ विलिखतिरहसिकुरंगमदेनभवंतमशमशरभूतं पत्रांमतिमकरमधोविनिधायकरेवशरंनवद्व
तेमु ५

तदंकाष्ठंगारतिलकेश्वासमरोदीत्कमनसंपश्यंहरोरपिव्यापारोजायतेयत्नसउन्मादःस्मरोयुथेतिकिंचरहसिएकोतिकुरंगमदेनकस्तू
रीभवंतंलिखतिकीदृशंत्वसमशरभूतंकोमखरूपोपत्रांतत्रकरोतवक्त्राशरंनिधायतेवक्त्रामनस्यानमकंविनिधायधनुषापत्रांमतिकुसुमशरो
मकरंवहनस्तमवसात्पननदृत्पुष्पत्रेशरोकामितमोसतापपुष्पतिपत्रांमूलीयावतहृतिभावः।स्मरनामभिर्मृगमदःकस्तूरीगंधेशरंवहतीहारावली मंदोशतसिंधहचकरुध्यांप्रदानयोरितित्रिधानात्रे॥ ॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

ध्यानेत्यादि। ध्यानं चिंतनं तद्रूपो जयस्तत्परत्वेन यस्तीव्रः अतिशयेन दुरायंदुःखेनापि भवंतः पुरोधेयः किल्पसाधविलयतिशयहयकालयाधि
सह क्रीडाकृतवान् प्रिया चंदनादेरत्यादृक्तत्कारादि। भाग्यवशाद्भागोत्थतिनिर्भत्सनात्को वदयुनर्याति। तत्र रागाकरुनापक्षपातपुरस्थितो य
यमामा लिंगनादिनानसंभाव्यतो। तिविषादं तिविषादः अपि प्राप्नोति। पुनः कथमवश्यः स्यादिति विचार्य रोदिति। यतो नायिकानायकस्परागो
दनपरभावशाकरणायायद्। तदुक्तं उदितमन्यथोषिता विगृह्य क्षिप्ता। पुश्चादादनेपमदादास्यमालम्ब्याह्यांतमाप्रयमनुनेष्यतीत्यभिप्रायेणा
वतिस्थानानारागछाता। पश्चाध्यानेनैवतत्सेगपरिकल्पितापमुच्यति। किल किंचित्तारव्याश्चायहावात्। तदुक्तं हेशब्दयके। कोधाश्चहषेमोत्पादः शकरः कि

ध्यानलयेन युरः परिकल्पभवंतमतावदराधणविलपतिरोदितिविषादितिरोदितिचंचतिदुःखतिमुंचतिगापयतिप(स
दमिदमपिनिगदतिमाधवतावरणायतिनाता हृत्वयिविमुखतमयिसपदिसुधानिधिरपितनुतोदाहरमा॥ ॥

लकिंचितमितिह्रियमपुन्मादात्वावस्थाश्चलंकारस्त्वेहदीपकातदुक्तंकाव्यप्रकाशे। सैवकिंयासंबंधेषुकारकसैपतिदीपकं। अत्रापिदः बद्धोद्धुकिया
सुकारकरूपसैवसद्भावेदुविरेवदीपकमितिप्रतिपदमित्यादि। प्रतियदइतिस्वतात्पर्यलभ्यो यदेवहितिहेतुनिगदतिहेमाधवतावरणाहेयतितातत्रय
विमुखेविस्मरेसतिसुधानिधिरपिचमृतनिधिश्चंद्रोपितनुदाहमच्छरीरमतापतनुतेविस्तारयतित्यमायालक्ष्मणाक्षवः स्वामीश्चंद्रश्चसमुद्रश्चतस्यतस्या
लक्ष्म्याः सहोदरइतित्यिनिकटस्थितसतिसुधापात्रत्वेनिकिमपिकुर्वनशक्तोतिलयिप्रतिकूलत्वसतिस्वभगिनीमायत्वंमपिस्मरतीतिविरो
मितनुदाहतनुतइतिमाधवपदेनध्वनितो॥ सुधानिधिरूपकारोविरोधविरुद्धमितिविरोधनामायमलंकारः॥ ५ ६ ५ ५ ६ ६ ७

श्रीजयदेवेत्यादि। जयदेवभणितंजयदेवकवित्वमतिशयितमितियदिमनसानटनीयानर्तितंयतदाइदंहरिविद्धेगात्राकुलायाकुलायावल्लवसपतिरसा
यातयावदुचितेनपथिगातासावदवनपवनीयो॥ इयंविरहोत्कंठितानायिकातल्लक्षणाद्योत्कपाक्। प्राप्तोविनाकुचापिनरंतिलभतइत्याहा। त्रिवि सदृशा
दिनमपारत्वंदिरहत्रावासमदिरंविधिनायतेऽ एणमित्रावरतिप्रियसखीमालापिप्रियसखीपक्षेरूपजालायतेत्र्यानापदवदावयंति। यदाद्य हृद्येन
खासहोत्सवतयाजातिमपिपक्षवत्तामुपगतादासरतीभिर्मिलयंतइतिस्वच्छंदव्यवहारप्राप्तेविधेकतपातात्रापिजातवदावरतीतिभावेऽअथवतापपरी
जनितःशतायोपिसूत्रितनानिश्चसितेननिस्तापेनदावदहनज्वालायादावाग्निशिखायायःकलापःसमूहःसहवाचरतीतिअपरोपिदावाग्निवायुन

श्रीजयदेवभणितमिदमधिकृतादिमनसानटनीयमाहरिविरहाकुलंलक्ष्यवपुर्तिमरवचनपवनीयम ८ त्रातवशेविपिनायोपियमखीआ
लापिजालायतेतापेपिश्वसितेनदावदहनज्वालाकलापेऽसापित्वद्विरहेणहे मुग्धेरिणीरूपायाहाकथंकरिष्यतीपिपमायतेविरहयत्वंशाहल

पत्रडोभवतीतिध्वनितासापिहरिणीरूपायोहरिणीवदावरतिहाकष्टकथंदर्शेपिकतमेपिपरमानंदजनकोपिवरहेयमायतेहत्वानडवावृतो
किकुवंचशाल्वाम्रस्यपिकीडाकीडाकुर्वनयथाहरिणीवनेसमंततःपदाहदावाग्निज्वालेपिहरिणावाघेरागात्रामिताऽथेत्यादिजालेवितापेपशोर्ने
शदिशश्चकिंविलोकयसानकापिनिहितेतिनलभतइत्यमतिवाह्यरूपेनकामेनत्रासितासरसाखावाचसमुक्तापिनिहितेतिनलभतइतिभावेजाहलवि
कीडितनामकामदेवहृदइतिपदेनिरूपितत्रत्रयथमपदेउद्दीपनत्वंस्वकथितात्वत्कृतावोक्तपकत्वंशेषचतुष्टयेचायथवस्थाकथितादुक्तरसोपि
सुधाकरेत्रभीष्टसंगमाभावाद्व्याधिःसंतापलक्षणःत्रत्रसंतापेनाश्वासोशीतवस्तुनोवनं। नान्यत्रभवतोपश्यनेत्कृतेनशून्यातिवनंशाहलायवदे

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

गी. टी. २८

उन्नपिवा विरूपामष्टमीमवस्यामपर्यंवः गीतिनकथयतिक्षत्नेत्यादि। गीतस्यास्यदेशाश्रवणागः गीतार्थस्तुहिकेशवतवविरहेसाधिकाद्यनुकं पायां
कःराधास्तनविनिहितमपिहारमुदारं सामनुरोतिमारं २ राधिकातवविरहेकेशवाक्षतपदं।सरसमसणामपिमलपजयंकं
रागयस्याःसाकिंचमामलयजपंकेवपुषिदेहशंकमाकामहितपयास्यति। एवंविधमिवपश्यति।कीदृशंतरसमसणामपिमालतीपुष्पादिचिक्कणामपीत्यर्थः। प
३ कदमयापयोतिविश्वः मस्मणांकंशिक्षेधइतिमेदिनीकारः।किंचमालतीसायवनेत्यादिसवापुवहतिधोरयति।कीदृशंशनुपनपरिणाहउपमार
हाःपरिणाहादेद्यंयस्यातादृशंकमिवमदनदहनमिवकामाग्निमिवकीदृशंदाहंसाहितपरिणाहाविशालनेत्रमनःप्रजावनाबाधवस्थाकांक्षि

देशाखरागोरूपकनाले।क्षनविनिहितमपिहारमुदारं सामनुरोतिमारं २ राधिकातवविरहेकेशवा।क्षतपदं।सरसमसणामपिमलपजयंकं
।वूलंयतिमिवयुधिमशकं २ स्वसितपवनमनुपमपरिणाहम्।मदनदहनमिववहतिसदाहम्।दिशिदिशिकरतिसजलकणाजालंनय
ननलिनमिवविगलितनालम् ४

गातक्षणंचोकंशक्।सादिशिनयननलिननेचपद्मंकिरतिक्षिपति कीदृशंविगलितनालंविगलितंचिंतनालंयस्मात्तिवाकीदृश
सजलकणाजालजलकणाजालेअश्रुकणसमूहेःसहितं।अत्रवशदावाक्यालंकारेअत्रनेत्रेनलनरूपिणाः किमितस्ववोधितानिजजड
तानवम्यवस्थाधीनता।तदुक्तरसाणवसुधाकरेयत्रथायोनिःसजडतासाचकथिता।।अत्रचस्थशीनिभिश्लवैवाणिशिथिलगत्यचकांहङ्
कृतिस्तंभनिःश्वासरुशतादयइति।। ॥

किंचमानयनविषयमपिकज्जोचिरमपिकिशलयात्पंनवपल्लवशयनीयेविहितोइताशस्मात्येविकल्पःसंशयोयत्रतादृशंकलयतिचुत्रकिशलयेषुत
मुलसतायकत्वादिममानंधमंदशीनादिभिलसशयुःइयंचोद्दगावस्थातत्रलक्षणमुक्तं।सामायसंधासमयेयागीतनलेनकरतलेनकपोलंनयजातिकी
दृशंचलोलं।अत्रचलत्वेसतिकथयाकथयविनोतागतिनिरूपयंगायमानाकथयतेवतिकयोलेपागिरुत्वासीयं चिंतयतीतिभावः किंभवबालशशिनोम
वेहितोयावद्रम्बिवा सुरवाहंसपक्षरोलछत्रायाद्यसंहरूपमानेतयातिरम्बिवपाटुनायादमुरुस्पहितोयावद्रसाम्पइयंमपिजडतादस्था किंचसानिकामम
तिशयेनहरिरितिहरिरितिजपति।कैरविरहेणतत्रहस्तेपाविहरिवातुमारब्धमरणायायासे वाकथयथासात्मकामसाभिलाषयथासात्त्रभिला

॥ नयनविषयमपिकिशलयात्पकलयतिविषमङ्गनाशनकल्पम् ५ त्यजतिनपाणातलेनकपोलंबालशशिनमिदमायमलो
॥लम् ६ हरिरितिहरितिजपतिसकामंविरहविहितमरणावनिकामं ७ श्रीजयदेवभणितमितिगीता।सुखयतुकेशवपद
मुपनीत ७

पादिषुनवस्वस्थानतास्वपिलवैस्यैमालवरागस्यायापिइपादशम्यवस्थयावशंपमवितव्यमितिनिश्चित्यप्रवन्नांतके शहरणाहरिरितुचाह
तिकोवदप्रसन्नःसन्नसमुपिजन्मनपापमेलशहरिष्यतिमावाः यावतयापिचतेयामतिःसागतिरितिजन्मांतरेपिमएवबल्लभोभूयादितिसाभिला
षंनामात्रंविहायहरिरितिपेवजपतीतिभावःविहितत्पत्रादिकमंणाकृतःकतैविवाकृतःश्रीजयदेवादिइतिश्रीमुनाघकारणाजयदेवेनभणितवन्ना
रूप २ रितगीतमुखयतुश्रीत श्रीतन्नृपाकांसुकांहशंकेशवयदभूषनीतपापितम्॥ ८

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

सारोमांचतीत्यादि। साराधारोमांचश्चांचयतीत्यर्थः। पहारोमांचोयस्यासौतिव्रश्चांदित्वादचप्रत्ययेरोमांचःसहवाचुरितिरोमांचतीतियहरो
मांचयद्रोमांचवतीत्यर्थःलक्षणायातथाच। ईजस्वीवाचरतीत्यादिवत्रोमांचवतीवाचरतीत्यर्थः। ज्वनेनाभिलाषःकथितः। सीत्कृतिसीत्कारकरणात्। ज्वनेन
चिंतास्मृतीकांक्षतेः। ज्वथचोवलयतिमस्थूरःसंदरेश्चद्यादिनायकगुणाविशेषणालयतिः। ज्वेननगुणाकीर्तनमुक्तः। उक्तपतंकथंविरहदुःखमाहयमिति
म्यगुक्ताभवतिताप्तिप्लानाभवतिथायातिवध्यंनकरोतिगतौविशेषणेरुहणावरुढा कथिताउद्भमतिकोडादिस्थलानिदृश्यतेभ्रमतिज्वेननप्र

सारोमांचतिसीत्कारोतिविलपत्युत्कंपतेतास्पति ॥
ध्यायत्युद्भ्रमतिप्रमीलतिपतत्युद्घातिमूर्छत्यपि ९

तायःकथितःप्रमीलतिध्यानकल्पितत्वदालिंगनादिजनसुखभावनेनचक्षुषोनिमीलयति। ज्वनेनोन्मादःकथितःपतत्तिकार्श्येनस्थातुमशक्न
नयाभूमौपतत्तिपश्चाद्वनपार्श्वादृक्षाकर्षकथमतिउद्घातित्वदभ्युद्गमेनकरोति। ज्वेननवधिःकथितःततोमूर्छतिमूर्छोप्राप्तेति। ज्वेननज्ञ
डतोकथितोक्रियादीपकोयमलंकारःसाहित्यदर्पणकृताम्युक्तःसाक्॥ ॥

शीतेनया

ननुजडतापर्यंतावस्थायदिज्ञातेवतदाकिंमहतेनेत्याशंक्याह। एतादृशीतादिहिस्वर्वैद्यप्रतिमःस्वर्वैद्यवास्तिनाकमारोगतप्रतिमात्वदृश्यतादृश्यपातुज्वरेत्या
नोकमास्पज्वरेलयदीपमादमितदामादरतत्कमनीयदेहातेस्मात्तावच्छगारःसात्किंनजीवितंज्वपितुर्जीवेदवज्ञनमथात्वचनप्रसादमितदातायूयं
शकीपितुकरूपकृपायाइत्यर्थः। मप्रतिमंछिन्नायातस्यावक्रमपारयतीत्याहस्तवेद्यएवमरतांषुव्यक्तारोभवतिसोपितयातुकत्वाद्यर्थः। ज्वेन्यत्रापिज्ञ
रोमांचतिशीतादिनारोमांचवानित्यादरतिवेदनयशीत्कारकरोतिविलपतिमोहाद्यत्किंचिदुक्तिउक्तोम्पोकंप्रेयुक्तोभवतिताम्पतिविद्वत्ताभवतिग्रायो
मूर्छतिमूर्छोप्राप्तेति। एतादृशतनुज्वरेमहतिसतिपतिकज्वरकरणेवित्तवैद्यप्रतिमस्यप्रमादेनरक्षादादिलाज्वरोकिंनजीवेत्। ज्वपतुर्जीवेदेवनतुसा

एतादृशतनुज्वरेवतवजीवेच्चकिंतोस्मात्स्वर्वैद्यप्रतिमंध
सादरमयिदिऽन्यथानातनकृ०॥ ॥ ॥

पतिकज्वरेमहासारसदानंदरूपादिमिर्न्निपिहमितपत्याह। ज्वन्यथेतिः। ज्वन्यथाज्वन्यकारोगमंहितानार्योतादृक्तकःवैद्योकानाज्यंक्रियाविशेषदृश्य
वरोतिलोकप्रसिद्धतकः। मंहितापक्रियायाउपवारहतोविशेषतिरस्कारोनवितमेवेतिभावः। क्वचित्त्वनोन्यथानातनकइतिपाठस्तुदान्यथायदिनापुमांस्त
मितदाचेतनवायन्दूपतेकोनज्वपितुत्वमेवातनकइत्यर्थः। रोमांचतीत्यत्रहितायवास्थानेज्वपिधारयतीत्यायस्वेत्यर्थः। रोमांचाधारस्तस्यादेतिकोदीवरा
रयोःश्यामयोर्द्वद्वंवेदयेदहंत्वेवंपारदेइतिविश्वकाशः॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

स्मरातुरामित्यादिहिदेवतावेषधरद्यद्देवतानांयोवेचादसिनीकुमारौतादृतादृमनोज्ञस्मरातुरस्मरेणाकामेनेत्यातुरोत्यादंगसंश्रवयदभूतात्मा
त्रसाध्यासाधसिमुक्तावाधाएकपाडानकुरुपेनकरोपिदुखोहउपदृत्ववत्रादपिकुलिशादपिदारुणोसिकठिनोसत्यतोवज्रभिदुरोहिकिन्नतदंगसंव
धाश्यथपतिलर्नुवस्त्रेषुसत्पवत्रयथयसीतिवज्रापेक्षयापितेदारुणात्वमितिभावः॥उपेदृवज्रनामकंवेदर्छदनंकृणावृदनरनाकरेउपेदृपदृज्ञान
तस्मतोगोडतिनन्दशीतोपचारेवारानुज्वरशांतिभविष्यतीतिकिमयत्पत्रआहकंदर्पेत्यादिःत्रहोत्रात्रयेपत्रयाश्चिनंवदनंचंदृमाकम
लिनीचिंतासंवदनचंदृयश्चिनीवार्तासंपिसस्विभिःकियमाणासंसतापस्तिन्मानियाप्तातिकीदृशाःकंदर्पज्वरेणायःसंज्वरःसतापस्तेननानुर

स्मरातुरांदेवनवेषधरद्यदृड्सडाभ्यनाम्नासाध्याविमुक्तावाकुरुपेनरावसुपेंदृवज्रादिदारुणोसि ३ कंदर्पज्वरसंज्वरातुरतनोरार्द्ध
र्यमस्याश्चिरवार्तासुदनचंदृमाकमलिनीचिंतासुसंतापसि ३ किंत्वंतावशनशीतलेनुत्वमकंभेवधियंधायतीरहसिस्थितांकथ
मपिकृणाकृणाप्राणाति ५ ८२

तनोत्युदेहाद्यविशेषोयमलंकायतल्लक्कणासुकंपाकृतानन्वनादृशसतायेकथंजावतीपतत्रआहकिंतिहिईनपभोत्वंएकमेवप्रियंशीतलां
सुंशीतलानलूर्यसंतापंधायतीमसीहकृणापर्णातिजीवतीतिकीदृशीउक्तावशाउक्तातःपरातीक्रमणायप्रेषशाद्यपत्रान्नेहतुगर्भविशेषणामाह।कृ॰ राम
णाकृशांतयाचसंतापसर्वागसंशोषयतीमपतिजीवतीतित्वयाऊदीतिगतंव्ययुनरुक्तावादशनमपिडुनेभभविष्यतीतिभावःसंतापसंज्वरसंमि ३०
त्यमरःइनःसूर्यनेपपर्यायविश्तप्रकाशः॥

नन्वियत्कालंयथाजीवितात्तथायेपिजीविष्यतीत्यतआहकृणामपीतिअनयाप्रत्ययातेविरहःपुरातनंसंगदशायांकृगमपिनमेहेनयनेनोरःकांदि
शानपनयायुत्तमालननिमवकृतनपिन्नयादृःस्वतएवकीमतिधात्रावक्तुपोन्मिषःमषायदृकृणापिजगदीश्वरसुखारविंददर्शनधन्यहाभवती
तिस्वदपुकृयनिभावः असंशयावविरहंवरहंकेथशक्तमितिस्वापुष्पितांजातांविष्यतीतथैःकिंकृत्वापुष्पितायांपुष्पांमध्यभाग्यायस्यात्तादृशीरमानशी
खावामंत्रशास्त्रावाविलोक्यदृष्ट्वा स्वमितिसंतापंचभविष्यतामभःप्पेवनमानछदोपिचदंपुःपितायानमकमितिविनितात्मकृणाकृष्टनरेन्द्रकरःअस्मजिन

कृणामपिविरहःपुरातनंसेहेनयननिमीलनरिवन्नयायतेश्वसितिकथमसोरसालशारवाचिर
विरहेणाविलोक्यपुष्पितांगाम् इतिश्रीगीतगोविंदेसिभ्रमाधवेकामचतुर्थःसर्गः॥ ॥

पुरंरफतोपकृतोपुजिवनजोजराज्जपुष्पितांयेतिस्मरोराधाविरहकथाश्रवणेनस्नेहवान्मापदोयत्रतादृशकृशंशारवीर्थविचारवातुरोवृक्का
वशंकृत्यसनेहेनस्वयःतथापि स्मरणात्सवावलाहिधात्मभमाल्यवसापएनदृः इतिश्रीमहामहोपाध्यायश्रीशंकरमिश्रविरचितायांश्रीशालिना
थकृतिकायांसेमजरीनामव्याख्यायांगीतगोविंदटीकायांचतुर्थःसर्गः॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनः श्रीकृष्णस्य राधाविषयिणीमुक्तयः श्लोकेनाह पूर्वमेवेत्यादि हेरम्ब स्मितमाधवः कृष्णः भूयः त्वदीयोयोकुंभावितकुचोत्तमोत्तयोर्निर्भरं [illegible]यः परिभङ्गालिंगनंत देवाम्नोभाकृतेनवाछितसंदानंदसंदोहात्विभक्तजनकलनतकुचंकुभस्यंभाकृतेनरूपणंकेदानिनाभावनावपरमानंदावाप्तेरेवमाहुस्त्वात्। किंकुर्वेनतस्मिन्न वनिकुंजरूपेमन्यत्वयैकामस्थाधिष्ठानभूतेमहात्मा थैःनिशानिशंतेस्वामवइंदवतावायनतवंचा लायाःकृष्णएवमत्रानिषाश्रवलिंपेकिंजपन्। महार्थलक्षणं गर्भविशेषणंमाहः एवंमितिपूर्वपुरायनलक्षणसमन्वयमहर्तियतेःकामस्यवृन्दावनेलिंगनादिरूपाःसिद्धयश्चासादिताभावपनप्राप्ताःतथाचऽर्थितावि ज्ञिजफलपदवेनमहार्थेतिदिनिवाहूवा। अन्योपिभावकोमाभाकृतेवाछनवपनसिद्धिपूर्वप्रोक्तितवसिद्धिन्कुंजादिमहातीर्थकस्याश्चिद्देवतायामन्त्र

(स एवंयत्नसमंलब्धारतिपोरामादितार्हृदयतस्मिन्नेवनिकुंजमन्मथमहार्थेयुनर्माधवः॥ ध्यायंस्त्वा मनिशंजपन्नपिवबालापमन्त्रावलीं भूयस्त्वत्कुचकुंभनिर्भरपरीरंभामृतंवाञ्छति॥ ॥ ॥

वलीजपितामेवंदेवतांध्यायति। अत्रावलीपदोयाहानातामालामन्त्रत्वेमंत्रपतिपादितात्पर्योजनस्यहसिद्धत्वादिकरणधनादिशोधनमन्त्रोगोवत्क लसामर्थ्यप्रतिपादनाद्दुकंपेगमत्वात्कल्पास्त्रप्रयोगेत्पादनेमालामन्त्रोथवचवादिकंबुदसंवेद्यसिद्धादिवृद्धशब्दयेहितिनिकुंजत्वेननिकुंजादिमहातीर्थ मंत्रायेकरितिफलसिद्धिमंवतिसिद्धिनितानदुकंमंत्रमजपायाःगृहगोष्ठवनारामनदीनागसरालयेसमीपवागुरोसिद्धिःशीघ्रमादुन्नयेन्नरइति॥ ॥मुक्ति

जे :कैवल्यनिर्वाणाश्रयोनिश्चयमामजमित्यमरः॥ ॥

किंचित्वसादोन्मुखीराधादृष्ट्वासंकेतगमनायतत्रयिनुमाहुःधीरसमीरइत्यादि। गीतस्यास्यगुर्ज्जरीरागःएकतालीतालोगीतार्थकृद्देहितिविनिश्चयतितंवतित

२२ दृष्यस्वरूपलक्षयनुसंगच्छगमनविलंबनंगमनेकालेकैपमाकुचुर्कादृशेतादृदयंतत्र्यभिसारेत्रभिसरणास्थानेगंतुपाप्तेकीदृशेभिसारेरतिसरवस्त्वरत्व

सस्वसारसमुत्कण्ठ्यंचात्तादृशेपुनःकीदृशमदनसकोमलेपवमनोहरेक्षिनहरणाकृभावेशालकाशेषायस्यांवेशेवेशादहेपाकेनिपथ्यारहमाकइतिवि श्वपकाशःचलत्वेषानेपथेत्र्यभिसास्थलमवाह। धीरसमीरइत्यादि। पमुनायास्तीरेवनेवनमालीवनमालाशालीकृक्षेवसति। कीदृशवनधीरोवापूर्यत्र

२२ नाहृशेत्र्यवेवइत्यननवायामेदनायमुनातीरइत्यनेशेषवनइत्यननसोभेकाथितःकिंदृशोवनमालीगोपीनायपीनपयोधरपरिमरस्यासालक्षनपातस्य महेनयत्करयुगेहेरम्पुरानोनशालिनेशोभितशोलियस्यताहृशः समधारमारुतमरुज्जरात्पणसमीरणाहृत्यमरः धीरःयंडितमदयोरतिवरणिःपदिमहृद

गुर्जरीरागोरतिसरवसारंगतमभिसारेमदनमनोहरवेशंनकुरुनितंविनिगमनविलंबनमनुसरराधेहृदयेशीघ्रंसमियमुनातीरेवसतिवनेवनमालीगोपी पीनपयोधरमहेनकरयुगालालनशालीं॥ ॥ इतिनाम समंतमंकेतंवादयतःमहृदयंवदुमनुनेतनुनेतनुसंगतपवनीलितमपिरंगः॥ ॥ ॥ = कृत२

नेनघपपेपितदाहृलेनवाद्यमानवेणुरवेवाकाशेपेत्याहृनामसमेतमितिपादिनामसमेतंयथास्यात्तन्नामाक्रमसहितंयथास्यात्। एवंमहृदवेगकृत्वादयतोहेरावे प्राणेश्वरिहृलेवकृलेनवाद्यमानाहृणी। स्वरआवीभवतीतिपथेः। कीदृशवेणुकृतसंकेतंपहायत्र्यमपावणकृवाघतातादातत्रत्वयाराधामानेयमेवकृतःसंकेतो यत्रताहृशंयहृ। मथाहृतोपःसंकेतेस्वत्नन्नामसमेतंत्वन्नामाक्षरसहितंवेणुरवंहृदयतेत्रुदमेतत्सिन्निकृतिष्ठा प्रियंधत्वितिमहीतिहृलनवाद्यमानावणुरव दत्तातथेः किंबनन्विति सखावचनंनुसंगतत्वदगसंवेधीःपवनंवापुरुनवलितमागतमपिरंगःलवङ्गमनुतेत्यादिकृथंयथास्यादेवमादेयतात्र्यपरंगत धन्योयंतद्दगसंगानामनुतास्पृशतेऽहमपिधन्योयंतनरजसास्पशेऽनुतेपवबङ्गमनुतइतिभावःरंगहरूयोद्विपोयाधूलिपोयुनानहू

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

किंचमुक्तरुः शयनेशुष्यारवपतिः कथंय थाप्यातयतेपाकिणिपतिहट्काग्गंगछ्तिशंकितंतहिंतंभवत्याउपयांतमभीयेगमनंयनंपथाप्राप्त
कीदृशेपतेविवलितपंचयनंयस्मात्तत्रकुचिद्विचलतियनइतियाउःसस्तुगमपवतमत्तमचकितनयंनंयथाप्राप्तवकितनयनंसहितंपथाप्राप्ता।एवतव
पथानंत्वदागमनवर्त्मपश्यतीपतेसमुरंमधलत्पथातामेशंगाश्वरीतिशंकयचकितंपथानेपश्यमीतिभावःपत्नपक्षयहिणीतिभरणीःभवदुप

पतितिपातेविवलतिपतेशंकितभवद्वयपानारचयतिशयनंसचकित
नयनंयुग्मंनितवयथानं ३ मुस्तस्मेधीरंपजमंजीरंरिपुमिवकेलि
सलोलाचलसलिकुजंमीतिभिःपुजशीलयनीलनिवीनस्त्र ४

यानमितियत्रसर्वनाम्नेह्रस्वतिमाचइतिपुंद्भावः॥गमनोकंदितांदृष्टावाहसुस्तरमितिदिहिहेसखिमंजीरंखपुरंत्यजाकीदृशंतेनोसपुनोलंवलंत्रतय
व।अथवाअमेदयशास्त्रादवमुस्तरंशब्दंपमानेकमिवारिपुमित्रवाशत्रुमिवारिपुरपिपत्रपीरंउन्नरनासुस्तरोवाचालःकेनासुनाश्वचनोभवतीतिमंजीर
तत्सांप्रहेसखिसतीभिरपुजैर्नाधकारसमूहेनसहितांकुंजंवनंगछनीलनिचोलपछदपटेशीलयपरिधेहिमंजीरेनुपुरोद्विपामितियमरः॥निचोलपछदप
टःशेखरइतिव॥ ॥

राधायाउत्कंठांजनयितुमाहाउरमीतादृहेपीतगौरांगिपुनःकीदृशेमुक्तावियोकेमुक्तासपुरुषस्यवियोकःपरिणामोपमाजातदृशेपुनःकीदृशेउपहित
रापिनीहारोययातादृशंतिविपरीतोमुरारिविपरीतेवपरीतःपुंभावमापन्नत्वंमुरारेउरसिहृदयेराजसिद्यपुनेवाजिष्णुश्रिराजसीतिपूर्वभविष्यतीतिमंजीर
मानंध्यद्वारमुक्तमितिविपाकेउपहितहारेइतिहृदयमप्युरस्तात्पदेवविशेषणंतत्वात्तस्मुक्तास्पविपाकस्वरूपेउपहितोहारोयत्रतादृशंउरसीपथुःकेव
लंदिवदिवहिंदिवउरसिकीदृशंइवातारलवलाकेतारलंचवलावलाकावकपंक्तियुक्तयातादृशेघनइववमेघइवाअत्रपीतविधानाराधायाउपमानात्मकस्व
सजलत्वविहितातादृक्पीतावधायेवजेयंतिअत्रकृष्णस्यहृदयमश्यामत्वेनसजलमेघसाम्यंराधायाश्चंचलहारस्यचचलवलाकोपमासामाराधयासुतद्

उरसिसुरारेरुपहितहारेघनइवतारलवलाकेतडिदिवपी
तरतिविपरीतेराजसिसुकृतविपाकेगरागमगमम॥

नीतारलतयापीतविधानाम्नेत्रचयइवपिवलकायामेमुस्थाकःस्थितत्वाद्दिष्टकाताश्चेतादृवर्तमानत्वात्तहारविशिष्टकृष्णोरस्थलविलसद्घोपमानंतारलव
क पंक्तिविशिष्टमेघोपरिस्थितबिकतोविरुद्धंतथापिमेघवयंप्रियकपोनादिभवतितद्यु रीतिपहाचविरुद्धतादेतादृशराधायाउपमानभवतीपथुःपमाधा
तद्रूपकंदोडना।सवैयंप्रभासारःसम्यद्वनडवकवितानवाननंविभातीतितामभूतोपमाहिदृपितिपहातारलवलाकेइवपियंधायाप्रवीशब्दयतीतथा
चहतारलवलाकेचचलकामुकीतथाःतस्मिंकौटिकदर्यालयेतापेदृष्टसमेकाकामुकीसतीपुंसोपिनमाचरीष्यतीतिभावःवलाकावकपंक्तीसाद्दलका
विशंकटिकावलाकाकामुकीपंक्तावलाकध्रुवकीसतइतिवपुवकाशः॥ ॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनरप्यधकथस्यानिर्वृद्धकथने नामिमामरुक्मणीत्यादिरुक्तमेवेदृहद्भाषोक्तादिरुक्तमसिद्धपुनरुक्तो
भवतीत्यर्थः। इतीदृशादपि स्तोत्रात्पुनरपि कथमन्यनायकं वा दृश्यगानपः पृच्छतुमाह्यात्यामिलिजयेः। पुनः कीदृशेः। श्रुत्वा सादरतुश्रीलमनादरतुप
स्वाच्छुवभनदरतुपात्रानापिकं चान्यनापकं वा दृश्यगानपः स्वानन्तस्यकमस्यप्रेहार्थरुद्रेकलदरतुनःसंभ्रमसभोगादः कामोदृगश्रुतदरतुपरतथसर
तोमसुरेनारमसतदनुधानयोलच्छावदयेः सेमाधरणीज्ञानतोऽन्यनापिकानामग्रहेपसुरन्यनापकनामग्राहपत्यश्चालापराकथमप्यपर्यालापकथमपि
भयन्नानिसरविशेषणाज्ञानतोनित्यथंनादृनन्नरेप्रस्यरज्ञानेणहुत्यापरोधन्नयरस्परदोषाद्भावनंकैतुलक्ष्मासहित अंगरसरसवर्तिभवतीतिभावः। चंद्र

आस्लेषादनुचुंबनादनुनखोल्लेखादनु [illegible] तन्नन्नरोद्वेषादनुसंभ्रमादनुरतारंभादनुप्रीतयोः क्रम
शोगम्यो भ्रमन्निलिनयः समाधरणीज्ञानतोऽन्यत्योर्निशिकोनकेनतमसिवोऽविभ्रमः॥ ७ ॥

थममास्लेषसलनुचुंबनंतोनखक्षतंतनुः कामोदृकमलानंसंभ्रमसतोरतंतनुः प्रीतिस्तनोरसमवनमिलितकामशास्त्रमिदृकेमोपिकश्चित्तन्नुरुक्षभरते
आस्लेषचुंबननखक्षतकामवेश्यशैघ्र्यमुनमनन्नसुरतप्रवाधाधीनिस्तनोपरसमवनमेकमकार्यमेवनिनानचक्षुरा सुरेरमन्नरतिनवाद्विधादिसुनश्च
सुनःकामशास्त्रिनवचंदनकेन कूर्पासनकंशुग्रहणादिकमप्युक्तंनयाचकंथकामशास्त्रेवाक्यमनस्यानिशंकवैकुलिक्तानामिशाएक
त्यानाद्रहस्युपरयुवषयोनारीचोदिएणयनयोशंकाकुलविनिवृत्तान्तर्हिवृद्धाजनकमेणसुनारंभुरतिनभवःनदाहवुदः दृश्याकुलस्त्रीसुननायक
स्यानिःशंकंकलिनेपरागनमिलिनसमरेनादृशीगतोयधकारोनेगमनोवेलवेनमस्खलिनमितिभावः। दयनीजनेनाभाग्योपनतोजायपनातानित्यमरः॥ रागना

अंधकारे।

पुनरप्यविंशकृष्णस्योकंष्मादासमयेत्यादिहेतुसुविसमुभगाशोभनश्रीःकृष्णस्तंवायश्यंकनार्थनोऽयेनुषाप्रोनुकादृशीतिभिरैस्तिपथिवर्त्मनिसमपवर्तिनाम
पुनरहिनंचक्रिनंचयथाम्याद्दृदृशन्नचंदिनंप्रयन्नीसप्रयत्नी। पुनःकीदृशीनाप्रतिनंतनुंनंतुचंतनमुद्रः पुनःस्थितंनाभरेणशास्यादेवपतंमिनन्दनीरिसमासनंतीभा
ठोधकारेनमानतिरयेसुकोवदंचैवरूपाःस्थितोभविष्यतीत्यापयेनवायभेरकृष्णरतिंधशाक्रदेतिकुलेपत्यपत्युर्दृश्येवरंदेसंतिनंतनउत्पापपुनरेतंधिमे

सभ्रमनकिनंविप्रस्यनीदृशंनिभिरेपथिपतिनंतुमुहुःस्थितनमंदपरामिनिनंतीमाकथ
मपिरहःधान्नामगेरनङ्गनारंगमिःसुखसिभुगः पृश्य सनामयेनुकृतार्थनाम्रतिगी
नगोविदेपवमः सरः

वंप्रतिनंतुस्थिनास्थितनगछनोमिनिभावः पुनःकीदृशंकथमपिश्रमैः स्मरणकेपादिनाहृदकांक्षमरंप्राप्तंपुनःकीदृशीं चनंगनंगीभिरनांग्यकां
मरूपैः पुनःपुनरुद्भवस्तत्रकारैरुपलक्षितंनाअंगरित्यत्रविशेषणनोपानोभूपाःकंमनिनेसुरिलाविद्वद्भिरुणग्राहिणासन्यथेपिनवपूर्वधरनम
निर्वधिनोरुसंभाःदिव्रजोस्यपिकंरमहिषिदृश्यमानुवधाःकेशानवेनवाधुरयेकंपवरहंश्रीशोलिनाथप्रभुंरतिश्रीमहामहोपाध्यायश्रीशंकर
मिश्रविरचिनायांश्रीशालिनीयुक्तरीमायांगीतायांविदग्धीकायांरसमंजरीनामष्ठेषणंपंचमः सर्गः समाप्तः

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पञ्चाहृशेषुदृशनैर्मितभङ्गिनीवपुर्विलेविनिविद्धवङ्कुर्वनिद्रिगलिनलज्जाश्रुता सावासकसज्जावासकेखीलाग्रदेकांतप्रियागाग्रमज्जामंडनकललोलोपकरणविलपतिहीनःकृपकथमनादेवस्यमपित्वयाचेयतिथिनिमेलापेकरोगतोशीहृतिरोदनेकरोतिवासकसज्जालक्षणंदूरमावशेषवशान्नरभरतावभिदधे

भङ्गीतिविलेविनिविद्धालिनलज्जाश्रीवलपतिरोदितिवासकसज्जा ७ श्रीजयदेवकवेरिदमुदितं रसिकजनैरनुगीतम्
तामतिमुदितम् ८ ॥

स्त्रीणांवासकवासकल्पनमनालक्ष्यप्रकोपेमयेष्यतिगेहंप्रतिमज्जावृत्तेतिनायकस्तल्किंकेतिमिथःसखीभिरभिलक्ष्यमाणोमन्मथागारंतिलकेपिमेहृदयकंमज्जतीमस्तिलाद्दूरस्तालयानिश्चित्यागमदूरेहृदयेइत्यनेनपरायत्तेनश्रीजयदेवेनादिष्टाजयदेवकवेरिदमुदितंरसिकजनैश्चितंगीतमिदंमज्जनेशृंगारोरसोसादृश्यैःसंभोगवृद्धिरूपोरसास्वादयाहृदयंमंक्षुशेषनायकेनोदीपनविभावतया
स्मारितः ८ ॥

विपुलपुलकपालिःस्फीतसीत्कारमत्तंनिजगदिमकाकुव्याकुलंव्याहरंती।
तवकितवविधायामदकंदर्पचित्रावसजलधिनिमग्नाध्यानलग्नामृगाक्षी॥ ॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पुनः कृष्णवर्णनमाह। अंगे यस्याभरणानि मित्यादि। हे कृष्ण यस्य तव अंगे अभरणानि नास्ति। कथंभूतानि। सदाह्लादकत्वात् विनानि शोभारहितानि नेष्यन्ति प्राप्स्यन्ति। कथंभूतानि। अतिकोमलानि। इत्थंभूतेन प्रकारेण त्वं कथं लीलां विकल्पं स्वदंगे मनश्चकार। अल्पशब्दात्तदवनार्थकल्पस्तेन हीयमानस्त्रिध्यानइत्यादिनोक्तेन शास्त्रेण शंकां पिबतीत्यर्थः। तस्मात्तस्य शंकां विनाशयेति भावः। अलंकारान् दिव्यांगे भवान् चन्द्रोधितं त्वं तेन्द्राभरणं करोतीति भावः। अलंकारेत्यनेनाकल्पउक्तः। अथ चंचद्वंशावतंसयेत्यनेन कल्पः। अथ विरंचद्वंशकालव्याप्तताया इति चिन्तयेत्यनेनमकल्पउक्तः। तथावतंसमनश्शयाशयनीयेत्यादिनोक्तस्यति। अनेनतल्पउक्तः। अथ शिरंचद्वंशकालव्याप्तताया इति चिन्तयेत्यनेनमकल्पउक्तः। तथावतंसमनश्शयाशयनीयेत्यादिनोक्तस्यति। अनेनतल्पउक्तः।

अंगेद्याभरणांकरोतिवदुशः पत्रैपिसच्चारिणा मित्युद्धवोयदिशंकतेविनुतेशयांचिरंध्यायतीडितकल्पविकल्परचनासु
कल्पज्ञोलाशतावशंकतिविनालतायावदनुद्गमोनिशानेष्यतीतिकिंत्विमांस्विदुद्भासिभागिभवनेमदास्मृतौदृष्टवान्
यांसिनदृष्टिगोचरामितःसानंदनंदात्मजंराधायावचनंतदध्वपुलकानंदतिकेचिन्मुदंगोपिदंस्वजयंत्तिसायमतिथेःस्व
शंतनगर्भभिरः इतिश्रीगीतगोविंदेषष्ठःसर्गः॥ ॥

प्रतिनिशशासतीत्यादिनेनंदनशब्दतीतिभावः। अल्पतल्पोयहोवर्णितस्तल्पइत्यर्थः। अल्पतासाशंकेतिवाक्यात्। अल्पोतासाशंकेतिविशेषणात्। अनेनतल्पउक्तः। अथकल्पवपुर्नयेत्यनेनकल्पउक्तः। अथकल्पवशंकेतिवाक्यात्। अल्पतल्पव

CC0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

तत्किंशिमित्यादि कांते कृष्णसंकेतनीकृतोयोमंतुर्मनोदूतेधेनुललनाकुलनोवेत्रलतागूहनवापियतयतेहेतोर्वागतस्ततकामपिकाप्रतिकिंब्रूमस्तत
अन्यस्याःकथाश्चिरमिसाभूमिप्रावरतिकिमुरत्यर्थंयदावधुमिर्गोपवालेःकलाकलिभिःकोतुककलापिदुर्दोनिपेदितः किमुयदूःधेकोरीगो
शीतनात - हायथानिविडोयक्षारवृतिवनायातेसकेतो कृतेविपिनसमीपमकेतस्यलमप्राप्यप्राप्तानिर्दमुपश्रियमाणोविसुकरोगिमश
यान्नमाद्यकांतेमनारतिःप्राक्तनकिमुशंकृत्वापिसंबध्यतेतथावःक्लामसद्वेस्मदुःखेनोपतप्तमनोयस्यगतारुशःप्रस्थातुमेवाद्य

तत्किंकामपिकामिनीमभिसृतः किंवाकुलाकेलिभिर्वंदोवंधुभिरंधकारिणिवनोद्विमुग्धाम्यति।कोतःक्लांतमनामगोपयुवतिप्रस्था
नुमेवाद्यपः संकेतीकृतमंजुकुंजकुहरेपन्नागतः। अथागतोमाधवमनोरथासदाभियेवी स्विषादमूकविशंकमानारमितेकपा
लो पिनमादृनेरहवरेवृतदारु ॥ ॥

प्रस्तुतश्चलितुमेवासमर्थरतिरिमदुत्पर्थमुक्तवेपनापिकामनुरक्तमुरागतिलकेकुकभवतिसाध्यसाःसंकेतंतन्नागतःप्रियःतस्यानागमनागमनोहेतु
चिन्नयन्याकुलायेतिचेत्यथयथाननरूपराधासतद्रूपमाशंक्यहरवद्वारह॥ कवतीयथारमहीहृदःकस्यचिद्दजांतकेनचिदुपश्येनतद्वदित्यर्थः
किंकृत्वासवीमाधवमनोरथंविनाआगतोवीत्यरक्षा अतएवविषादेनमूकाकृतौनांकांक्षीजनार्दनंनस्मरकृपयाचिन्वापिकृपयामिते
विशंकामानातद्वयत्नीजनार्दनेमियुचिनयेरुपन्यासेनथाजनानामदृश्यमावोपासस्यममतापजनकत्वमुचितमेवेति भावः ॥

तदेवगीतेनस्मरन्मरमरेत्यादि।गीतस्यास्यवर्णनरागएककालोजातःश्रीनाथस्य।कापिपुवतिर्मधुरियुणाकृष्णेनविलसतिरमतेअनयाराधिकगु
णाअधिकमोदपोषिरूपागुणास्यामतःकेनागमनोन्तुकर्मपिहप्रेमगुणैरयंहत्यामिनवतीमन्नोप्यधिकंगुणतिभावः पुवतिर्विलसतीत्यनेनाधिकां
कृत्वकविलासकचनाद्वयोर्नारतमुक्तं।कीदृशीसास्यमरः कामसंग्रामः सुरतमितिपावत्। तत्रचुंबितोयोयोधिरोचिनःकृतोवेशश्चाभरणंयस्यासापुनःकी
दृशीशलितःकुसुममेवोपमप्रस्तादृशविलुलितःकुसलकलहपूर्वकंचुंबनादानेनश्रमःकेशपाशःसाविपरीतेनेदनापिकायाःकेशग्रहणपूर्वकं
मेवचुंबनेकर्षमित्युक्तपाश्लेषासमाप्तौकारणंरत्यमरः वेशोवेश्यागृहं। वेश्यागृहेयोरक्तोनेपथ्यंगृहमावरतिविश्वप्रकाशः।पुनःकीदृशीहरेर्धीरःमो
नुसनरागो॥ एकनालीनालेस्मरसमरोचितविचित्रवेशागलितकुसमदलविलुलितकेशा रकापिपमधुरियुणाविलसतिपुवतिरधिकगुणा क्रव
र्दे॥ ॥हरिपदोभागवलितधिकपाकुवरजोनाथगीतरलितहारांविवलदलकलोलीनानवदादरवशानोमसक्तनतनटु३ चेवलकुंडलदलितकपो
लासुतपेनसमनजयुनगीतोलोला ४ ॥

नश्लिंगनेनवलितोनेनोविकरोगोमकांदुर्यस्यासापुनःकीदृशीकलशाविदुर्येकोतनतनलितश्चेवलोहारोयस्यासापुनःकीदृशीचंचलाभ्यांकुंडलाभ्यांदलितौ
मृदितौकपोलौयस्याःसाहारःकुंडलेयोश्चचल्येपुनःकीदृशीकलनूपुरचरणाद्वयंयस्याःसापुनःकीदृशीचंचलाभ्यांकुंडलाभ्यांदलितौ
नश्चभ्रमंगत्यागतागतेनलोलापुनःकीदृशीविचलद्दिश्चलोलकेशगुणैःकुंतलैःललितोपनोहरश्चानन वदेयुखंवदोयस्याःसालोलितंप्रचालकानांक
लेकसाटश्यान्मुखंचलत्कलकवेसुटसोयत्रतेनः पुनःकीदृशीतत्यकोप्यास्याधरपानात्समोधरपानोत्तोहेनकृतोवकुर्निमलनेनावि कृतोहरी

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitizagtion by eGangotri

पुनः कीदृशादीपितस्मरकुसुमस्य विलोकितेनवक्रीकृतेनलज्जितहसितेनलज्जाहास्येपरया प्रायद्दादर्पितविलोकितेननलज्जितालज्जामदीहास्यपुनर्वेम
र्थेपुरुषेणमानघातकत्वेऽपिस्थितस्याहनायेमानस्यकुसुमस्यदर्शनेनलज्जाहास्यवतस्याश्चभूदितिभावः लज्जितहसितेनत्रपथमव्याख्यानेन
सकेभावेनेत्यर्थः दृतोपयंकृतेलज्जयाहास्यवाचकस्मरहसधातोश्चाकर्मकत्वात्कर्तरिक्तप्रत्ययेकर्मणिक्तप्रत्ययेचविवक्षितेसति
मादीनामिवनानाप्रकारेकूजितेशब्दितेपत्रपत्रादृशीयारीतिरसःसुरतरसस्तेनरसितादृशयद्दाबहुविधनानाप्रकारेणरवनादीनांयत्कूजितं

दीयनविलोकितलज्जितहसितावहुविधकूजितैरसरसिता
विपुलपुलकपृथुवेपथुभंगाञ्चसिनोनमीलितेविकसत्तनङ्ग।

दृतनिसेरसितंशब्दितंयस्याःसारसितंशब्दितेदृष्टनिकोषःपुनःकीदृशीविपुलाःप्रस्फुरन्तोयेपुलकपरोमाञ्चास्तेषांपृथुवेपथुभंगाश्चवम्महाम्पोवेपथुभं
स्यस्तस्यभङ्गःस्खलनंतेषांसाचासौसोमाञ्चकम्पभंगश्चतेनेत्यनयासूचितंमैथुनंतत्रमेदेवभंगोजपविघातःपरतिविश्रब्धकामः पुनःकीदृशासीतांसुर
तायासनेनिनेनिश्वासेनिमीलितेपरामंदतांविन्नेनितेनेत्रेनिमीलितेनाभ्यांविकसनप्रकटीभवत्स्मरेणगःकामोयस्याःसास्मरसीतयनेनानंदावाप्तिर्लक्षि
र्थंकथितंनतुलज्जयेतिरहस्येसुदुःखवशनाम्नेवसीत्कारोवीतलज्जतादुष्कृतोद्यासितनापरावज्रसानिध्यमुचकैर्मिलितेत्यनेनचक्षीतकालेकेलि
नसदुस्तांतेवमूकूनांमीलनेवाक्रोशोनिकालसल्लक्षणमिति ॥ ॥ ११

पुनःकीदृशीश्रमजलकणाभरेणसुरतेणसजनितप्रस्वेदविंदुसमूहेनसुभगंमनोहरंशरीरंयस्याःसाक्षीनहोपिवक्रीस्वेदविंदुनिर्मुक्तादारशेषासनेनानाप्र
सुभगशरीतिभावः पुनःकीदृशीसुरतेकृतमवक्रीसंपरिपतितारतिरतिरेणसुरतेनसंग्रामेधीरपदेनानेनसुरतानकालेकथितंसहनेनिरहस्येस्त्रीणां
स्वेदःश्लथत्वंकरणवत्तादृशंपतितंजातंयतिसुरतेनायंविरोमछेदवत्तायतदृतिवेधस्मरेणपुंसांवीर्यपुंसोपि
कोमलंविलपेदाभुवेवदृसलीलकदृतिलवलेशकणाणवदृत्यमरःश्रीनयदेवेतिश्रीनयदेवेनभणितंकथितंपतदृहःकलमस्यमितकीडनंमुकुलेकलिपुंसाम्
कलुषंपापंतत्रअर्थाद्यूनांपाठकानांचयेशमितंननपतुनसृकारोत्रसंप्रतिवेदोप्ययमधिकतांव्यथतायतोत्याहाभिहृपांडुतिव्यधेत्यादिपद्यं

यानश्रीश्रमजलकणभरसुभगशरीपतितोरतिरणधीरः श्रीनयदेवभणितंतहरिरमितेकलिकलुषंननयतुपंपशमितं
॥ विरहपांडुमुखांबुनद्युतिरतिपतिरायत्तिपिवेत्सतांविधुरतावतनोतिमनोभुवःस्तुहृदयेहृदंनव्यथाम् ॥ ये मंग २

सानुसंदेहमहृदयेमत्स्यथाकामयीडामनोवाधिकंपथास्यादेवंतनोतिवेत्तारयतिकीदृशंविदेहमहिंद्रेणयोदुधसरंयत्सुमुखेकृकलस्यमुखादुत्तमेनयं
नंदृदृढंजिर्यस्यसःतथावतादृशंकृत्यमुखावुनमदृशंचदृदर्शनेनकृकलमुखावुनः नस्यसाराणांतद्यथातथायतदृतिभावःकिंकुर्वन्नेदंनामिजात
मपिपतनगतिरितिकुर्वन्नथावचंदृशंदृदर्शनेनतथावेवकोमलंभवतियेनकृतात्यरागमपितमेवमनःसमाप्तीतिभावःचूतांकुरंकरे
दृत्वागमंविशेषणाभ्यांहृमनोभुवःकामस्यसृदृनमित्यनेनतथाचमिकःस्यात्पिकृकुसुमानुसरणमयानकृतामितिमदृनातालक्षणानामोमभवेजातं
स्तनःसास्युत्तमाहाभविकाधनाचंदृशंमथित्वायाजन्यनदृतिभावःचंदृस्यकृत्यमनोजन्यंदृनकामस्यचमनसिजन्यनेवघटितंदृकादंबनकामंदृ

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पूर्वगीतेरकस्याश्चिद्दृष्टिः रीतानयुक्तः। अथुनाकस्याश्चित्तायीनमर्तृकायानायकर्तृकंकीडामाहात्म्यमुद्दिनेनपरिगीतस्यास्यगूर्त्तरीरागणकृतालतालनार्थस्तत्रनयो॰ तत्रयशीलाप्रियः कृष्णायमुनापुलिनेवनेपुनर्नायकेनेषु ईदृग्मनकीडति। निःशंकंकेलिपरतियदनायद्विनपात्युक्तः कीडामेवाह। समुद्दितेनिर्मलाकुदेनकामिनीदृस्टेसमपुलकंसरोमोदंयथास्यादेवमुद्दाम्नः। तिलकंकलूरीतिलकंतिलरतिकीटशीसमुद्दितःसम्यगुदितोनुकूलनायकलक्षणकरस्पर्शनाविधितोमदनोनामयत्रतादृशेवृक्षेवनेपवलितःसमुद्दाकृत्यसकोविनो धूरोयत्रतादृशेकुरबकमिवनकोरंटेनगामिवद्दीपाशिवकोटशेवटेसमुद्दितःसम्यगुदित साम्यगुदितोमदनोयस्मात्तादृशेपूर्णचंद्रस्यकलाहीपकत्वादीपाभावेपुंकोटशेचंद्रेवृक्षेवनापवलितःसमुद्दाकृतोधीरयस्मात्तादृशेवृक्षेतत्कृतेनेंद्रवनेद्दाप्रस्तेः दृशेपूर्णः अत्रमुखस्यादृशादर्शनात्तदनेचंद्रसाम्यकल्पनातिलकस्यतमालस्यास्यवैधर्म्यात्कलानाहमदनवृक्षेत्यादिविशेषणसाम्यंदर्शयति पुनर्मा

॥ पुनर्गीतं॥ ॥एकतालीतालेनसमुद्दितमदनेरमणावदनेवलितांधरे। मृगमदतिलकेतिलवितमसपुलकमेरुमिवाननेकुरे ? ॥ इतिनयोमुग्धा

२ रिवनोमतेयमुनापुलिनेवने कृतयदमु। ॥पुनरवयवैरेवंरूपजिघीक्षुरतिलताननुगानेनकुरवकंकुसुमंपलाशुकमरोगिमाकानने

स्नानायनेयंयमुनांद्विरीष्युपेयात्सवयातियथाविश्रामंमर्यादयतीत्यर्थः कीदृशेविकुरुवनेवयवनेमेवसमूहेवनेतस्मिंचरे मनोदृरेपुनः कीदृशेतमालतालतिस्वावलोकनायचवलीकृतंजनंलोकोयेनतादृशे। कीदृशंकुसुमंचपलामारंवरक्तंविद्युतइवरक्तवर्णमात्रमिशोभायस्यतादृशं। यद्वाचपलावत्सुरतमेचानुपुनः कीदृशंरतियतेकपःसएवमृगस्तस्यकाननंवनेअत्रवृक्षेरहनापशमंकरतुपातिश्यामतयाचविकुरुणासहनलमेवसाम्यंकथ्यथितकुरवकुसुमानांचलतादृश्यमानतयाविद्युत्साम्यंविकुरुःकुतलोवालःकचःकेशःशिरोरुहाःपुष्पशेखरम् ५२

पिण्डलिपुष्पत्वादिसुपमंसपदोःसुषमागरमेद्युनादतिचअमरः। स्मृतःकुरवकःशोणश्चंपकोनीलीध्रमरध्वजइतिनिघण्टुप्रकाशः। कुसुमंपुष्पंफलंयोगः

त्वपिचपलाकंपिलाविद्युतादिति ॥

प्रति ६

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

किंवदन्ते मृगाः समस्तगृहे आश्रयेत् चन्द्रने मणिः मयासनेमुक्ताः मणिः मनेर्वर्णविकृतिः क्रियाजाः इत्यविकारात् इत्यनेनकारो विवक्षितसमरोश्रा णामित्यादिना शसि नित्यसाम्बुसश
कम्पमानकरः इत्यनित्यत्वेऽपि नित्यः विपुलाः विस्तीर्णाः पद्मनो वयवो यस्यतादृशः अतिमांसलइत्यर्थः पुनः कीदृशः मनोज्ञसंस्काम
स्फटिकनिर्मितेसिंहासनेदेवि स्त्रीणांदर्शनाद्दर्शनात्सुखंस्फटिकसंस्कृतसिंहासनेदेवि स्त्रीणांदर्शनात्सुखं स्फटिकनिर्मितेसिंहासनेदेवि स्त्रीणांदर्शनाद्दर्शनात्सुखं
हारानन्तमाह्रिपत्नीपेकदेशविवक्षयाद्दीदृशएवकृमिकीदृशमणिमयसनेनारागस्यभागालक्षनोहसनमुपहासो यस्मात्तादृशं अन्यापियदाभिहासनउपविशतिन
हारानन्तरपरिजनेदेदिनमालिकाश्चधनोमनोज्ञसिंहासनाभूतेतस्यानन्तनेकरूपेकारूपभागत्यक्तसत्तमयेनिवधानोनिभावःकीदृशेनचन्दनेनकृततरासनंवस्त्रमपहन्यापिकं

विपुलायघने १ रजिगरुनचन्दनेमनोज्ञेनकनकासने मणिम
यरसनेनपरमहसनेनघव्यतिकृतवासने ५

वीतरागतिकृमेजिनलक्ष्यानाप्तिकायकृतेसाटकादिरूपवस्त्रंपरित्यजेत्सर्वथा यद्वा कृतवासनेअकृत्सावशीकरणायपक्षपतिशेषेपुत्रनादेशेअनएवतयावशीकृतस
त्रमभवद्धयनायासमहसनइति भावद्धयंवशेषुखदेहेनापकरणंशीकरणायनपिकृयाकर्तरिकाभावेशब्दोऽकर्तरिकाभावेशब्दोऽकर्तरिहस्यारायुक्तमलयादृश्यस्वेत्यलस
र्ज्जनकुरुषेहाथैःसर्वागनेभ्यः संवृतगोनांवशकरणे यद्वा कृतानतरकापिनिदर्शनानुकूलेनवासनाभोगेद्यायत्नादृशेयद्वा कृतवासनेअथांतकामेनस्थानयत्न
नादृशेपद्मपिमृनक्षिनकनकासनदत्यनेनेदंकामस्थानंनेत्यापिनिश्चयंपुनात्मानिश्चायहनायेकनोनदुर्लभं अगंप्रतीकेवयंवोयद्यो यकल्पवेदत्यप्रकाम
मिहासनंतनदेमभित्यपिपरमनेस्वादनेद्यानेरासनानाकाविनिहूयोःप्रमनेत्रापीनविशतुपुत्रकशःमगद्भपत्रकारणेहेभवद्देवनमालिकेनिहीरस्तोमालिखितः ४२
कोपनामनवसनेवाथस्थानस्तानेचदूषनेनदोषविशः॥ "

किंवृमावरणाकिंशलयेचरागाश्चकिंतुप्रयमानाघनाकोमलतावद्युतद्रव्याकरभागोअलक्तभूषणोनेनयत्किंकादृशेकमलायाःश्रियोनिलयेआश्रयेपुनःकीदृशेनलक्ष्मा
माणीरागाममागाममूहस्तैःभूतेनलक्तकेनकीदृशयावकभरागावद्विरूपरागावद्भूतद्रवीभूतेमयरागासवरंगायस्मात्तादृशस्यस्थित्यर्थःपुनःकीदृशेदृढरसंदयेयोनिर्ते
तद्गुणागतिशयात्प्रापितःसंदृढंयेतद्वरागाकिंशलयेकरुणावद्वत्वेनयत्नात्यर्थःपुनर्दृढंदृढंरूपेणदृढंदृढंकमलपालक्ष्म्यानिलयेआश्रयेनलक्ष्मा ऽस्मव
क्रम्येवमवृद्धास्थितेःपुनःकीदृशेनरागावयवमणिरागालैभूषितेनलक्ष्मा अपिएवंनदीपंरागाकिंशलयेदत्तानीतिस्याःशोभायापतिशयोधिनेनचचरणकिंशलयेनसम
णिरागापूर्णेनदत्यत्रदृश्यमानयोःकिंशलयेनमणिरागयोरभेदारोपेणरूपकमयोगादृश्यनेनामरूपकालंकारेणाद्दरोऽद्दरःप्रतिपदंशोभाप्रतिपदंशोभेनेत्यर्थः
त्यलयोगादपुनरुक्तामरूपकमितिकर्मधारयाश्रयेणोदितविशेषणकाश्चलक्षारायाक्तानुक्तोदेयावत्तेनदृष्टमयरसमानरागयतीत्यादिनसमुच्चयेनतन्नरागो
विशेषकमपिसदृशगनेदृशेनत्रयस्यैतावत्तेनोदितस्यरसस्यसमानरागयतीत्यादिनसमुच्चयेनतन्नरागो
चरणकिंशलयेयुक्तमलानिलयेनवरमणिरागापूर्णतेनवृद्धिंद्रव्यमरागायाक्तभरागोजनयतिनादृयोनिते दृढमयतिसदृशंकरोतिकमपि
सदृशंचरणदहनसमादेःकिंमफलमवेमानरागंपदे मानरागसदृशमिवविशेषादेः १ दृढरसमणिरागेनदृढंदृढंरागेनमधुरंपदसक्तेः पु

नभिवदृढकठयादृढंदृढंयोदृढंकृतमध्योविरसरसशून्यंयथास्यादेवंअतएकाफलंयत्रास्यादेवंविरूढकालंव्यूढंकालंव्यूढंकालंमित्यवसेस्थितानास्यात्यर्थः अत्रहलधरोरो
नहलमस्यापादानहलधरोग्रामस्तत्रकादंबरीयमपितथैवमविघ्यनाशितनस्यामार्गवहार्यायाकर्णायविद्वांसिकेकयासहकेलिकथाप्रसङ्गेनमुचितमेवेतिस्वनायवक्ष्यः पत्रलेखेमुंगो
रिसत्तोरसमुगतयोर्विश्वमकाश्चः अतएमिनिसनिवासस्यस्यधानोस्यामिन्युनपुंसकेवचनेप्रयोगः स्वाधीनभर्तृकाचेपुनापिकाःतद्वत्रमृगाश्चमिलकेयस्यांतस्यु
णाकृष्टःपानीःयाश्चेतनमुचितोविविधविभ्रमाश्चकासाक्षीन्यनिकापयेतिःदेहन्यादिदृष्टगतनकाचकनकेरकविनृपजपदेवकेःकुरीनोनृपेईश्वरेनृपदेवकोकुलिषु
गेवरितमाचरितंतद्गुणेनवसतुनीतएवकोद्वारसम्पदकमविषयकमृगदृसस्यामृगानकथनेयस्तादृशेःअतएवकनटदेरुगणानविनुनु
ब्धेनेनतादृशेनुमहाभधुरियेःकृष्ण

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

सम्पत्तिविवाहदुःखमेवमहमानमलयानिलनिर्व्यूर्थपीनवक्षोरुहमलयानिलेहमलयधेलसंवधिवायोवाधायेहिविधेहिकुरुत्रत्रमलयश्चंदनाश्रयनेनमह
श्रयोनलदाश्रितस्यतेयावकृपत्यास्वीनेनोक्तिमिनिसहवनायमलयानिलयदोषादावेहेपवनाणमपप्राणान्गृहणापवनिर्वाणःपवनानमपिप्राणानायहणक
मन्यामुकामिनिसहवनायपंचवाणायदापादानेनवज्रलेनचेदुपेदितामितदादहेमदांकःमिनिनगछसीयनआहानगृहमानगृहपुनर्मूयोनाश्रिष्येनेनविनाग
हमोपमेसंतापजननकमेवमविष्यनीतिभावः॥हेकृशानभागिनिपमभविनिनेहमयासहिकृतनयाकिंविलंबयेजननमित्यर्थः॥तरंगे नूम्मिमिमम आगानिसिवेआह्वावय॥

॥ ॥वाधांविधेहिमलयानिलपंचवाणाचापाणानगृहाणनगृहंपुनरा श्रिषेकिंते॥ ॥
कृशानुभागेनिहमयानादुःखानिसंक्रमशम्यतुदेहदाहः इतिश्रीगीतगोविंदेसप्तमः सर्गः

देहदाहोविरहानलजन्योदेहदाहःशम्यातुनिवर्तनांकृशानोर्निर्व्यलंकुरुमांनिम्यातेपिदयानयुक्तेनिसर्वथनापदकृशानोरित्युपालंभेनासेवेत्यर्थः — कामवाणासमोदुनः
कोमशाश्चूदहनःशशांकस्तथाऽस्त्रशस्त्रक्रमसंगमस्यवाणःपवनश्चकोनिनाहतिनत्वनलमांमिवुदनलिनतमनन्यलेहाकुवलैरलिनमूर्विभागवयनोत्पूरान्यदार्थेनिव राम
योनत्युटनोनयनीदृशपवभवेत्विरमममनरीय इतिश्रीमहाराजाधिराजश्रीमन्महाराजाध्यायश्रीजयदेवकविकृतौ यौरसमंजरीनामश्रीगीतगोविंदेकाव्येसप्तमःसर्गः॥ ॥ ४६

अथेत्यादि॥अथानंतरंसाराधापश्चात्तेघातःकृशानोरपत्यमग्न्यस्त्रयामहिनयथासादेवमाहःयुक्तमनाकिंरुजायामिनीरविंकथमपिकरुषस्त्रयाविनीपनीत्वा॥अ
त्रयामिनीपदेनाधिपविरहेणिरार्द्रयामवत्वंधनिनउदरवज्ञानन्यैनिवृत्तःकीदृशीस्मरशरानलेनेरितापिकामबाणापीरितापि॥अन्यनायिकानवंकीदृशीं तेजा त्रतं
ननुनितमहादुःखाविस्मृतिंगतोदुःखदुःखाउद्वेत्यर्थःकीदृशीं प्रियेअनुनयोयस्यासापरधनिनिकोपशांतयेविनयेनेज्ञातेत्यर्थः॥ ॥
दिविनयवचनंवदत्तेयुक्तंकीदृशंप्रणतमपिनम्रमपिरमनानोमित्यमरः॥तदेवप्रीतिनकथयतिनमित्यादि॥गीतस्यालपैस्त्वरागोयमितालः॥ ॥
तालललकरामुक्त्वाकृशानोर्यक्तोहरिरितिरवेदहमाधवहेकेशवधाहरतोपमरलक्ष्मीवलालतल्पद्वेतुमेपितादृशावेवातुरागोयुज्यते

वचनं २ अथकृथमपियामिनीविनीयस्मरशरजर्जरितापिमाधवेअनुनय ॥
विनयंवदतमग्रेप्रणतिपरंप्रियमाहमाधवमपूपुरः मेवारागः रूपतालः

स्थिरानुरागानांमाद्दशानेकिंपयोजनमितिमाधवपदेनध्वनिनकेतुवदादरेछलयन्कांक्षावदमाकथयकेतवंवदुछलेछद्मनेहरतिविद्यत्रकाशःननुत्वदनुसरणायैवमलेनोश्रमतो
मेविलंबेकालहरत्पतआहूतामितिसरसीहेलोवनकमलनयनेतानायिकामनुसरन्प्रत्युगछतावदियादंदुःखंहरतिःत्रहेतुस्त्वयमेवंसंतप्तातेविधाहेकथमपनेष्या
मीतिभावः अत्रपदद्वयंपश्चात्पूर्वमुकुलितंतिष्ठतिपश्चात्पश्चात्तदहनेनयनेविनिगतारालास्यांकुलोभवेद्दालातत्वपाश्चमार्थमानमलीत्युक्तिरवज्ञायाःसूचितायल्लि
त्वन्मलयमितिसरसीउत्लोकेनयनेनधनितायदूरमरसीहृदयधासतेमिकुलितमितिपश्चात्पश्चात्तदानीदीयनपनेगतौमहिषपेनिमीलितमालादिदो
नीलयाप्रमार्ष्टिनमितिनेनपरेनर्धृनिते ॥॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitizagtion by eGangotri

ननुमुखनयनोत्पत्तेरागादीनामपि देहेऽकस्मात्तत्रयनेनैवोत्पद्यमानत्वात्कथं तेषां चक्षुरागप्रभवत्वं निश्चीयत इति चेत्सत्यं किंतु
ज्ञानिनो रागोद्रेकतानुद्रेकयोर्मुखनयनोत्पत्तौ व्यभिचारदर्शनात्तत्रयनेनैवोत्पद्यमानत्वेऽपि रागादीनां चक्षुरागप्रभवत्वं
युक्तमेव निश्चेतुं। तथाहि। यदुत्पद्यमानत्वे सति यन्नियमेनानुवर्तते तत्तत्प्रभवं यथा धूमोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तमानो
वह्निप्रभवः। उत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तमानाश्च रागादयो मुखनयनोत्पत्तौ ज्ञानिनि व्यभिचारिणोऽपि
अज्ञानिनि तत्रयनेनैवोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तन्ते। तस्माच्चक्षुरागप्रभवा एवैते। अथवा। यदुत्पद्यमानत्वे सति
यन्नियमेनानुवर्तते तत्तत्प्रभवं यथा धूमोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तमानो वह्निप्रभवः। उत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तमानाश्च
रागादयो मुखनयनोत्पत्तौ ज्ञानिनि व्यभिचारिणोऽपि अज्ञानिनि तत्रयनेनैवोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तन्ते। तस्माच्चक्षुरागप्रभवा एवैते ॥ ॥

रत्नानि नीलनयनोत्पलरागरागकषायितमलप्रतिमोषमाणहरिनीलयनभनुरागमिवस्फुरितमाभिनिवेशं हरीहरीयाहिमाधेत्र ॥ ॥
याहिकथं वृषोद्वहनेतरेतरा नामनुसमासमाहत्य लोचनपुटाहरहरितविषादं धुत्वपदेकलक्षलमलिनमिलोचनरंचितनीलमुत्पेदशन ॥
कषायोदयसमेदकस्यादरागोनिर्व्याजेनैवकषायोदयसुखमोहनेत्यवहितेचक्षुरवेशशिविरोद्वाहविस्मारेषुपुष्कलो॥ वसनमकरणनवकक्षमनेनैतेनेनानुवर्
तस्यपृहीदृहीत्यवयंसेदेननुवस्तेवपाणाघयंप्रवनलिमानिनागणाक्षोनेत्रपोलोहित्यमित्यलेदुःखोत्पत्तकाहः। कस्तलेत्यादिहेकस्मात्त्रयनेनोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तमानाश्च रागादयो मुखनयनोत्पत्तौ ज्ञानिनि व्यभिचारिणोऽपि अज्ञानिनि तत्रयनेनैवोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तन्ते। तस्माच्चक्षुरागप्रभवा एवैते। अथवा। यदुत्पद्यमानत्वे सति यन्नियमेनानुवर्तते तत्तत्प्रभवं यथा धूमोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तमानो वह्निप्रभवः। उत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तमानाश्च रागादयो मुखनयनोत्पत्तौ ज्ञानिनि व्यभिचारिणोऽपि अज्ञानिनि तत्रयनेनैवोत्पद्यमानत्वे सति नियमेनानुवर्तन्ते। तस्माच्चक्षुरागप्रभवा एवैते ॥ ॥

उर्वुरित्यादिहेकस्मात्तस्यसंग्रामेसरागाणांतीव्राणानर्सिहेणांकृत्तमरेषायत्रसतादृशंतत्रवपुःमरकतकलेखीलमलांतवेकलितानिर्मिताचाकलधौतलिपिः
स्वर्णरसाकरविन्यासमस्मादरंगनयलेखसदृशंविनयपश्यशालिलिखनयत्रेत्यनुद्धांतः सदृशंकरोतिःत्रत्रहस्मवपुषोनीलत्वात्यरुकलसाम्यंस्वर्णस्यकृमिसं
पदायेत्रीरक्तलेनेववर्णानां पत्यनालक्षकस्यस्वर्णालिखिसाम्यंवोध्यं। संगरेहीकृतोपुंसेनिवेशपक्षकाशः युद्धप्रकरहेतोस्तस्यपुंसोनिवेशपक्षकाशः। वर्णदूनःस्त्रीपुरोगोविकहारकरुहिताराग नखेखस्त्रि २
कृतहेमगर्भहरिन्मणिमिनिवाभिन्नेशकलवंदेवापुंसानिवेशपलधौतेनरूप्यहेम्नोकलधौतेकलधौतेनाकलधौतेनविनिवेशपक्षकाशः। वर्णदूनःस्त्रीपुरोगोविकहारकरुहिताराग लेखो

नख१ वृषोद्वहरंगिनवसमरसंगरवरेकनरसंगमरकृतशकलिनकुलधौतलिखितमिवनवंतपलेखं ३ २१
चरणकमलगलदरुणरुधिरमदनवधूरपमुदारंदर्शयतिवदिमंदनदुमनरुद्भिशलय
परिवार ५ श्लो १

तुल्यानुमोगविभिन्नमन्यकंकपादिकृतंतत्पर्यनागच्छतोमेः वपुषिकंचकृतंदृश्यतेनत्वमरागकृमिस्थानआहवरोत्पादादंडदारामेहरंतवहूरपंमदनदुमस्यकामन्द
कमपल्लवयानरागंतस्यनवकिशलयपरिवारंनूतनपल्लवसमूहवत्तिहिदर्शयतिनिहितकरुचनाकरादृशंदूरंचरणकमलादन्यकामिनीपदंप्राप्तुलनोस्ववंतोलि ५२ ल२
कलेनलिनं। अथवेति। वृक्षस्यमिन्नमूलस्कंधपल्लवात्परंदृश्यतेनोनिर्धनं। वृक्षेनापिकावरणालक्षकसेवंधकथनेनाकोवास्योवंधः कथंचिन्नरक्तवृक्षेवान्यायनो।
योषित्याहोदूरदिव्यसरसरागाभ्यांरागोपेलक्षणाद्यथोक्तनाटयेद्योनिवेशोवंधः पीकाभिनंतयूनांयोरागः परिसमूहेवेष्टनेपिवेतिनिश्चयपक्षकाशः॥ ५ ॥ ७ ॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

किंचाभवदक्षगतंदशनपदंनवाक्षस्थितंकस्याश्चिदनङ्गजंमभवेनभिन्नखेदंदुःखंननयतिगणनवधूपुरुषनापिप्रणामहृदयंअभेदंसंथयतिनाऽन्यशीलंकृतस्पा
युव्यथाननकलासंभवाद्दुपरोधभेदोक्ता पुनरुक्तिभावः॥ अधुनात्यंतेहृदयभेदेवधूपुरभेदोनोविनश्यतिकाकाव्यत्यंतेपिसिद्धाभेदकारणानिवेधेभेदकारणा
स्यविभाव्यमानत्वाद्विभावनालंकारभेदुक्तरंदिग्ना॥ प्रसिद्धहेतव्याहत्याद्यतिक्रियाकारणानरणवस्तुभावविकासंवाविभावेनेजनवतोपपनार्थेकमले
त्यादिभिर्यपुष्पकोशदलपतनाभ्रमरोणामभावोदर्शनेनतदर्शनकृतभिदमित्यनुमानंआहवहीरित्यादिहेकृत्स्नमूलमित्युत्प्रेक्षायांतवमनोपिचित्तमपिशरी

न दर्शपरंभवदक्षगतंमभजनयतिवेनभिन्नखेदंकृथयतिकृथमधुनापिममासहतेवपुरनदेभे ६१ ६
वहीरितंमलिनतांतवकृत्स्नमेनोपिभविष्यतिनूनंकथमथवयेभजनमनुगतममशत्रवरूपम् ६

रामिवमल्लिनतांचविशेषेनमल्लिनंभविष्यतिनथाकृथयथातववपुः श्यामंमनहृज्ञतमनोपिश्यामंभविष्यतीत्यर्थः॥ ननुममममनोमालिन्यंत्वयाकथंज्ञातमि
त्यतआह॥ कथमित्यादिना॥ हेतिसंपादिप्रेम्णेतवमेवपृच्छामेपादनतनाज्ञमलिनंतराऽममशत्रवदनेचाममशत्रोरिवममशत्रुःकामस्तत्कृतंनिर्तनरेणाहृतेनदुः
खितंज्ञातमनायानुगतंनाममदृतमादृशजनकथवयेयमभजनारंभेपीति॥ कथंतेनज्ञातमित्यतआह॥ नथाहेत्यादिना॥ नवनमनमालिन्यंमनोरागानसंभवतीतिभावः॥ नथाचयाने॥ नदशनक्षत
दिगापनेपिपत्रननवनेकथंन्यगापनापीतिभावः॥ अथाथवसंपत्तेमालांभणोरपिनिगिरशुकाशः॥ ननुमितिशब्दोपादानादनुमेयोऽकानामायमर्थ
कीरमदुक्तदंडिना॥ मन्येशंकेध्रुवंप्रायोनूनमित्यवमादिभिरुत्प्रेक्षा व्यंग्यतेशब्दैरेवशब्दोपित

चित्तमालिन्यमेवाह॥ भ्रमतीत्यादि॥ भवान्वलेनेषुविपिनेधवलाकुदलायताक्षिनीजनक्वावलनायभ्रमतित्यन्वयः॥ किंविचित्रंनकिंअपीत्यर्थः॥ तत्रहेतुमाह॥
पश्यतीतिपादिना॥ एतन्निकेववराकीएतेनैववधूवधेस्त्रीवधेतवनिर्दयत्वाद्धिंवालवत्वित्रैशब्देनवृद्धपश्यतिस्वाप्यतिशयोक्तिरेवंपश्यतीत्यादिषुपि॥ तथापिबालेयेनभ्रमनदानप्रवृत्तारा
क्षसीनिस्नातमयमधुनिकोमलांगीनामादृशीनामप्यंगानिकथंक्लेशयतीतिभावः॥ एवंडिंडिमंवदयनायिकातदुक्तभंगेनिहाकायपयकल्पोक्तानामुनेचानांगुन
स्तवनाविशेषविचित्तिनामः॥ यस्याःकुंतापपद्धतिप्रतिपानिः यमातसारंडितिकश्चित्राकर्णिभिःपुण्यांगीति॥ श्रीजयदेवेति॥ हेविबुधाः पंडिताइमंश्रीजयद

भ्रमतीभवानवलीकवलायतनेषुकिमत्रविचित्रं॥ प्रथयतिशतानिकेवलवधूवधनिर्दयबालचरित्रंश्री
जयदेवभणितमतिविदग्धयुवतिहृदयंसुखयतुविबुधाविबुधालयतोपिदुरापम्

वेनकृतेनवर्णितयोर्वचितायाः प्रणयिनायाः स्वडिताया॥ मातरगतान्यनायिकानांकाविदितिप्रियंविलापंपरिदेवनंस्मरणंतत्राकांक्षायांतर्कीदृशा
सुखानापिमधुरातत्रहेतुमाह॥ विबुधेतिविबुधालयतोपिदेवालयेपिदुरापंदुःप्रापमितिपर्यंतः॥ सधातुस्वर्गेमल्लभाल्लभकथाम्नायानमुस्वर्गजनाःपिदु
लुभमितिमूलंवेणदृश्यधिकमाधुर्यमितिभावः॥ विबुधःपंडितदेवेडितिविश्वप्रकाशः विबुधालयतोपेत्यादित्यांतमन्वयः॥ ॥ ॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

तदिदमिति। हे कितवधूर्त नवदालोकशादर्शनपात्वात् अभिद्येयः यशाग्रभोगनाशेनहतनाशोकादपिदः स्वादपिकिमप्य निर्वक्तायालज्जाजनयतिकीदृश्याप्रातवद्दंपत्यक्तादृदयेयशाताःकिंशीर्षयाशाद्यालक्तकैः धियायाश्चरणावधियावकैर्वोपात्तयनालु गाष्ठायाव्रणाष्ठायादीप्रियस्यतादृशाकिमवहिःप्रसरदनुरागमिवक्तृदयेपरिपूर्णविकाऽहिनिस्तपेभ्वा यामाधाएवमाभागगवेणालक्ष्मी

द्य

मर १ तदिदंपश्यतापःप्रसरदनुरागंवहिरिवप्रियायादालक्तछुरितमरुणाछायंमहृदयम् ममार्यपत्यात्पाश यांसभंगेनकिंवत्तदालोकःशोकादपिकिमपिलज्जांजनयति इतिश्लाघातोविदग्धश्रेष्ठमः सर्गः॥ ॥

चनगणायतिस्मारेदानीसमक्षमन्यनायिकावरणालक्तकंकृत्वा स्मृदृदयेपश्यतीजीवंपेवेति विपक्षयुवतीपरिहासंशंकयाशोकादपिमविकालज्ञामवती तिभवःहायासादायाभावेषतिचंदाकोयष्टिताःपालनालोदयोःकांतिमद्धाभार्यत्रिषुस्पतातिविस्तृपकाशः।कोपनुमालिषाःमगनातावमालक्ष्म गिधानियुतरुताद्यद्युद्धित्यास्यानमकलपिंजयदेवकवयेवदुत्सुकोस्थिता दिमाकलयस्वदी को इतिश्रीमहामहोपाध्याय श्रीशंकरमिश्रविरचि ताया श्रीशालिनाथकृतायांगतगोविंदटीकायांदशम

२ पि २

एवंमर्गोस्वस्थितापीधायाश्चितमुक्तं।संप्रतिकृतयश्चात्तापंतापमस्यवंविषाहःअथतामितिःअथअथानन्तरंतांकलहांतरितांपरुषवचनानन्तरंकृतायश्चात्तायाराधारहस्यंकांतिप्रसीदेत्यादिकःकथितवतीकीदृशीमन्मथखिन्नामन्मथेनकामेनखिन्नादुःखितां।अतएवप्रसन्नशृंगारप्रसन्नमभिन्नप्रसादांतांअतएवविषादमुपन्नां मुद्दीपासहिष्णांअतएवातुविधितांस्मरंतहरश्चंद्रःतापुरहरोविलसितंपपातां।भिन्नमन्यार्थंवचनेभगतदाशाप्रकटेइतिविश्वप्रकाशःकलहांतरिताचुभरतेनोक्ता पाणिग्रहेषुशायकीपभरेणाभीतयाचाटुकारमविचारवधार्यपश्चात्।मानप्यतेवहिःशिखासहस्रेवंषणाकुलाचकलहांतरितानुसाप्यदितितेदवगतिनकथय तिहरिरितिगीतस्यास्पष्टंजयदेवगीतागायतितालेनगीतायस्यकस्यचयइहतसमुमहेमानिनिमानवतिमाधवेलब्धेसतीमानमाकुरुलक्ष्मीयातरपितामप्रसादयतपदंतात्मभाग

ताप्रथमन्मथखिन्नारतिरसविरसंपपन्नां।अनुचिंतितहरिचरितंकलहांतरितामुवाचराधासखी १ गुर्जरीरागः, हरिरभिसरतिवहतिमधुपवने किमपरमधिकसुखंसखिसमुपवने २ माधवेमाकुरुमानिनिमानमयं ध्रुवंतालफलादपिगुरुमतिसरसं।कविफलीकुरुषेकुचकलशम् १

मिपवनपतेर्यामानरुणद्धिनिसेवनायपिमाधवयदिरादानांमधुपवनेवसंतदोयोवहतिसतिहरिःकृत्स्नो भिसरतिलदंयमकेतनंहृभिमागछतिहेसखिविमुवनेनैलो कोयचयरहसाभिसरणादनन्यत्तिसुखंचपिहनकिंविहितंधीः।मधुकरीरजलकोदमधेयुणपूरमेमतः।देहपदेचवमोक्षंवाशंकेमधुद्रुइतिविश्वप्रकाशः।किंच कुचकलशकलशवतीनमाप्रजननकिंमितिविफलीकुरुषेहरसमरसंदेवकुचकलशयोः।सफल्यातदभावेवैफल्यमितिभावः।कोदृशीमालफलादपितालफलापक्वयापिगुरुकठिनमितिसरसंवरसंशृंगारव्यंग्यंतत्सहितंत्यजतिविमुद्दनवेसमुदंतभवतिचपरःकलशेपिसपीनःसन् गुरुभवतिरसाजनतासहितज्ञभवतीत्पिद्धनिः॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ननुपदाहरियतातत्दत्वयापिकिमपिनोक्तमित्यतआहाकतिनेति।इदंमविरंमायातमेवत्रनुपदंस्थानंस्थानंप्रतिमपाकतिनकथितंकियन्तुकथितंत्व
पितत्वइकथितं।इदंकिंहरिस्मरणंशयनमनोहरंमापरिहरमाउपेक्षास्वंकिमितीतित्वंकिमितिप्रश्नेविधेहसिपिन्नाभवसिनन्वनासिविषिक्तपत्त्या
हरादिषीति।विकलाविह्वलासतीरतिधिरादनकरोषि।अतएवतवसकलमसमस्तापुवतिसभाहसतीतिभावः।जहिकिंकरोमीत्यत्राहासजल्पादिहेहृज
लननलिनीदलशीतलशयनंसजलानिजलसहितानिनयनानिननलिनीदलानिकमलिनीपत्राणितेषांशीतलंशयनंशय्यायस्यास्तादृशेतल्पेपुरःस्थितंहरिंकलयय

कतिनकथितमिदमनुपदमविरमायातमेहरहरिमतिशयरुचिरं ५ किमितिविषीदसिरोदिषिविकलाविहससियुवतिसभागतवमसकला सज
ल लननलिनीदलशीतलशयनंहरिमवलोकयसफलयनयने ५ जनयसिमनसिकिमितिगुरुखेदंस्मृणाकुमम्वचनमधीरमनीहितभेदम्

लोकयसुफलायतवनयनेनेनेसफलयकृतार्थयपहृसजलेनयादोसमसमीतस्यावचनयाविलंयत्सजलंननलिनीदलशीतलशयनंनाश्रउपाविष्टंहरिमवलो
कयपथेनतथाचमकलास्वंकशयनउपवेशयहरिंपरिपूर्णमावनातस्मात्मनसिचिन्तंगुरुखेदंमहदुःसिकिमितिजनयसिममवचनमाधवमानभाकुरुहरि
ममवाक्यंस्मृताकीदृशान्नाहितानाकांक्षितापुवयोभेदउपायोनेतादृशीतथाचममवचनंयदेयोपीतिकांक्षतदवशेत्वयाश्रातव्यमितिभावःपद्मयाम राम
हृद्यनाकोलनभेदंयथास्यादेवममवचनंस्मृताहृदयंसखीमनोभिन्नमद्दनिष्टनवादीतातिवृथामद्दचेमंस्मृणवतिभावः॥ ॥ ॥ ५०

५२. शं

हरिरुक्तसउपयातुलदंतिकंगछतुवदुमधुरंचतिमरंमयथास्मादेवंवदहृदंदयंस्वकीयंतद्दयंचतिविधुरंदिवंतां।कमितिकंयेषिश्रीजयदेवेत्यादिश्रीज
यदेवेनमणितंवगीतंलितमनोहरं।हरिरितिचतुरसिकजनकुलभक्तिरसास्वादगाहनेश्रृंगारोहिरसास्वादयंजनंसत्वपहुश्रानंदायतद्।स्निग्धहृतिपतयुतोत्
तोःस्निग्धेनस्निग्धेयेमधुरवचनेस्नेहपक्वाशयेतिमतिपरुषासिनिष्टुरभावेशिरपसियचपणामतिमतिस्नेत्वरुविसियद्वीणिनिश्चयुरगवतिताभिस्नेत्वदुपस्था
सिहेषमवजवास्थितासियद्वउत्सुस्वश्चालिंगनायसमुस्वतोस्मनसोविसुस्वतीपातासिपिगाद्सुस्वतीगतासिमातनहतोःहरियोतकाश्रिणी।एतत्सर्वंयुक्तमव
।एतकिंतवश्रीखंडचंदनलेपोविषायथाविषंभोक्तारमहृद्यतितथाचंदनलेपोपयसस्वदोपत्वमहृद्यतीतिभावः।अथचशीतांशुश्चंद्रस्तापनःसूर्यः।चंदनेषी

हरिरुपजाहुवदुखंडमधुरंकिमितिकरोषिहृदयमतिविधुरम् ७ श्रीजयदेवभणितमतिललितं सुखयहरसिकजनंहरि
चरितं ८ स्निग्धेयेयतरुषासियत्प्राणामतिस्तब्धासियदुन्मुरवविमुस्वतीपाताप्रियेप्रियेएकांताहूः
यशोतकाश्रिणीतवश्रीखंडचंदनविषशीतांशुस्तापनोहिमहुतवहः कीडामुदायातनाःइतिश्रीगीतगोविंदेनवमः सर्गः

शीतलसभावोपिचंदनस्त्वंपितापपदलानयनहृतिभावःहिमंतुषारशिपिहृतवहोग्निःअथवक्रीडामुदःसर्वीक्रीडाजन्यामुदःप्रमोदोयाश्रनातिवेदनायःपूरस्मि
न्नियंशीतलसभावश्चितासमर्थविपरीतमवभवतीतिभावःपरुषकुरुरेहरुक्षस्निष्टुरवचसश्चपीतिविशुद्धप्रकाशःपातनातीव्रवेदनेत्यमरः।वातप्रायनाडिमतमचकिंवि
द्यंशीतलसभावश्चितासमर्थविपरीतमवभवतीतिभावःपरुषकुरुरेहरुक्षस्निष्टुरवचसश्चपीतिविशुद्धप्रकाशःपातनातीव्रवेदनेत्यमरः।वातप्रायनाडिमतमचकिंवि
द्यत्कायजातमथशब्दनयप्रभेदेपद्मापलक्षितेतन्नाथाप्रमलक्षितेतन्नाथाप्रमलक्षितेसन्मतिभिर्धिभावं इतिश्रीमहामहोपाध्यायश्रीशंकरमिश्रविरचितायांश्री
शालिनाथकाव्यिपरागीतगोविंदटीकायांसप्तमंजरीनामद्वैयायानवमःसर्गः॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

नीलनलिनेत्यादिहितन्निहकुर्शगिनीलननलिनस्यनीलोत्पलस्येवाभाकांतिर्यस्यसतादृशंतवलोचनंशोभासाकोकनदनूंपक्तोत्पल सौंदर्यंधार्य्यतियदि
चकुसमशरःकामस्तस्यवाणाभावेननवालिनतद्वाणाभिप्रायेणावाद्दक्कलवकुरुनुरंजयशिरंक्तकरोषिणतस्यचक्षुषः त्वेनुरूपंसदृशंशशहिसतातप
रशरारभेदिनोरुधिरक्तलनारक्तावंभवतीतिभावः।यद्वाकुसुमशरस्यवाणाभावेनकुसुमशरस्यवाणारूपोयोभावोभिप्रायस्तेनयद्वाकुसुमशरवाणाभा
वेनताद्वाणारूपेणावकुषाभिलाक्तसंमायदिरंजयसिइदरंजनंरंगास्तवंतस्यवाणास्यवात्वंनुरूपंसदृशंशशमेलोहित्यापादनसमर्थाप्रतमम।
जनमनुरूपमेवेतियश्चवाणेनताद्यांतमनुविशादनरक्तोभवत्येवेतिचभावः।कुसुमशरवाणाभावेनानेननयनेनरक्तसंनेदानमंजीरंजयसिपणायास्यदेक

व नीलनलिनाभमपितचिंलोवनंधार्य्यतिकोकनदद्वंपाकुसुमशरवाणाभावेनयदिरंजयतिक्तप्रमिदमेतादनुरूपं ५
रुरक्तकुदकुमयोरुपरिमणिमंजीरंजयतंतवत्कदयेदेशवमतरंसनापितवदनजघनमंडलेषोषयत्मन्मथनिदेशम ६

शेषोतिदंशतस्यात्तवत्वनुरूपमेवेतिप्रकृतोर्थः।भवेलोकनंदरक्तकैरेवरक्तंपकजइतिविश्वप्रकाशः।स्फुरत्तिमणिमंजीमणियरंपणकुचकुंभयोस्त
नकलशयोरुपरिस्फुरनुचंचलाभवंतंतवत्कदयेदेशवकुःप्रदेशंजयतस्वंभिभवंशोभयंद्दलनपननलिनेरक्तांधनेत्रंचक्षुस्तेभोरंजय।मंजीमणिमंजी
र्य्यापंतवकीपरिपदिंजयतितदानुरूपंभवतीतिभावः।चत्रस्मरकलिरूपस्यभकमारंभंमंजीरयुकूपणाकलशस्थापनमुचितमेवेतिसूचनायकुचयोःकल
शत्वेनरूपणंमणिमंयरयरायाश्चमंजीरलिनरूपणंतावद्यनजघनमंडलेमांसलजघनभागेरसनापिचुद्दवटिकापिरसनाशब्दायप्राणाभवंतुमन्मथनिदेश राम
कामाज्ञाद्यावषयनुवारंवारं॥कथयतुकामाज्ञयेतीयंलिंकुरुतइतिकामाज्ञयाभवंविलासिनोरमंतांमितिवामन्मथनिदेशंद्वौषयत्विति।भावः॥ ॥ ५२

स्थलेत्यादिहेभमप्रावाणिस्त्रिपक्वचनेभागआनंदेहितावत्वरणाहृयंसरसमलदलकरागंसरसः।तांद्रोलमदलक्तकरागोमक्षारंजनरागोयत्नादृशंक
रवाणिकुर्यात्प्रकीदृशमास्थलकमलंयज्जनंस्थलोत्पद्मयकमलंसकोपातंस्यात्तिरक्तासंकुचितंपुनःकीदृशंममहृदयरंजनंममहृदयानुरागजनकंयथाच
ह्मममहृदयंरंजयतिसयाथलक्तेनेतद्रंजनमुचितमेवेतिभावः।अतएवजनितोरतिरंडसयुक्तोशलपरभागः।परस्परंशोभायनाहृशंभवयालक्तकनवे
हिदंरंजयतितदेवमपिकोचवधादेःममहृदयंलयंसपरमशांतादयातीतिभावः।स्फुरत्तमणिमंजरीरूपेणनेनरसनेपननवत्तिपरतिरंमत्तामितिमतेपरमरुणया
कांतिःपरभागःसकथ्यतेहृतिधरणिः।रागःकोशलरागयोरितिचास्मरेणदिहिप्रियेउदारसंदरंयदयल्लवचरणाकिशलयमंजीरंशिधिहिस्थाययाकीदृश

स्थलकमलंरंजनंममहृदयंरंजनंजनितरतिरंगपरभागं।भणममरुणावाणिकरवाणिचरणाहृयंसरसमलदलक्तकरागं ६ स्म
रगरलखंडनंममशिरसिमंडनंदेहिपदपल्लवमुदारं।ज्वलतिमयिदारुणोमदनकदनारुणोहरतुतहृपहितविकारं॥ ७

मंडनंममभक्तकपालंकरणंपुनःकीदृशंस्मरगरलविषंतस्यखंडनंनाशनंविरहिणांमर्म्मादिग्धदहनेनमलयानिलादेःस्मरगरलतरूपणातत्स्मा
रस्यसर्पलमाक्षिप्णोःचरणापल्लवंदेहितपननानायिकायागाढंडिकतत्वेनाकेपदयकमिदंचपरमपिसर्व्यादिविषंगाढंडिकचरणाभिधानेनाभिमं चिंतप
ल्लवाद्यारोहणेनवशाम्यतीतिद्वनिः।किंचमयिदारुणोदग्सहोमदनकदनारुणोमदनःकामस्तज्ज्वलतितीव्रोयोकदनतापःसएवारुणोरुणःसूर्य्योज्वलतितीव्रो
ज्वलनश्चहितंजनितोविकारंग्लान्यादिरूपंहरतुहरीकरोतुत्वत्पाप्तिमूर्य्यसंतापः शिरसिपल्लवादिस्थापननेनशाम्यतीतिधनिः।अरुणाःस्फुटरागोस्यात्सूर्य
सूर्यसमारथाइतिविश्वप्रकाशःकदनंकलुषतायेतिच॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

इतीत्यादि। इत्थंनेनप्रकारेणामुरवैरिणोः कृष्णस्याधिकामधिरार्थालङ्कारेणाधिवचनजातंवाक्यमभूदो जयतीत्यस्यैवंविधावर्णनाकीदृशंवदुलभनो
दूरंचाटुपदीतियुक्तो।पटुचाटुरेचारुमुकुलभोऽपुनःकीदृशंपद्मावतीजयदेवपत्नीतस्याःरमणोवल्लभोयोजयदेवकविस्तेनभाषणाभाषतोमञ्जुकयाको
मित्वहृद्याभणितावर्णितोजयदेवकवेर्भारत्यावाण्याभणितमित्तिन्नुव्याख्यानंमद्।तथासतियोनानुकूल्यायत्तेः।जयदेवकविभणितमित्यस्यैवसम्बन्धका

२

इतिचटुलचाटुपदचारुमुवैरिणोराधिकामधिवचनजातं॥ ॥
जयतिपद्मावतीरमणजयदेवकविभारतीभणितमतिशांत॥
३

तत्पुनःकीदृशंत्रातिशांत्रातिशयितंशांतं।सुखंवयस्यात्तादृशंगीताभारतीवतिलकायमाणंश्रृंगारतिलकोप्रधानयुरुषस्यायस्यवकोभिनिरंतराभारती साभवे
द्वनिवरिहास्यारुनाश्चर्यंतिरमणावल्लभाकरेपाश्रृंगारादिपुमर्थेषुरसाद्विष्टाद्विभारतीतिचटुलः।स्पंदरेवेलइतिधरणिः।चटुवाटुप्रियवाक्यमितिहृ राम
दयेदृः।यदुस्तोत्रोनीरोगोचत्वरेत्यवदितिविश्वः।शमंशांतसुखानिवेत्यमरः॥ ५३

पद्मिहरणातदिहिकुनातंकोविहितंशांतपेशुन्यनंयधिकामंगमंशंकयंहिहरित्पजायतोममस्तोविनेत्तरमुभंतांवितनोस्तनुश्चणाकामादन्योवन्योजनोनविशे
तिनवृत्तिशतिकुतोनविशतीत्यतआह।परेतिपरानवकाशिनि।इतरावकाशश्चन्यातत्रहनुमाहात्वयतिहृनेतिविदंतनेयस्मात्तादृग्भावात्यमंतगाको
तत्पन्नातथावत्मदालयाइतिमदीयेहृदयेन्यस्पर्शवेदुश्चलमूवनेत्रि।अनगरवपरेवृविशांततस्याःगाभावादित्यर्थः।तस्मात्परिरंभाभंजनिगनो
भेविधेयतोवचनयाहितोविधेहिकरुपरिरंभमावरतिमहूचनकुर्वित्यर्थः उक्तापशंकास्वांतचडत्पामरः।विधेयोवचनयाहिचापद्यवनपत्रेषितादामप्या
मानुरुलंदइमावरेत्यादिहहुभुखंहदहरिनिहृयदयारहितादंदशदशनंदशनंक्षतंत्रयंचंदनंक्षिप्तवयंनेनिविंदुगारंस्तनाभ्यांपीडनंचावधेरिकुरु।ततोहंचडित्रि
तिकोयनेलमेवमुदमुत्रंप्रयशविनोमंदहाचरणानादपञ्चशाफ्रिहनपुनःपंचवाणाःकामःसरयनिरयविमाहरुनहिमकलनंचाडालकन्याकाडपतनादस्वःप्रयाउ २ प्राशि
नाम्नाशचहरणादस्वंःप्राणाःप्रयांतिनिर्गछंतुचाडालपक्षेहरणानसमोचांडालस्त्रियासाकादवयथाचितदेडावरणाविधेयमितिभावःचंडकाप्रयनो
पक्षिहरुणातकेशकांतवयासंतवनरुतनजल्पनयाक्रोशन्सातेपरानवकाशिनिविशतिविनेत्रोन्योषन्योनकोपिमभातरंप्रणायिनिपरिरंभारंभविधेहि
स्त्रियाप्रा २ मुग्धेनिधेहिमयिनिरंयदादंदशदधेहिवधंनिवडस्तनपाडुनानिचांडालत्वमेवमुदमुंवदयंवचणाचांडालकाडपतनादस्वःप्रयाउ २ प्राशि
मुस्वांतवभातिभंगुरभूर्पुवजनमाहकायलकालमप्यः।तदहितंभजनायत्यनोत्वदधरसीधुसुधवोमहूमंत्रः ३

हित्यं ३ ममोतिविश्वः।ननुकोयानास्त्यवंपापाचाह।शशिमुखीत्यादि।हेशशिमुखीवदनानेनावभंगुरभ्रूः कुटिलाभ्रूर्भातिशोभतोकीदृशीयुवजनानां
तरुणजनानामोहनायसम्मोहनायकरालाभीषणाःकालसर्पाः।अन्यत्पूर्ववत्।तत्तस्मात्तेतवसीधुसुधवोमधुरसएवसुधातत्समोवोनःसिद्धःसीधिनोभद्रः।अन्योमभाजयादिनाविधेनाशयत्यंतस्मादितस्तेपापात्मान्यमत्रयेकृपासीधुत्वात्यावाहमणंतवभूकाल

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

विरचितेति५ नंक्रिडासख्या ६ नवचरणेरचितः(स्मा) प्रणिपातः प्रणामोयेननादर्श ५

ष्ठविरेपादिकापिमवोराधांजगादउवाचकृष्णंप्रतिप्रदोषेस्फुरतिमतिकांदृशेदृग्वमोपेदृशेविमर्शेतिविरेरयतिस्वविषयंयद्दृशामसमर्थंकरोतीतिजादृशेगरांसक
दृश्यर्थंपुनःकृष्णंकिंशवेसमागाहीहरिणानयनागधांसविरचनकालेयाप्यचलनयेनकीर्णायितापुमांघकुंजशयनेवलनावेष्टितकुरंगभन्नाश्रयशयनेवगत
प्राप्तेसतिकीदृशेकेशवेकृतवेशकृतालंकरणेकीदृशीराधारचितारुचिरामनाहरामभूषालंकृतिर्यथातापुनःकीदृशीनिरवसादनिर्मितावसादःकृष्णान
गमनजन्यंदेःखस्मृत्यासातदेवृणीतनकथयतिविरचितापादिगीतरसंपवसंतरागेयतिताल्लक्षकाणमुक्तेराकुलीतार्थरक्तमुक्तिरागधमधुमथनकृष्णमुद्द
रागयावेणुलोलावंसमरसमीमनिपपेतेयकेलिशयनेमनुलक्षीकृत्यगतवतीतत्रस्थःपतीकृष्णइतश्चेतोधासोहयतीमरतापाहाचनीतिहेराधिकेक
स्वविरमनुनयेनपीतायिलास्यगाद्गीगतवतिकृतवेशेकेशवेकुंजशयनंरचितरुचिरंविभूषादृष्टिंमोषेदोषेस्फुरतिनिरवसादोकापिराधाजगादा॥
वर्मतल्पेपतितालेविरचितवाङ्वचनरचनचतुरोरचितप्रणायातंसप्रतिमंजुलंमंमनिकेलिशयनमनुजात १ मुग्धेमधुमथनंचुंबगतमनु
सरराधिकेवचनजघनस्तनभरदरमथरचरणविहारंमुस्मरंतमपिमंजीरमुपैहिविवेहिमरुलनिकामं
पैहिबालमृगशावकपंथयथासातामुखमिताःशब्दायमानःकृतोमणिमंजीरमणिस्तुविताभंजीरेचपुरोयत्रगमनेएवंयथासातादेशात्तत्रगमनंमथरश्च
णाविहारःयदचिन्यामोयंतत्रएवंयथासातंतत्रहेतवेभावविशेषणमाहःवनेतिवनयोनिविहरायाजवनमनयोर्भरसंपरीतिशयायस्यातांहशिमंलनाहशांग
मुकीणांमथमंमनंमनंजीरादिशब्दनचानिकाशीतरस्कारेविवेहिकुरुसंप्रतिमंबालपुशब्दायमानपुसत्सुमंजीरेषिनिरीपमरालशब्देनवलाकयाह्वइतिस राम
पतिरेवंणभिसारकाणाइतिध्वनिःन्यथेचमंजीरहंसःमशब्दोपाचार्यप्रेमस्त्वयतीतिगमनंप्रतिविलंबनकार्यइत्यपिध्वनिः॥ तद्वेतवेमतगमनकाष्ठासुसर्वासुपिद १५५
पीनेनहंससशब्दनचमंजीरेहिशीलामयीलोमंजहंसमानकेइतिधराणिःचिकाःस्यात्परिभवेधेन्यस्यालिरणीपिवेतिविश्वप्रकाशः॥ ॥

शृंगिवत्यादिनात्रुणीजनानांमोहनंमोहजनकंमधुरियोःकृष्णस्यरागवंशंदत्तनगत्वाशृंगारकीदृशंरमणीयंपिकनिकरेकोकिलमधूद्भेकुसुमशयनशय
नंवेदिनिमतिकुसुमान्येवशयनंयस्यसतादृशःकामसतासनंस्थानंदातायावेदिनिरुतावकेसतियद्वाकुसुमशयनशयनंवेदिनंतमस्कृ
शीलमस्यतादृशकामाजाकाशिणासतीपथंःभावंकृष्णनुरागंभजत्राश्रयाःचूतपिकनिकरेकाकारेणाकुसमधुरालापरेरलद्गतगतादीयंत
शुकभाषितान्यपिचंतत्रगतासतीआधासतिधिनितत्रयत्रपिकस्यमधुरस्वरेणायात्रायाशकुनंमतंपथिनांवदिनकलरुतंतियाटकाडत्यभ्रः॥त्र
निलतापहिहकरभोरुकरभःकनिष्ठोमणिवधयंयंतः॥करस्यवहिभोगमनहंचिन्मनोऽर्थयेसातादृशगतिंपतिगमनेपतिविलंबकालेहेयमुचा

शृंगारमणीयांजगतीजनमोहनमधुरिपुरावं कुसुमशयनशयन वेदिनिपिककिनकेभज
भावं ३ चूतनिलतालकिशलयनिकरेणाकरेणालतानिकुरुंबंपरेणाभिवकरभोरुकरोतिगतिंप्रतिमु
चविलंबं ता
त्रनिलतारलकिशलयनिकरेणाकरेणाचनिलेनवायुनाचरलश्चंचलोयः किशलयनिकरोनवपल्लवसमूहसत्वहस्तेनाकरेणालतानिकुरुंबंलतासमू
हमवपरेणाभिवकरोतिःकिशलयकंषठलनामसमंजसमसहमानोलतासमूहोपिबंधरयतीतिभावः॥ अथचात्रसल्लतावितृष्णादिदर्शनेनायांगफल
सिद्धिरूचकमियंतोगमनं प्रतिविलंबनकार्यंध्वनिध्वनितंतदुक्तंकृष्णकुलनशास्त्रेवामेमधुरवाक्यकौशंदक्षःपल्लवितायतेःचनुकूलावहनवायुःप्रयाणी
शुभसूचकइतिसम्मुहेनिकुरुवमोहयामितमरः॥मणीवंदीकांनिष्टकस्यकरभोवहिस्तपमरः॥

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

स्फुरितमित्यादिना मुकुचकुंभस्तनकलशशोभाहारीवक्षःस्थलीनप्रयुक्तं। चीनवादनीतिपक्षे कुचकीदृशं। स्फुरितमकस्मात्कस्मादिवत्रनंगतं। आदिवत्रनंगाश्रयकामप्रयत्नमग्नऽभिप्रेतदेशादिवा। अत्रत्रनगतं शोभनेनतत्प्रसारं गिनितमाक्षिप्तो। अन्यापिकुभौनघातयोः प्रयोगाणां सकलशोभातत्प्रभवितकुभस्तथिरसारहिंगणमनंगतरंगः प्रसरणादित्वप्रकपक्षेतिभावः इवशब्दात्तथैवकाघातकः पुनः कीदृशकुचकुंभ ... भ्रमनादृशयोहारः सप्रवविपलानिर्मलाजलपथायत्रनादृशऽत्रत्रतनाथ। स्थितप्रहारस्फोलवारत्वरूपाणा। तानस्पर्शाकुलशत्वेनरूपाणा। प्रियेत्यादिदेवकलशत्रयोयदालनेसतिवहिर्जलधानिः सरणासभवात्पुनः कीदृशोहरः कलसपरिभ्रमालिंगनयनतादृशनीरणा।

स्फुरितमन्यातरंगशादिवसूचितहरिपरिरंभाएहमनोहरहारविमलजलधारमंकुचकुंभ ५ ऋषि
रवि गतश्चिवलसत्सखीभिरिदंतववपुरितिगीतजाचंडिमितासनावलिंडिमभिमसरंमलज्जम् ६ म

स्तनकलशोपरिप्रियसंगमश्चयजीतिशकुलिकाक्षुब्धा। निसंनार्यासंतनेकथनाधिप्रियसंगमसूचकइतिपूर्णाकलशत्वेनहंसनरूपाणाप्रियाजायांपूर्णाकलशत्वेनहंसयुग्मभितिपूर्वनायनतुसर्वजनेषुपश्यद्भुकथप्रयागतत्वभितिपूर्वाहा। अविगतभितिपदादिदंतववपुः शरीरीभिरितिशयनतिरणायसुरतारंभाय यत्रजाक्रालकरणादिसविधेनअविगतजातप्राप्तनयाचमूर्ती। भिदेहभवायुनाकिविलंबेनेतिभावःयद्वा। मूर्तीभिरिदंतववपुर्दुकथमितिरोमांजमधिगतंतथावतासांकालज्ञतिभावः। अतोदंवदिसाधनेनसितः शयंयमानःकृतोपसनावलिःकृतदंवटिकावल्लेवहिंद्विभावाचविशेषायचरणवंयंयादेवअभिमतरूपसंकेतभूमिमुपेहि। अन्यत्रापिरोडिहिमतीतिधनिःपुनःकथयत्यस्मीसरंमलज्जासःशृंगारसंमतासहितालज्जाहितेचयथामतंस्ववा॥

स्मरेत्यादिकारोणासतीमंवलंबमलीलालसहितंयथास्यादेवंचलन्नाहकीदृशेनकरेणात्मनःकामप्रयोगशास्त्रदृसुभगाःसुदरनस्वाधिमनताद्दशेनअन्यस्मिन्नपिरोगशास्त्रोणीभवंतिरतिशोतुवनेप्रवाएवमन्यशास्त्राणिभावः। अथवचनयकणीतिःकरणशब्दैःहरिमपिनिजगतिशीलस्वकीयगुणमनस्वरूपाःवक्तोवयंजायंयाःअन्यचापिसमाचलोयाहतिभंटमवस्थितंकृत्वयुद्धातइतिधनिताश्रीजयदेवतादिदंश्रीजयदेवेनभणितंहरि विनिहितमनसाहरेविनिहितंतमनोयेषांतादृशानाचविरामअनवरतंकरतटीअविरतंहरकदेशवसतिस्थैःकीदृशैश्चवरीक्षाःस्वगुणैहि

स्मरशस्त्रशास्त्रभगनेवेनसरसीमवलंबकरेणसलीलंचलवलयकणितैरदवोध
पहरिमपिनिजगतिशीलं ७ श्री जयदेवभणितमधरीकृतहारमुदासतांसभा॥
हरिविनिहितमनसामविनिहतकरतटीभविरामम् ८ वा

नः हरोहारोयेनतादृशंपुनः कीदृशंउदामीनाःस्वगुणैःशिक्षातागमायेनतादृशंयद्यपिसरसभावनाचकंरदेशस्थितंतथापीशंभुदत्वंसंभवंतितथापितथापिनाभवंशंभुदत्वंनतुमुक्तेगुणात्रापितात्पर्यंतवनतुसर्ववंदा। जयदेवभणितनलकुलकथोचितसरसललितवधनचसर्ववंसर्वयस्तुशंभुदत्वमितिहायकयानायिकायकयानायिकायकयाचेदमधिकमितिभावः करतटीभितपत्रत्रविशी

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

इदानीं सरेः उत्कायिकामाह सेत्यादि हेसखि सारासाधा आगत्यमांद्रह्यतिहैक्रियतेदृश्यपिमांस्मरकथांवदन्तिकथंपिशिमांस्मरकथामुक्तापिमापत्यंदृप्तवयंवंभमालिंगनैःप्रीतियुक्तापिमयासहरमतेकेलिकरिष्यतिविताकुलःसन्मह्यंप्रियतमःपुंश्चल्यांश्चेटकासमंहेनिकुंजेलीयश्ण्यानिनदृस्याकिंप्रियंरुषवदिष्यतिमधुरवोनिर्भयोधसेनचवपैतकम्पतपुलकयतिचंडुनीत्यर्थाः ध्यानेनेवतद्वालिंगनंयदिकल्पयतिविधातिपुत्रदयुक्ताभवतीयस्माकेलिहत्याउतायः पश्चाद्धानेनेवत्तस्यरतकेलियंकिल्पानदतिआनदयुक्ताभवतीतातोध्यानेनेवस्वरतयुद्धंयदिकल्पयतिविधातिपुत्रदयुक्ताभवतीयस्माकेलिहत्याउतायोगेपदृष्टापालयिपत्युःकृष्णेपत्युस्थानेकरोतिमयस्माद्धानेविछेदेलामदृष्ट्वामूर्छितामूर्छाप्राप्तिनिश्चलकायावर्तेविधायगाढमिपतआह। अहोधिक्पा

सामांद्रह्यतिवक्तासिस्मरकथांपुरापुरंगमालिंगनैःप्रीतियुक्तासतीरमतेमयिसमागतेपिविताकुलनृसत्तायश्णतिवेपतेपुलकयतेनंदतिस्विदतिप्रत्युरुछलिस्छेतिस्थितमंपुंश्चलिनिकुंजेप्रियः अहोधिनिक्रियंदजनश्ववणायासापिछुगुप्तवलीमूर्छिदृश्यमसखीजदामकुचयोः करुस्किंपचक्रेधुनीनामभिसारसाहसकृतांविधश्चिकुंजेसरिवधोननीलनिचोलवारुसदशापतयामालिंगति २

दित्रभिसारसाहसकृतांत्रभिसारदंपमाहसंकुर्वतीत्यभिसाहसकृतांनामांत्राग्रावद्धर्त्तानांसटानांसदृशानाधिकानांधार्तामः निकुंजेविहरकृमर्वतः प्रापदृ घत्पदयंवंत्रालिंगतिआश्लिष्यतिदेवः विशेषोगृह्यतेत्रहोविधिविकुंठंतम त्रात्रीनयनयोर्जलंनिक्रियपदर्पयतात्रवणायोः अत्रयोजापिछुगुछवलीतापिछुगुछवलीमालस्यगुछावलीमालक्तकपंकपंक्तिनिक्रियतामूर्छिमत्केशपाससखीजदामनीलकमलमालानिक्रियतांकुचयोस्तनयोः कस्मूरिकापत्रकंमगमदयचरचानांनिक्रियतांकीदृशधातानीलनीचोलचोलचारुनीलनीलीचोलवृत्तश्यामकंचुकवतामनोहरातायावतावभिसार्याप्रभवणानितभस्वार्यायिप्रयतीतिकिंविलंबेनेतिभावः। त्रत्रस्त्रीणामलंकारादिवचनप्रक्रियारान्नपुंसकादानामवचिनयुंसकनिर्देशेनइतिकालःस्कंधपत्रमालःस्ता

किंचमंडपतिमणिस्तवर्णाधामभंगांनोयादेयमित्याहाकाश्मीरेत्यादिकाश्मीरस्वातकुंकुमवर्द्दोवपुःशरीरंयासांतादृशीत्रनेनाभिसारिकाणांनापिकानामभितउद्यतोमणिमंजरीभिर्मणीनांपरंपरावद्दरंभावद्दारेस्वायनतादृशमेतन्मालदलनीलतमालवत्तमालपल्लववद्दिशयेनलिंगतिश्रमभंकरांतत्रेमहेमनिकषोपलजातासाभिसारिकानांपरंपेमातदेवदेमसवर्णातयानिकषोपलाकषकयावर्णातंजनोतिविस्तार्यतिसंकेतभूमिंवृंजतीनामभिसारिकानातदकुंकणभंजीरादिषवितमणीदीप्तिभिरुभयपार्श्वेउद्योतमानेरुषाकारणालक्ष्यमाणोनीरोगादृङ्कोतिरुषकास्त्र्यकषद्योदकार्यानेपेमसुवर्णारस्तवभातीतिभावः। त्रथवणादृश्यविगाढकोरसवसुयक्षकाताभिसारपथानेनपेम्णाः बुद्धिःपरीक्षा।

॥काश्मीरोद्भवपुष्पमभिसारिकानामाकर्षमभितोरुविभंजणीभिःणात्रमालदलनीलतमाभिश्रेतत्रेमहे
॥मल्लेःनिकषोपलजातानीतिलक्षणवलीतरलकांचनकांक्षिताभमंजीरकंकणामणीकांतिदीपितपथाहरोनि
कुंजनिलयंसहरिनीक्षवदावतीप्रथमसंगतोनिजगादसखीं॥

तदपिपिधनिःपणाग्रपल्लवरागवेषलालसमानःशिलादृषदिपंमुखःहारावलीत्यादित्रथत्रथानंतरमियंहृतासखीसाधमितिवक्ष्माणउवावकोरुशाभंगवोनिकुंजनिलयंस्म निकुंजयंवनिलयेनिभृतमहंतस्पदृहरिनिरीक्षदक्षालज्जावतीतिएतत्सकलंनिश्चीयाकवाभिसार्यतांनिमग्नाःतकथांतासमक्षंसखीमीलिज्जायुक्ताकोदृशमनिकुंजानिलयंस्मदृहारावलीहारयकंयत्रलोहारमथगमीतिः कांचनकांदिदमसवर्णारत्नचित्तमत्वलादामसमंजरीन्पुरःकर्कणाकंस्मूरणाकंणपुःनविलायमणायत्नेपाकंत्यकात्पादीप्तिस्पष्टकाशितस्तरलस्फूर्त्तनेपिदृहारस्म

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

तदेवाह नाहमंमहुतरेणा गीतमयमपदराहीणागोमंवनालनागीतार्थरूपाहेशवेमाधवसमभीपंकुमाहिकेदशंपविशाहहमंजुतरकुंजतालेकेलिमदनेमंजुतरंरयकुंजत
लानिकुंजाभ्यांतादेशतत्वयंत्कालिमदनलालागदृहतत्रविलसविनामंकुरुत्वंकिदृशिभमेनमठनातहिनहमितहास्यपुरुकरदनंमुखंसयमयातादृशिपविवि
शशवेमाधवसमभीपंमिहविलमेत्यतकृवंदेपीतयदमनुवनेमानलतायहाहहमाधवंविलसकीदृशेमाधवमंजुतरकुंजतालेकेलिमदनेनयत्यतादृशीपुनःकीदृ
शरतिभभेनहसितंवदनेयत्यतादृशकेलिमदनेनानवनूतनेनचथविलसतदृशेभायमानन्यदशाकदलजशेकापचयमतहयनंशष्णातिदवसाशेमहाधनंयत्नता

वराडीरागेण मरुतालेन मंजुतरकुंजतालकेलिमदनेप्रविशशवेमाधवसमीपमिहविलसरतिरभसहसि
तवदने १ नवलसदशोकदलशयनसारेप्रविशशवेमाधवसमीपमिहविलसकुचकलशपातरलहा
रे २ क्रवयदा कुसुमवयसचितमुचितमीगेहेप्रविशशवेमाधवसमीपमिहविलसकुसुमसुकुमारदेहे

दृशेलकिदृशिकुचकलशयोस्तनकुचयोस्तरलहारोपमस्तनदृशिचयरश्मिनापिहेमहाधनंनिष्टतीतिघृनिःपहुनवलसदित्यपिपाठेइत्यर्थेविशेष
णादानवलसदशोकदलशयनमुपवसशेयमस्तादृशियद्वाइहमाधवेविलसकीदृशेमाधवेनवलसदशोकदलशयनमवसशेयमस्तादृशःकुसुमवयसचितमि
हेरावेइहकुसुमवयेनयुक्तसहजेनवितोविरचितमथचमुचिद्भनुपहतेनापिकोमलेनानुरूपमुक्तायद्वामुगेहलीलागदृहतत्रविलसायद्वाकुसुमवयेनःचितम्य
थावत्कुसुमनिर्मितमुचितमनुरूपमीगेहेयेनतादृशीपुनःकीदृशमाधवेकुसुमवत्सुकोमलेदेहेयस्यतादृशेमुचिःसुदृनुपहतेइतिविश्वप्रकाशः॥ ॥ ॥

चलेनापदिहिरावेमाधवसमीपंकलत्रजडहकेलिमदनेप्रविशविलसव। कीदृशेकेलिमदनेमलयमंवधीयःएकोवायुस्तेनसुभोगीतेवयद्यचलेनापियत्वनस्पेवि
शेषाणांतथाचचलसुकलोयामलपयवनस्तेनसुभोगीतेवयंयैःचलापलनदयद्यावल्पपुक्तातेनमाधवसुकालकीदृशेरतिविलासलालितगीतेगीतेचलितमना
इत्यलालितगतिलालितपहावविशेषाणांचयसमस्तादृशियद्वाइहकुसुमविलस। कीदृशेरतिविलासलालितगीतेगीतेचलितमना
पाःलितहोपातुनानाविधमनोहार्यस्वभावजनमनोहरेश्रुगारसूचिकेगीतेगानेललितसमकलितगीतयसमस्तादृशेरूचित्तसचलितललितगीति
लिसदनेचविलसकीदृशेकेलिमदनेविततनिर्भरगीतेविहृत्यनवेनवेपल्लवेवनेसोद्रेत्वकोहरिशचलसमपीनजघनेनचलसमस्तनेयेपीनसम

चलमलयवनस्रभिशीतेप्रविशशवेमाधवसमीपमिहविलसरतिरभसहसि
वसमीपमीहविलसचिरमलसपीनजघने ५ मधुमुदितमधूपकुलकलितारावेप्रविशशवेमाधवसमीपमिहविलसमदनरसरभसभावं ६

लेजघनेयत्यतादृशिमधुमुदितेत्यादि। कीदृशेकेलिमदनेमधुनापुष्पसमेनमुदितानांदिनानियानिमधुपकुलानिभ्रमरसमूहास्तेःकलितोविहितोनाग
वशनोयत्रातादृशेकीदृशीमदनेरभसभावोमदनसक्तामस्योरसःस्वगारस्यस्तनयोरसमउत्तमाहस्तनउपलक्षितोभावोयस्यातादृशीयद्वाइहरावे
इहविलसावेकीदृशीमाधवेमदनयसमेनयोरसेनहेतोयलक्षितोभावोयस्यातादृशजडत्वंथैःपद्मेषुमधुपस्यनवमधुपानकरणेत्वंप्राप्तथापितदानीमधुपानप्राप्त
यमधुमुदितपुष्पतामधुव्रजोयैःकीदृशेकेलिमदनेमधुतोतिशयेनमधुरोयःपिकनिकरणापिकसमूहस्तस्यनिनदःशब्दस्तेनमुखरोवाचालोयद्वाएतद

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

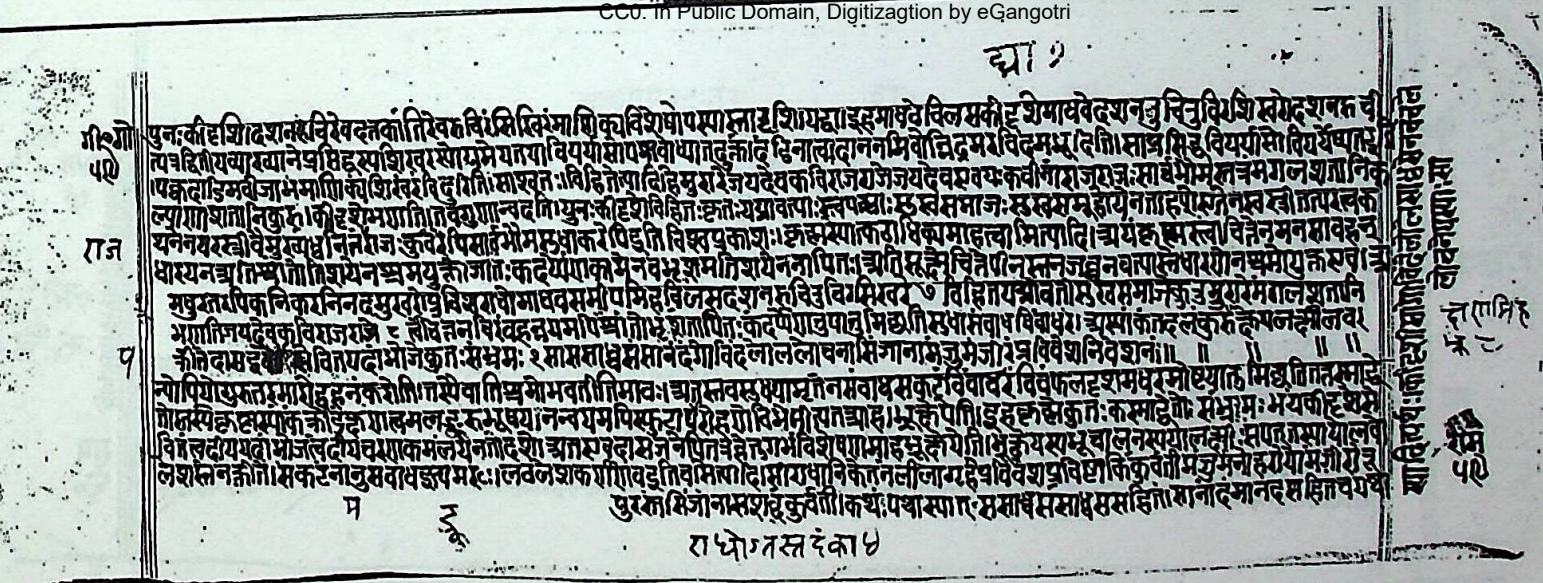

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitizagtion by eGangotri

मनेत्यादीतत्मिन्काले तत्यांतमप्येकदेशमनत्या त्याश्रयंसामृगदृशोहरिणानयनाद्यावयवालक्षणयापिमलज्जेवृमवीदेवभूतादृश्यंतेनत्यगमन्नीक्षमाणाकुर्वतिकिंकुर्वतीत्यत्र
हितालिपीतनेत्रवद्दितः कृतावगाहोपत्र आलापरिजनलक्षितस्मिन्कृतकपटकंदूतिविहितमिलितेयथास्यात्कृतावगाहेनत्यजनेनकंदूतिःमाणीदंदूरंगतंपत्रंयथास्यात्तथाविहि
तेमीलितेकुड्मलाहरिणेमतिपुनरुथयथास्यात्तथाविहितमिलितेविहितेषट्पदास्यपद्मेयास्यात्कादृश्यासास्यापियास्यप्रियस्यकृतेमत्सास्यमुखंपश्येत्याःकादृशंपुरतःस्मरम

मनेत्यादि तत्स्यांतं कृतकपटकंदूतिविहितस्मिंतेयातेगे हादूहिरवहितालि पीतनेप्रियस्यपश्यंत्याःस्मरसेमाकूलसुभगंसलज्जाल
ज्जापियामदिवदूरंमृगदृशः इतिश्रीमानगोविंदेनपदेवकृतोएकादशःसर्गः ॥ ॥ ॥

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

श्रीजगदेवपतिदेहदेवकुलमनुजसर्वलोकेषु गीतगोविन्दनामकृतौ सानन्दो नाम प्रथमः सर्गः समाप्तः ॥ १ ॥

श्रीजयदेवकविकृते हरिविलासे मनोहरो नाम प्रथमः सर्गः समाप्तः ॥ १ ॥

॥ ॥ यदक्षरैकलासकौशलमनुध्यानक्षयद्दैन्यकृद्गीतविवेकचतुरवनमालासुलीलापिनद्धगीतसर्वजनपदेषु पण्डितजयदेवकविकृतौ श्रीगीतगोविन्दे स्वाधीनभर्तृकावर्णनो नाम द्वितीयः सर्गः समाप्तः ॥ २ ॥

व्याख्यातः सकलानात्मनः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

CC0. In Public Domain, Digitizagtion by eGangotri

पाण्डुलिपिः समाप्ता

MANUSCRIPT ENDS

ختم شد

Dr. Urmila Sharma Collection, Varanasi